

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

REŞADİYE (A6, TOKAT, TÜRKİYE) VE
ÇEVRESİNİN ETNOBOTANIĞI

Erkan YÜZBAŞIOĞLU

Biyoloji Anabilim Dalı

Tezin Sunulduğu Tarih: 04.02.2010

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İsmet UYSAL

ÇANAKKALE

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ BELGESİ

ERKAN YÜZBAŞIOĞLU tarafından DOÇ. DR. İSMET UYSAL yönetiminde hazırlanan “REŞADİYE (A6, TOKAT, TÜRKİYE) VE ÇEVRESİNİN ETNOBOTANİĞİ” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. İsmet UYSAL

Yönetici

Prof. Dr. Ahmet GÖNÜZ

Doç. Dr. Hakan TURHAN

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Sıra No:

Tez Savunma Tarihi: 04/02/2010

Müdür

Prof. Dr. Ahmet ERDEM

Fen Bilimleri Enstitüsü

İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı: Erkan YÜZBAŞIOĞLU

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez çalışmamı yönlendiren ve aynı zamanda bilgisini, tecrübesini ve yılların birikimi kaynakları ile bana yol gösteren saygı değer hocam Doç. Dr. İsmet UYSAL' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bitki teşhisi ve tez yazımı sırasında ve Yüksek Lisans öğrenimim boyunca benden desteğini esirgemeyen sayın hocam Dr. Ersin KARABACAK' a çok teşekkür ederim.

Arazi çalışmalarım sırasında, ulaşım ve yerel halkla iletişim hususlarında bana çok yardımcı dokunan Reşadiye Orman İşletme Şefliği, Reşadiye İlçe Tarım Müdürlüğü ve Reşadiye Kaymakamlığı'nın değerli çalışanlarına teşekkür ederim.

Arazi çalışma tarihi boyunca beni evlerinde kabul eden akrabalarımın teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim – öğretim hayatım boyunca benden her türlü maddi ve manevi desteği esirgemeyen, ailemin değerli üyeleri Annem, Babam, Ablam ve Ağabey'ime ayrı ayrı şükranlarımı sunar, benim bugünleri görmemde yardımcı oldukları için çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans öğrenim hayatıma başladığım günden itibaren gerek psikolojik gerekse yazım aşamasında olsun bana en çok yardımcı dokunan insanlardan biri olan arkadaşım Yüksek Lisans öğrencisi Gözde NİŐLİ' ye çok teşekkür ederim.

Erkan YÜZBAŞIOĞLU

ÖZET

REŞADIYE (A6,TOKAT, TÜRKİYE) VE ÇEVRESİNİN ETNOBOTANIĞI

Erkan YÜZBAŞIOĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Biyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. İsmet UYSAL

04.02.2010, 158

Reşadiye (A6, TOKAT) yöresinde yerel halkın kullandığı bitkileri belirlemek üzere etnobotanik bir araştırma yapılmıştır. Bu amaçla, Nisan 2009 – Temmuz 2009 tarihleri arasında Reşadiye ilçe merkezi, 12 belde belediyesi ve 48 köy olmak üzere toplamda 61 yerleşim alanında, kendilerine ulaşılan 120 informant ile birlikte arazi çalışması yapılmıştır. Arazi çalışması sırasında bölgeden 44 familyaya ait 85 bitki taksonu toplanmış ve elde edilen bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri belirlenmiştir. Bu bitkilerden sırasıyla 11 takson halk ilacı - tıbbi, 39 takson gıda, 17 takson hem tıbbi hem de gıda, 2 takson süs ve 16 taksonunda diğer amaçlarla kullanıldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik, Reşadiye, Tokat, Türkiye.

ABSTRACT

THE ETHNOBOTANY OF REŞADIYE (A6, TOKAT, TURKEY) AND IT'S ENVIRONS

Erkan YÜZBAŞIOĞLU

Canakkale Onsekiz Mart University

Graduate School of Science and Engineering

Chair for Biology Thesis of Master of Science

Advisor: Associate Prof. İsmet UYSAL

04.02.2010, 158

An ethnobotanical investigation was made in order to determine the plants used by the local people in the region of Reşadiye (A6, TOKAT). For this purpose, the center of Reşadiye, 12 towns and 48 villages; totally 61 settlements have been visited with 120 informants between, April 2009 – July 2009. During the field work 85 plant species belonging to the family of 44 were assembled and all of these plants were determined. The findings of the research are presented in detail in the text. According to the results of this study total 85 taxa which have ethnobotanical usage, were identified. The plants are mostly used as folk medicine (11 taxa), food (39 taxa), ornament (2 taxa), both food and medical (17 taxa) and others (16 taxa).

Keywords: Ethnobotany, Reşadiye, Tokat, Turkey.

İÇERİK

	Sayfa
TEZ SINAVI SONUÇ BELGESİ.....	ii
İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
BÖLÜM 1 - GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 2 - ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	4
BÖLÜM 3 - MATERYAL VE YÖNTEM	10
3.1. Reşadiye Hakkında Genel Bilgiler.....	13
3.2. Tarih ve Genel Bilgiler	14
3.3. Coğrafik Durum.....	15
3.4. Sıcaklık.....	16
BÖLÜM 4 - ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA	17
4.1. Bulgular.....	17
4.1.1 <i>Allium cepa</i> L. E.Y. 1	17
4.1.2 <i>Allium sativum</i> L. E.Y 2.....	19
4.1.3 <i>Muscari armeniacum</i> Leichtlin ex Baker E.Y. 3	20
4.1.4 <i>Pistacia terebinthus</i> L. ssp. <i>palaestina</i> (Boiss.) Engler E.Y. 4.....	21
4.1.5 <i>Coriandrum sativum</i> L. E.Y. 5.....	22
4.1.6 <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W. Hill E.Y 6	23
4.1.7 <i>Anthemis arvensis</i> L. E.Y 7.....	24
4.1.8 <i>Scorzonera cana</i> (C.A.Mey.) H. Hoffm. var. <i>jacquiniana</i> (W. Koch) Chamb. E.Y 8	25
4.1.9 <i>Lactuca sativa</i> L. E.Y 9	26
4.1.10 <i>Tragopogon aureus</i> Boiss. E.Y. 10	27
4.1.11 <i>Tussilago farfara</i> L. E.Y 11	28
4.1.12 <i>Carpinus betulus</i> L. E.Y 12.....	29
4.1.13 <i>Anchusa leptophylla</i> ssp. <i>leptophylla</i> Roemer & Schultes E.Y 13	30
4.1.14 <i>Alkanna orientalis</i> var. <i>orientalis</i> (L.) Boiss. E.Y 14	31
4.1.15 <i>Lithospermum purpurocaeruleum</i> L. E.Y 15.....	33
4.1.16 <i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don E.Y 16.....	34
4.1.17 <i>Brassica oleracea</i> L. E.Y 17.....	35

4.1.18 <i>Capsella bursa – pastoris</i> L. E.Y 18	36
4.1.19 <i>Lepidium sativum</i> L. E.Y 19	37
4.1.21 <i>Sinapis alba</i> L. E.Y 21.....	40
4.1.22 <i>Cannabis sativa</i> L.	41
4.1.23 <i>Dianthus calocephalus</i> Boiss. E.Y 23.....	42
4.1.24 <i>Silene alba</i> ssp. <i>ericalycina</i> Reichb. E.Y 24.....	43
4.1.25 <i>Stellaria media</i> (L.) Vill. ssp. <i>media</i> E.Y 25.....	44
4.1.26 <i>Beta vulgaris</i> L. E.Y 26	45
4.1.27 <i>Chenopodium album</i> L. ssp. <i>album</i> var. <i>microphyllum</i> (Boenn.) E.Y 27	46
4.1.28 <i>Spinacia oleracea</i> L. E.Y 28.....	47
4.1.29 <i>Cornus mas</i> L. E.Y 29	48
4.1.30 <i>Corylus avellana</i> L. ssp. <i>avellana</i> E.Y 30.....	49
4.1.31 <i>Cucumis sativus</i> L. E.Y 31.....	50
4.1.32 <i>Juniperus oxycedrus</i> L. E.Y 32.....	51
4.1.33 <i>Phaseolus vulgaris</i> L. E.Y 33.....	52
4.1.34 <i>Quercus coccifera</i> L. E.Y 34.....	53
4.1.35 <i>Gentiana verna</i> ssp. <i>pontica</i> L. E.Y 35.....	55
4.1.36 <i>Ribes rubrum</i> L. E.Y 36	56
4.1.37 <i>Luzula spicata</i> (L.) DC. E.Y 37	57
4.1.38 <i>Juglans regia</i> L. E.Y 38	58
4.1.39 <i>Lamium maculatum</i> L. E.Y 39	59
4.1.40 <i>Mentha aquatica</i> L. E.Y 40.....	60
4.1.41 <i>Mentha longifolia</i> ssp. <i>longifolia</i> E.Y 41	61
4.1.42 <i>Mentha x piperita</i> L. E.Y 42	62
4.1.43 <i>Thymus vulgaris</i> L. E.Y 43	63
4.1.44 <i>Colchicum falcifolium</i> Stapf E.Y 44	65
4.1.45 <i>Gagea taurica</i> Steven E.Y 45.....	66
4.1.46 <i>Ornithogalum narbonense</i> L. E.Y 46.....	67
4.1.47 <i>Scilla bifolia</i> L. E.Y 47.....	68
4.1.48 <i>Viscum album</i> L. ssp. <i>album</i> E.Y. 48	69
4.1.49 <i>Malva neglecta</i> Wallr. E.Y 49	70
4.1.50 <i>Morus alba</i> L. E.Y 50	72
4.1.51 <i>Epilobium parviflorum</i> Schreber E.Y 51.....	73
4.1.52 <i>Dactylorhiza romana</i> ssp. <i>romana</i> (Sebast.) Soó E.Y 52	74

4.1.53 <i>Sesamum indicum</i> L. E.Y 53	76
4.1.54 <i>Pinus brutia</i> Ten. E.Y 54	77
4.1.55 <i>Plantago major</i> L. E.Y 55	79
4.1.56 <i>Hordeum vulgare</i> L. E.Y 56.....	80
4.1.57 <i>Polygonum aviculare</i> L. E.Y 57	81
4.1.58 <i>Polygonum cognatum</i> Meisn. E.Y 58.....	82
4.1.59 <i>Rumex crispus</i> L. E.Y 59	83
4.1.60 <i>Portulaca oleracea</i> L. E.Y 60.....	84
4.1.61 <i>Helleborus orientalis</i> Lam. E.Y 61.....	85
4.1.62 <i>Alchemilla vulgaris</i> L. E.Y 62.....	86
4.1.63 <i>Cerasus avium</i> L. E.Y 63	87
4.1.64 <i>Cerasus vulgaris</i> E.Y 64.....	88
4.1.65 <i>Crataegus monogyna</i> Jacq. E.Y 65	89
4.1.66 <i>Cydonia oblonga</i> Miller E.Y 66.....	91
4.1.67 <i>Fragaria vesca</i> L. E.Y 67	92
4.1.68 <i>Malus sylvestris</i> Miller ssp. <i>mitis</i> (Wallr.)Mansf. E.Y 68.....	93
4.1.69 <i>Prunus x domestica</i> L. E.Y 69	94
4.1.71 <i>Prunus mahaleb</i> L. E.Y 71	97
4.1.72 <i>Pyracantha coccinea</i> Roemer E.Y 72	98
4.1.73 <i>Pyrus communis</i> L. ssp. <i>communis</i> E.Y 73.....	99
4.1.74 <i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pallas E.Y 74	100
4.1.75 <i>Rosa canina</i> L. E.Y 75	102
4.1.76 <i>Rubus discolor</i> Weihe et Nees E.Y 76.....	104
4.1.77 <i>Populus nigra</i> L. E.Y 77	106
4.1.78 <i>Veronica polita</i> Fries E.Y 78	107
4.1.79 <i>Capsicum annum</i> L. E.Y 79	108
4.1.80 <i>Lycopersicon esculentum</i> Miller E.Y 80.....	109
4.1.81 <i>Solanum tuberosum</i> L. E.Y 81	110
4.1.82 <i>Tilia rubra</i> DC. ssp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler E.Y 82.....	111
4.1.83 <i>Celtis tournefortii</i> Lam. E.Y 83	112
4.1.84 <i>Urtica urens</i> L. E.Y 84	113
4.1.85 <i>Vitis vinifera</i> L. E.Y 85	115
4.2. Tartışma.....	116
BÖLÜM 5 - SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123

KAYNAKLAR	153
EKLER	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ	xx
ŞEKİL LİSTESİ	xxi
ÖZGEÇMİŞ	xxiii

BÖLÜM 1**GİRİŞ**

Etnobotanik terimi ilk kez 1896 yılında, biyolog Prof. Dr. John W. Harshberger tarafından, yerel halkın doğa tarihinin araştırılmasını belirtmek için kullanılmaya başlanmış olup, basitçe “bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı” olarak tanımlanmıştır (Cotton, 1996). Ancak günümüzde sadece bitkilerin kullanımı değil, aynı zamanda niçin kullanıldığını ve yetişmesini anlamının yanında, bitkilerin yetiştiği ortam şartlarının belirlenmesi konularına da odaklanmış olup, etnobotanik tanımı üzerinde kesin bir fikir birliği yoktur.

Etnobotanik çalışmalar, halk arasında bitkilerin geleneksel olarak sınıflandırılması, yönetimi ve kullanımı konusunda yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalar; yalnızca insanlarla bitkilerin yüzyıllardan beri devam eden karşılıklı etkileşimlerini kaydetmekle kalmaz aynı zamanda bu etkileşimden doğan sonuçların, biyolojik çeşitliliğin korunması ve kırsal kesimde yaşayan halkın gelişiminde kullanılmasına da olanak verir (Özhatay ve ark., 1997).

Bitkilerin yerel halk tarafından kullanımlarının tarihsel geçmişi, insanların bitki kullanım geleneği hakkında çok önemli fikirler vermektedir. Doğadan toplanılan bitkiler daha sonraları insanlar tarafından en çok yararlı olanları kültüre alınarak tarım faaliyetlerine başlanmıştır. Halkın özellikle hastalıkların tedavisinde kullandığı bitkileri ele alan araştırmalar öncelik kazanmış olup, bu bitkiler çok büyük önem taşımaktadır. Günümüzde tedavide kullanılan, efedrin, kinin, papaverin, reserpin, strofantin, vinblastin, vinkristin gibi maddelerin keşfini ve kullanıma alınmasını yapılan etnobotanik araştırmaların sonuçlarına borçluyuz (Farnsworth, 1990).

Bitkilerin kullanımı insanın varoluşuyla birlikte başlar. İlk insanlar kullandıkları bitkilerin resimlerini mağara duvarlarına, boynuzlara, tabletlere, daha sonraları papirüslere işlemişlerdir. İlk çağlardan kalan kil tabletleri, tapınak ve mezar duvarlarındaki resimlere göre insanlar bitkileri gıda ve tedavi amaçlı kullanmışlardır.

Anadolu halkının yabani bitkileri ilaç olarak kullanışı çok eski devirlere kadar uzanmaktadır. Hititler dönemi tıbbi tabletlerinde bulunan reçete formüllerinde kayıtlı bitki adları bunun bir kanıtıdır. Bu dönemlerde yabani bitkilerden yararlanıldığı gibi, bazı önemli tıbbi bitkiler, drog elde etmek için yetiştirilmekteydi. Ayrıca Hititler ve Bizans döneminde Anadolu'dan elde edilen bazı drogların dış ülkelere satıldığı da bilinmektedir.

Kırsal bölgelerde, ilaç hazırlamak için genellikle çevrede yetişen veya yetiştirilen bitkiler kullanılmaktadır (Baytop, 1999).

Anadolu'da tıbbi bitkilerle ilgili bilgilerimizin kaynakları ise çok eski tarihlere dayanmaktadır. Örneğin Hititler döneminde Anadolu'da haşhaş kapsülü, safran gibi bazı bitkisel drogların elde edilip dış ülkelere satıldığı bilinmektedir. İstanköy (Cos) adasında yaşamış olan Hipokrates (M.Ö. 460 – 377)'den aldığı bilgilerle mesleğe başlayan Galenos'un ardından M.S. 1. yy'da Anadolu'da yaşamış olan Dioscorides'in eserlerinde yer alan bazı bitkilere ve kullanılışlarına bugün de rastlanılmaktadır (Baytop, 1999).

Türkiye Florası üzerinde yapılan araştırmalar 18. y.y başlarında Fransız botanikçi Tournefort'un 1700 – 1702 yılları arasında Kuzey ve Kuzeydoğu Anadolu'da yaptığı gezilerle başlamıştır. Bu botanikçiyi takiben diğer bazı yabancı botanikçiler de Anadolu ve çevresinden bitki toplamışlardır (Baytop, 2003).

Dünya üzerinde 750.000 - 1.000.000 arasında bitki türünün bulunduğu tahmin edilmektedir. Bunlardan 500.000 kadarı tanımlanıp isimlendirilmiştir. Her yıl 2000 kadar yeni tohumlu bitki türü tanımlanıp isimlendirilmektedir. Gıda elde etmek için yetiştirilen türler 3.000 civarındadır. Buna karşılık, gıda olarak kullanılan yabancı bitki türü sayısı 10.000'nin üzerindedir. Türkiye'de kullanılan tıbbi bitkilerin miktarı en az 500 civarındadır. Bu sayının diğer ülkeler içinde geçerli olabileceği düşünülürse gerçekte kullanılan tıbbi bitki miktarının da 100.000 civarında olduğu tahmin edilebilir (Baytop, 1999).

Bilimsel araştırma süzgecinden geçirilen tıbbi bitkilerin, insanoğluna bilinenden çok daha faydalı ve hastalıkların tedavisinde çok önemli oldukları her geçen zaman daha iyi anlaşılmaktadır. Günümüzde bitkiler ile tedavi: "fitoterapi" bir bilim dalı haline gelmiştir. "Yeşil dalga, Yeşil ilaç" adıyla anılan ilaç ve tedavide doğaya dönüş akımı tüm Avrupa ve Amerika'yı etkisi altına almaktadır. WHO (Dünya Sağlık Örgütü / World Health Organization) tarafından yapılan bir çalışma, dünyada yaklaşık 21000 bitki türünün ilaç sanayinde kullanıldığını ortaya koymuştur (Özhatay ve ark., 1997).

Türkiye'de kültürel birikiminin zenginliği ve 3700'ü endemik olan toplam 11000 civarında bitki türünün yetiştiği düşünüldüğünde etnobotanik çalışmalardan elde edilecek bilgilerin çeşitliliği daha iyi anlaşılmalı ve halk ilâcı olarak kullanılan bitkiler üzerindeki araştırmaların önemi de artmaktadır (Özhatay ve ark., 2005).

Ülkemiz zengin bir flora ve kültür mirasına sahip olmasına rağmen, Anadolu'da yabancı bitkilerin halk arasındaki tedavi, gıda ve diğer amaçlarla kullanılışını konu alan

bilimsel nitelikte çalışmaların sayısı, ancak son yıllarda artmaya başlamıştır. Modernleşme, kentlere göç, sağlık hizmetlerine daha kolay erişim, yol ve ulaşım araçlarındaki gelişmeler vb. faktörlere genç nesillerin ilgisizliği de eklenince halk ilâcı saha çalışmalarının yapılması giderek zorlaşmakta ve etnobotanik bilgiler gün geçtikçe hızla kaybolmaktadır. Bu nedenlerle bu bilgilerin kayıt altına alınabilmesi için organize ve kapsamlı bilimsel nitelikli çalışmaların yapılması son derece önemlidir. Bu çalışma ile Tokat ilinin Reşadiye ilçesinde etnobotanik bir araştırma yapılmıştır.

BÖLÜM 2

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Tıbbi bitkilerin tarih içindeki yeri, M.Ö. 5000 - 3000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Bu konuyla ilgili ilk kitap, Çin hükümdarı Shin-Nong'a aittir. Kitapta 200'ün üzerinde tıbbi bitki bulunmaktadır. Bu nedenledir ki Çin'de bugün dahi yapay ilaçlardan çok daha fazla bitkisel ilaç kullanılmaktadır (Acartürk, 2001).

Mısır'da M.Ö. 1200 yıllarında, III. Ramses zamanında *Roswellia* ve *Commiphora* cinsleri, dezenfeksiyon ve ölümlerin mumyalanmasında kullanılmıştır. Ayrıca aynı ülkede, Papyrus tarafından M.Ö. 1550 yıllarında yazılmış olan belgelerde, tıbbi bitkilerin hangi hastalıklarda ve ne miktarda kullanılacağı yazılıdır (Acartürk, 2001).

M.S. 131 yılında Bergama'da doğan hekim ve eczacı Galen'in, Hititler ve Bizans dönemlerinde bu konuda 20 kadar eseri bulunmuş olup, bu eserden Anadolu'dan elde edilen bazı drogların dış ülkelere satıldığı da öğrenilmektedir (Baytop, 1984).

Çubukçu ve Özhatay (1987), "Anadolu Halk İlaçları Hakkında Bir Araştırma" adlı çalışmalarında bitkinin Anadolu'da halk ilacı olarak kullanılışı hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Öztürk ve Özçelik'in (1991), "Doğu Anadolu'nun Faydalı Bitkileri" adlı çalışmasında, Doğu Anadolu'nun bazı illerinde halk tarafından değişik amaçlarla kullanılan 60 familyaya ait 215 bitkinin botanik özellikleri, yayılış alanları ve hangi kısımlarının ne amaçla kullanıldıkları ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Evren (1991), Elazığ yöresi ile ilgili çalışmasında Fabaceae ve Asteraceae familyalarına ait 17 taksondan 16'sının tedavi amaçlı ve 1 bitkinin boyamada kullanıldığı belirlenmiştir.

Tabata ve ark. (1994), Doğu Anadolu halk ilaçları araştırmalarında Van ve Bitlis ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarında 19 familyaya ait 40 tür ve üç alttüre ait bitkilerin yerel adları, bitkilerin ilaç olarak kullanılan kısımları ve hangi rahatsızlıklar için kullanıldıklarına dair bilgiler verilmektedir.

Işık ve ark. (1995), Afyon ilindeki bazı türlerin etnobotanik özelliklerini ele alarak; yörede 16 tahıl, 23 sebze ve 18 civarında meyve çeşidinin kültürü yapıldığını saptamışlardır. Ayrıca doğal olarak yetişen 37 kadar farklı bitki taksonunun çeşitli amaçlarla tüketildiğini kaydetmişlerdir.

Sayar ve ark. (1995), Muğla ilinde yörede yayılış gösteren bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin listesini 1992-1994 yılları arasında anket yoluyla yapılan tarama çalışmalarıyla toplanan bitkilerin Türkçe isimleri ve bitkilerin sistematik durumları ile kullanılan kısımlarını da içeren bir çalışma ortaya koymuşlardır.

Sezik ve ark. (1997), Doğu Anadolu halk ilaçları ile ilgili çalışmalarında; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan illerinin sınırları arasında bulunan köylerde kullanılan halk ilaçları incelenmiştir. Bu çalışmada tespit edilen 38 familyaya ait 87 bitki ve 10 hayvan türünden elde edilen 169 halk ilacı hakkında bilgi verilmektedir.

Sadıkoğlu (1998), “Cumhuriyet Dönemi Etnobotaniği Araştırma Arşivi” adı ile Cumhuriyetin ilanından bugüne kadar yapılmış etnobotanik araştırmaları derleyerek yüksek lisans bitirme tezi olarak sunmuştur.

Türkiye’de halk ilaçları ve genel olarak bitkilerin ilaç olarak kullanılışı ile ilgili kapsamlı yayınlardan bir tanesi Baytop’un (1999), "Türkiye’de Bitkilerle Tedavi (Geçmişte ve Bugün)" adlı eseridir. Baytop, eserinde halk ilacı olarak kullanılan pek çok bitki hakkında literatüre ve kendi tespitlerine dayanarak bilgiler vermektedir.

Koçak (1999), “Karaman yöresinde etnobotanik bir çalışma” adlı araştırma ile Karaman yöresinin etnobotanik çalışmasında karayosunları, likenler ve bütün bitki gruplarını kapsayan bir yüksek lisans tezi vermiştir.

Türkoğlu (2000), “Elazığ İlindeki Etnobotanik Değeri Olan Taksonların Araştırılması” adlı tez çalışmasında Elazığ ilindeki önemli taksonlar çıkarılmış ve kullanılış yerleri, sistematigi ortaya konmuştur. Bu çalışmada 70 familyaya ait 202 cins ve 251 tür tespit edilmiş, bu türlerden 57 bitki taksonun kullanımı ilk defa kaydedilmiş olup, bunlarında 34 taksonun yörede tıbbi amaçla kullanıldığı belirlenmiştir.

Ertuğ’un (2000), “An Ethnobotanical Study in Central Anatolia (Turkey) adlı çalışmasında 300’e yakın bitkinin kullanımı belirlenmiştir.

Ertuğ’un (2002), “Bodrum Yöresinde Halk Tıbbında Yararlanılan Bitkiler” çalışmasında 350’yi aşkın bitkinin kullanımı belirlenmiştir.

Tütenocaklı (2002), Ayvacık (Çanakkale) ve çevresinde yaptığı etnobotanik çalışma ile 42 familyaya ait 87 tür tespit etmiştir. Bu türlerden 47’si yiyecek ve besin ile ilgili, 36 tür ise tıbbi olarak kaydedilmiştir.

Koca (2003) “Akçakoca (DÜZCE) İlçesinin Florası ve Etnobotanik Özellikleri” adlı araştırma ile 2001 – 2003 yılları arası 19 kez arazi yapıp, 1510 bitki örneği toplamıştır. En büyük familya 70 tür ile Asteraceae, en büyük cins ise 15 tür ile *Trifolium* sp. olarak kaydedilmiştir.

Ertuğ ve arkadaşlarının (2004), “Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması” çalışmasında 258 bitkinin kullanımı verilmiştir.

Ertuğ’un (2004), “Wild Edible Plants of Bodrum Area (Muğla, Turkey)” çalışmasında 179 bitki türünün kullanımı belirlenmiştir.

Ertuğ ve Tümen’in (2004), “Buldan (Denizli) Etnobotanik Envanter Çalışması” çalışmasında 271 bitkinin kullanımı belirlenmiştir.

Şimşek ve ark. (2004), “Ankara (Türkiye) İlinin, Beypazarı, Güdül ve Ayaş Kasabalarında Etnobotanik Çalışma” adlı yayını ile 31 familyaya ait 85 bitki türünün 192 kullanım şeklini ortaya koymuştur.

Pieroni (2005), Almanya’da yaşayan Türklerin kullandıkları geleneksel bitkisel tedavi yöntemlerini yaşadıkları yere taşıdıklarını ve nasıl kullandıklarını bir çalışma ile yayınlamıştır.

Koçyiğit (2005), “Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma” adlı çalışmada yakın tarihte il olan Yalova’nın etnobotanik araştırmaları yüksek lisans tezi olarak incelenmiş ve bu çalışmada 398 bitki örneği toplayıp bu bitkilerden 25 bitki türünün kullanışı ilk defa kaydedilmiştir.

Ospankulova (2005), “Türkiye Etnobotanik Araştırmalar Veri Tabanı” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında etnobotanik çalışmaların sağlıklı bir araştırmaya açık olması için veri tabanı oluşturmuştur.

Koyuncu (2005), “Geyve (Sakarya) ve Çevresinin Floristik ve Etnobotanik Açısından İncelenmesi” adlı doktora tezinde bölgenin florası ve etnobotaniği birlikte incelenmiş ve bu incelemeler sonucunda araştırma alanında 107 familya ve 461 cinse ait 932 takson (tür ve türaltı) yer aldığı saptamıştır.

Elçi ve Erik (2006), Güdül (Ankara) ve çevresinin etnobotanik özelliklerini araştırmış ve 18 familyaya ait 23 bitki halk ilacı olarak, 6 familyaya ait 11 bitki besin olarak kullanılışını saptamıştır.

Ezer ve Arısan (2006), Merzifon (Amasya) ilinde yerel halkın kullandıkları tıbbi bitkiler üzerine detaylı bir araştırma yapmış ve 35 bitki ve 4 hayvan türü ile 3 hayvansal ve 1 inorganik kaynağın çeşitli şekillerde halk ilacı olarak kullanıldığı tespit etmişlerdir.

Kültür (2006), Kırklareli’ de kullanılan tıbbi bitkiler ile ilgili bir çalışma yapmış ve 54 familyaya ait 126 bitki kaydetmiştir. Bu bitkilerden 100 tanesi doğal yetişirken 26 tanesi yörede kültür olarak yetiştirilir.

Korkut (2006), “Arat Dağı (Şanlıurfa) Florası ve Etnobotanik Özellikleri” adlı yüksek lisans tezinde 49 familya ve 193 cinse ait 214 tür, 55 alttür ve 30 varyete olmak üzere 299 takson tespit etmişlerdir.

Mart (2006), “Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması” adlı yüksek lisans tezinde bölge halkıyla yapılan görüşmeler sonucunda 33 familya ve 69 cinse ait 79 taksonun çeşitli amaçlar için (gıda, ilaç, ev eşyası, süs eşyası, kereste, boya, inançsal) kullanıldığını saptamıştır.

Kartal (2007), geleneksel tıbbi bitkilerin yeni ilaçların keşfinde ne kadar önemli olduğunu belirten bir araştırma yapmıştır.

Oral (2007), “Konya İlinde Kullanılan Halk İlaçları Üzerinde Etnobotanik Bir Araştırma” adlı yüksek lisans halkın tedavi amaçlı kullandıkları bitkileri araştırmış ve 99 adet halk ilâcı kaydı tespit etmiştir, 34 familyaya ait 72 farklı bitkinin halk ilâcı olarak değişik amaçlarla kullanıldığı belirlemiştir.

Sami (2007), “İsperih (Razgrad – Bulgaristan) İlçesinde Etnobotanik Bir Araştırma” adlı yüksek tezinde yörenin etnobotanik verileri araştırmış ve Haziran 2005 - Temmuz 2006 tarihleri arasında vejetasyon döneminde ilçede toplam 59 gün süren arazi çalışmaları yapmıştır. Bu araştırma esnasında 23 yerleşim biriminin (1 ilçe merkezi ve 22 köy) hepsine gidilerek 99 bitki örneği toplamıştır.

Balos (2007), “Zeytinbahçe ve Akarçay Arasında Kalan (Birecik) Bölgenin Florası ve Etnobotanik Özellikleri” adlı yüksek lisans tezinde flora ve etnobotanik araştırması tezde birlikte araştırılmış ve bölgede 62 familya ve 253 cinse ait 434 tür, 5 alttür ve 6 varyete olmak üzere 445 takson tespit etmiştir. Saptanan taksonların 16’sı endemik olduğunu kaydetmiştir..

Cansaran ve ark. (2007), Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köşeler (Gümüşhacıköy/Amasya) köyleri arasında kalan bölgede 2 kişilik bir ekiple aralıklı olarak toplam 15 gün, 20 kaynak kişi ile görüşmüş, 170 bitki örneği toplamış ve etnobotanik özellikleri ortaya konmuştur. Bu örneklerden 10’u Türkiye’ye endemik olup toplam 106 takson belirlemiştir.

Gençay (2007), “Cizre (Şırnak)’nin Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışmasında Cizre ve çevresindeki 23 köy, 26 mezra ile kurulan yerel pazarda yürütmüştür. Bu süre içinde araştırma alanında 60 kaynak kişiyle görüşme yapmıştır. Bölgede kullanımı belirlenen 53 familyaya ait toplam 171 bitki taksonu ve bunlara ait yerel bilgiler toplamıştır.

Bulut (2008), “ Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar” adlı doktora tezi ile Bayramiç ilçe merkezine ve 76 köyünün hepsine gitmiştir. Arazi

çalışmaları esnasında yöreden 364 bitki örneği toplamış ve bu bitkilere ait çeşitli etnobotanik bilgileri derlemiştir.

Kızıllarslan (2008), “ İzmit Körfezi’nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezi ile Nisan 2006 - Eylül 2007 tarihleri arasında bölgede arazi çalışmaları yapmış, 9 belediye ve 15 köy ziyaret edip 145 bitki örneği toplamıştır.

Eşen (2008), “Aydınlar Köyü ve Çevresinin (Aydınlar/Mersin) Etnobotanik Özellikleri” adlı yüksek lisans tezi ile çoğunlukla doğal olarak yetişen ve yöre halkı tarafından ilaç gıda, hayvan yemi, el sanatları vb. amaçlar için kullanılan 40 familyaya ait 93 türü tespit etmiştir.

Deniz (2008), “ Uşak Üniversitesi 1 Eylül Kampüsü (Uşak) Florası ve Etnobotanik Açından Değerlendirmesi” adlı yüksek lisans tezi ile bölgede 48 familya ve 163 cinse ait 240 takson tespit etmiştir. Endemik taksonların sayısı 23 olup total floranın % 9,58’ini teşkil eder.

Saday (2009), “Güzeloluk Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri” adlı yüksek lisans tezi ile 39 familya ve 77 cinse ait 92 bitkisel materyal toplamıştır. Bunlardan 26’sının kültür bitkisi olduğunu saptamıştır.

Metin (2009), “Mut ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin (Mersin) Etnobotanik Özellikleri” başlıklı yüksek lisans çalışmasıyla 47 köy, 7 yayla, 12 mahallede yaşayan ya da yaşamış olan 350 kişi ile görüşmüştür. Araştırma alanındaki bitkilerden 75 familyaya ait 195 kadar takson tespit etmiştir.

Ugulu ve ark. (2009), “İzmir (Türkiye) İli ve Çevresindeki Tıbbi Bitkilerin Kantitatif Etnobotanik Olarak Değerlendirilmesi ve Araştırılması” adlı çalışmasıyla İzmir civarındaki 54 familyaya ait, doğal 94 tür ve kültür olarak yetiştirilen 14 türü tespit etmiştir.

Harrell (2001), yılında sosyal çalışmaların tamamlanmasında çoklu-kültürel yaklaşımın önemli olduğunu belirtmiştir.

Ghorbani (2005), Kuzey İran’ın Türkmen Sahrası bölgesinde 2002 – 2003 yılları arasında yaptığı arazi çalışmalarıyla 51 familyaya ait 136 türün tıbbi amaçlı kullanımı belirlemiştir.

Lin (2005), Malezya’nın Jah Hut halkının kullandığı ve raporla ile kaydettiği 16 geleneksel tıbbi bitki türünü yapılan anketler sonucu belgelemiştir.

Waldstein ve Adams (2006), medikal antropoloji ve medikal etnobiyojoloji arasındaki kesişim noktası üzerinde bir araştırma yapmış, tıbbi ekoloji, kritik medikal antropoloji,

yorumsal tıbbi antropoloji ve etnofarmakoloji halinde gruplandırmıştır ve etnofarmakolojinin insan sağlığı üzerindeki büyük etkisinin açıklamıştır.

Alm (2006), Norveç'te bulunan *Linnaea borealis* (Caprifoliaceae) türünün etnobotaniği hakkında bir araştırma yapmış ve bu türün geleneksel olarak Zona hastalığına iyi geldiğini ortaya koymuştur.

Redzic (2006), Bosna Hersek'te yenebilen yabani bitkiler ve yöre halkının geleneksel kullanımı hakkında bir araştırma yapmış ve 250 informant ile görüşmüş, 73 familyaya ait 308 bitki türünün kullanılmasını ortaya koymuştur.

Senchina (2006), tıbbi botanik programında herbaryumun kullanımı hakkında bir araştırma yapmıştır ve ortaöğretim kurumlarında fitoterapi ve etnobotanik gibi konuların müfredata girmesini önermiştir.

Ishtiaq ve ark. (2007), Pakistanda yaptıkları araştırma ile Kaşmir bölgesinde yerel önemli şifalı yiyecek olarak kullanılan bitkiler üzerinde çalışmış ve 38 familyaya ait 95 tür tespit etmiştir.

Wondimu (2007), Etiyopya'da Dheree bölgesinde rastgele ve sistematik soru yöntemleri ile 83 tıbbi bitkinin kaydedildiği etnobotanik bir araştırma yapmıştır.

Rigat ve ark. (2007), Katalonya'da nehir bölgelerinde yaş ortalamaları 71,1 olan, 60 informantla görüşülüp 71 familyaya ait 220 bitki türünün kullanımının kaydetmiştir.

BÖLÜM 3

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmaların materyalini, Reşadiye (TOKAT) ve çevresinden Nisan 2009 – Temmuz 2009 tarihleri arasında toplanan bitki örnekleri oluşturmaktadır. Araştırma süresi boyunca toplam 48 köy 12 belde ve Reşadiye (Merkez) olmak üzere 61 yerleşim bölgesine gidilmiş olup bu bölgelerden etnobotanik amaçla kullanılan 44 familyaya ait 85 bitki taksonu tespit edilmiştir. Familyalar ve familyalara ait taksonlar alfabetik sıraya göre verilmiştir. Araştırma yapılan yerleşim bölgeleri aşağıda verilmiştir;

Çizelge 1. Arazi çalışması sırasında gidilen yerleşim yerleri

Belde (B) ve Köy (K)			
Abdurrahmanlı (K)	İslamlı (K)	Dutdibi (K)	Demircili (B)
Altıparmak (K)	İsmailiye (K)	Elmacık (K)	Döllük (K)
Bağdatlı (K)	Kabalı (K)	Esenköy (K)	Taşlıca (K)
Baydarlı (B)	Karlıyayla (K)	Eymir (K)	Tozanlıfındıcak (K)
Bayırbaşı (K)	Karşikent (K)	Eyüp (K)	Çayırpınar (K)
Bereketli (B)	Kızılcaören (B)	Gökçesüleymanlı (K)	Çevrecik (B)
Bostankollu (K)	Konak (K)	Göllüköy (K)	Çımarcık (K)
Bozçalı (B)	Köklü (K)	Gülkonak (K)	Danişment (K)
Büşürüm (B)	Köklü (K)	Güvendik (K)	Darıdere (K)
Çakmak (K)	Kuyucak (K)	Hasanşeyh (B)	Reşadiye (Merkez)
Çambalı (K)	Kuzbağı (B)	İbrahimşeyh (K)	Saraykışla (K)
Çamlıkaya (K)	Muratkaya (K)	Uğurlu (K)	Sarıyayla (K)
Çavuşbeyli (K)	Nebişeyh (B)	Uluköy (K)	Sazak (K)
Çayırpınar (K)	Özlüce (K)	Umurca (K)	Soğukpınar (B)
Yeniköy (K)	Yeşilyurt (K)	Yağsıyan (K)	Yolüstü (B)
Yenituraç (K)			

Bitkileri etnobotanik amaçla toplayan, kullanan, hem toplayan hem kullanan ve ticari amaçlı olarak aktivite gösteren kişiler öncelikle tespit edilmiştir. Temel bilgileri içeren mülakat formu esas alınarak uygulanan mülakat ile informantların bilgilerine başvurulmuştur. Hazırlanan mülakat formu örneği tablodadır. Araştırma konusu ile ilgili bilgiler, ilçede ve çevresindeki köylerde yaşayan yerel halktan sağlanmaya çalışılmıştır ve bu amaçla özellikle halk hekimliği yapan veya bitki ticaretiyle uğraşan kişilere ulaşmaya

gayret edilmiştir. Mülakat yapılan kişilere etnobotanik formu koleksiyon bilgileri kapsamında öncelikle bitkinin yerel ismi, toplandığı lokalite, kullanım amacı, kullanılan kısmı/-ları, kullanım biçimi sorulmuştur. Yine etnobotanik mülakat formu kullanıcı bilgileri kapsamında bilgi alınan yöre halkının adı, soyadı, yaşı, yöresi, etnik durumu (kültürel konumu), medeni hali, öğrenim durumu ve bitkilerle ilgili sahip olduğu diğer bilgiler de tespit edilmeye çalışılmıştır. Mülakatta kullanılan ek sorular daha sonra istatistik değerlendirmede kullanılmıştır. Arazi çalışmaları sırasında yöreyi tanıyan kılavuz kişilerden de yararlanılmıştır. Arazi sırasınca 120 informant ile görüşülmüş ve bu informantların kişisel bilgileri Çizelge 8’de verilmiştir.

Şekil 1. Reşadiye İlçesinin Genel Görünüşü (12.06.2009).

Bitkinin toplandığı lokalitenin yükseklik ve koordinat bilgileri GPS (Global Positioning System) sistemi ile belirlenerek kaydedilmiştir. Bitkilerin toplandığı lokalitelerin genel özelliklerini ve habitat özelliklerini belgelemek amacıyla fotoğraflar çekilerek etnobotanik nitelikli görüntülerin kayıt altına alınması sağlanmıştır.

Araziden alınan bitkiler, öncelikle herbaryum örneği haline getirilerek, herbaryum tekniklerine göre preslenip kurutulmuştur. Herbaryum örneklerinin başta “Flora of Turkey and the East Aegean Islands” (Davis, 1965 - 1984) olmak üzere çeşitli kaynaklarla teşhisi yapıp bilimsel isimlerin tayin edilmesi, teşhislerin doğrulanması konusunda sistematik botanikçi Dr. Ersin KARABACAK’ın deneyimlerinden yararlanılmıştır.

Çizelge 2. Etnobotanik mülakat formu

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	
ETNOBOTANİK PROJESİ MÜLAKAT FORMU	
HERBARYUM BİLGİLERİ	
Tarih: .././....	
Koleksiyoncu:	
Koleksiyon numarası:	
Familyası:	
Bilimsel Adı:	
Koruma Biçimi:	
KOLEKSİYON BİLGİLERİ	
Bitkilerin Yerel Adı:	
Bitkinin Toplandığı Yer:	
Bitkinin Durumu:	
Kullanış Zamanı:	
Kullanış Amacı:	
Kullanılan Kısım (ları):	
a) Kullanışı:	
b) Hazırlanışı	
KULLANICI BİLGİLERİ	
Kişinin Adı:	
Yaşı:	
Cinsiyeti:	
Mesleği:	
Yöresi, Köyü:	
Etnik Durumu:	
Medeni Hali:	
Öğrenim Durumu:	
Kullanılan Toplam Takson Sayısı:	
Kullanılan Takson Numaraları:	

3.1. Reşadiye Hakkında Genel Bilgiler

Şekil 2. Tokat ili ve Reşadiye ilçesinin Türkiye haritasındaki yeri.

Şekil 3. Reşadiye ilçesinin haritası ve köylerin yerleşimi.

3.2. Tarih ve Genel Bilgiler

Eski Kapadokya arazisi elden ele geçmiş, değişik milletler bu arazide medeniyetler kurmuşlardır. Sırasıyla Hititliler, Persler, Makedonyalılar, Pontus Krallığı, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Danişmendliler, Kadı Burhanettin ve Akkoyunlular bu bölgede hüküm sürmüşlerdir. Sonraları da bu arazi Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetine geçmiştir.

Reşadiye'nin eski ismi olarak bilinen İskefser'in tarihi 15. yüzyıla kadar gitmektedir. Bu bölgeden geçerek Erzurum'a giden yine aynı güzergâhtan İstanbul'a dönen meşhur Türk gezgini Evliya Çelebi Seyahatname'sinde bu bölgeden bahsetmektedir. O yüzyıllarda Doğu ile Batı arasında kara ulaşımının yapıldığı Şark Yolu diye adlandırılan yolun Reşadiye'den geçtiği Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde belirtilmektedir. Bu yol üzerinde eskiden kalma büyük mezarlıklar halen mevcuttur.

Reşadiye'nin coğrafi özellikler bakımından çam ormanlarıyla kaplı olması, kışın sert geçen iklim koşullarından fazla etkilenmemesi, köylerin konumuna göre merkezi bir yerde olması, sağlığa yararlı kaplıcalarının bulunması, Kelkit Vadisi üzerindeki Şark Yolunun buradan geçmesi ilçe merkezi olarak seçilmesini etkileyen nedenlerdir.

1939 yılında 26 Aralık'ı 27 Aralık'a bağlayan gece sabaha karşı tarihte Erzincan Depremi olarak da bilinen deprem Reşadiye ve köylerinde etkili olmuş ve bu depremde Reşadiye'de ayakta tek bir bina kalmamıştır. Bu haliyle ilçe merkezi ve köyleri uzun bir süre kendi kaderine terk edilmiştir. Köylerle birlikte toplam 2100 kişinin öldüğü resmi kayıtlarda mevcuttur. Zamanın Tokat valisi İzzeddin Çağpar, ilçe Kaymakamı Necati Gökmoğol ve oluşturulan kurulun uzun tartışmaları sonucu yeni Reşadiye'nin yerleşim yeri eski yerleşim yerinin kuzeyine dağ eteğine kaydırılmıştır.

1966 yılından sonra zamanın idarecilerinin yoğun çalışmaları ve Reşadiye halkının da katkılarıyla yeni bir atılım ve yapılanma ortaya çıkmış, önce maddi sorunlar aşılp, günün şartları içinde son derece önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir.

1970'li yıllarda tüm Türkiye'de olduğu gibi Reşadiye de yurt dışına çok sayıda işçi göndermiştir. Bu işçiler kazançlarını ilçelerine aktarmışlar böylece ilçe merkezi hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir.

Bugüne kadar Reşadiye’de Romalılara, Bizanslılara ve Türklere ait çeşitli seramik eşya, sikke, yayla ve köylere yayılmış tarihi mezarlar bulunmuştur. Köylerde yer yer bozulmuş kale kalıntılarına rastlanır. Çoğunun temel harabeleri kalmıştır. Göllüköy, Çamlıkaya, Saraydüzü, Kalecik, Mengen Kalesi, Kaledüzü, Kızılcıören, Turaç Köyü yaylasında Bizans dönemine ait olan ve sonraları Müslümanların da defnedildiği tarihi bir mezar alanı vardır.

3.3. Coğrafi Durum

Reşadiye, Orta Karadeniz Bölgesinde yer alır. Doğusunda Koyulhisar ve Mesudiye; batısında Niksar ve Başçiftlik; kuzeyinde Aybastı ve Gököy; güneyinde Almus ve Doğanşar ilçeleri bulunmaktadır.

Coğrafi olarak 40° 31' kuzey enlemleri ile 37° 06' doğu boylamları arasında bulunmaktadır.

Kelkit Irmağı kıyısında kurulmuş bulunan Reşadiye'nin en yüksek tepesi 2183 m ile Erdem Baba Tepesi'dir. Bunu, Küçük Erdem Tepesi (2113 m), Kabaktepe (2037 m), Çal Tepesi (2022 m), Mektep Tepesi, Tömbül Tepesi ve Lalelik Tepesi izler. Bu yüksekliklerin tümü Günüş Dağı'nda bulunmaktadır.

İlçenin arazi yapısının dağlık olması nedeniyle geniş ovası bulunmamaktadır. Ancak ovacık, meydanlar, yazı ve düzlükleri ekim ve dikime müsaittir. Reşadiye ilçesi yaylalar yönünden oldukça zengindir. 44 yaylanın içerisinde en çok bilinen yaylası Selemen yaylasıdır.

İlçede kenarında kurulduğu Kelkit Çayı dışında Tozanlı Çayı, Delice Çayı, Tombalak, Köy ve Reşit dereleri mevcuttur. Ayrıca doğal güzellikler bakımından zengin olan Zınav, Göllüköy, Gödölüş, Kurt, Gındıralı, Mehmetbey ve Sülük gölü de Reşadiye'nin coğrafi zenginlikleridir.

3.4. Sıcaklık

Çizelge 3. Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Sıcaklık Ortalama Değerleri (1975 - 2008)

Aylar	Ortalama Sıcaklık (°C)	Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	Ortalama Yağış Miktarı (kg/m ²)	Ortalama Yağışlı Gün Sayısı
Ocak	2,0	6,1	-1,5	40,8	11,7
Şubat	3,2	8,0	-1,0	33,3	11,3
Mart	7,1	12,9	2,1	39,0	12,2
Nisan	12,6	19,0	6,8	60,0	13,7
Mayıs	16,3	23,1	9,8	62,1	14,3
Haziran	19,6	26,5	12,8	36,9	8,8
Temmuz	22,2	29,0	15,5	10,5	3,7
Ağustos	22,1	29,4	15,4	7,4	3,3
Eylül	18,7	26,4	12,1	17,8	5,2
Ekim	13,4	20,3	8,0	45,3	8,7
Kasım	7,6	13,0	3,2	48,6	10,6
Aralık	3,4	7,6	0,2	42,1	12,4

Çizelge 4. Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1975 - 2008)

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
En Yüksek Sıcaklık (°C)	19,2	22,8	31,1	33,3	36,0	38,5	45,0	39,8	37,3	35,3	27,6	21,8
En Düşük Sıcaklık (°C)	-19,8	-22,1	-21,2	-4,5	0,0	3,2	6,1	7,8	2,4	-2,8	-8,0	-21,0

BÖLÜM 4
ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Bulgular

Araştırma bölgesinde yer alan 12 belde, 48 köy ve ilçe merkezi olmak üzere 61 yerleşim bölgesinde yapılan çalışmalarda 120 informanta ulaşılmış, informantlardan alınan bilgiler ve yapılan arazi çalışmaları ile 44 familyaya ait 85 takson herbaryum örneği haline getirilip teşhis edilmiş olup, bu taksonlara ait deskripsiyon bilgileri aşağıda verilmiştir.

Familya: ALLIACEAE

4.1.1 *Allium cepa* L. E.Y. 1

Şekil 4. *Allium cepa* L. 'nın doğada görünüşü.

Soğan basık – küresel. Gövde çukur, sivri kısım aşağı indikçe şişkinleşir. Yapraklar hemen hemen yarı dairesel enine bölmeli. Spat kalıcı, sıklıkla 3 – valflü. Periant yıldız şeklinde, bölmeleri yeşilimsi beyaz, 3 – 4 mm. Stamenler dışa çıkık; içteki filamentler tabanda kısa çıkıntı halindedir.

Çiçeklenme zamanı: 6 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın olarak yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Kültür halinde bulunur.

Yöresel adı: Soğan

Kullanılan organ: Gövde

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Hemen hemen bütün yemeklerde kullanılır.

Kaynak kişiler: 36, 1, 60, 7, 11, 73, 72

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Soğan ezilerek kaynatılır ve suyu her gün 1 bardak içilerek iç organları temizlettiği söylenmektedir.

Kaynak Kişiler: 36, 1, 60, 7, 11

Familya: ALLIACEAE

4.1.2 *Allium sativum* L. E.Y 2

Şekil 5. *Allium sativum* L.'un doğada görünüşü.

Soğan basık-ovoid, az çok eşit, 5 - 15 (-60) adet, küçük soğancıklardan oluşmuş. Yapraklar 4 - 10 adet, 4 - 25 mm genişlikte, düz. Spata 1-valfli, uzun gagalı, düşücü. Umbella az çiçekli ve tek veya çok bulbilli; brakteoller var, çiçekler yeşilimsi-beyaz veya pembe, nadiren beyaz. Periant segmentleri (1-) 3 mm, lanseolat, akuminat. Filamentler, periant segmentlerinden daha kısa; içtekiler 3 - 5 (-7) uzantılı, en uzun uzantılar 4 - 5 mm.

Çiçeklenme zamanı: 6 - 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Yöresel adı: Sarımsak

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım amacı ve şekli: 1. Her türlü zehirlenmelere karşı diş halinde yutularak kullanılmaktadır.

2. Tansiyon ayarlamak için ayranla beraber içilerek kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 36, 73, 72, 1, 13, 14,

2. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım amacı ve şekli: Yemeklerde hoş tat ve aroma kattığı için kullanılır.

Kaynak kişiler: 36, 73, 72, 31, 84, 114

Familya: HYACINTHACEAE

4.1.3 *Muscari armeniacum* Leichtlin ex Baker E.Y. 3

Şekil 6. *Muscari armeniacum* Leichtlin ex Baker'in doğada görünüşü.

Çok yıllık soğanlı bitkilerdir. Çiçekler koni şeklinde ve salkım durumlu, hoş kokulu, sıkı dizilmiş, koyu menekşe mavisi renginde, çiçekler tepede vazo şeklinde, bahar aylarının başında 8 cm'e kadar uzar. Herbir soğan 1 – 3 bitki sapı, her bir bitki sapı 20 – 40 çiçek meydana getirir. Her çiçeğin ağız etrafında ince beyaz bir çizgi bulunur. Yoğun çiçek durumu ters uzamış üzüm salkımına benzer. Bitki sapı 12 cm'e kadar uzar. Bazal yapraklar etli ve yeşil renktedir.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Çam ormanları ve yüksek açık alanlar, 900 – 1800 m.

Yöresel adı: Karga soğanı

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım şekli ve amacı:

1. Bitkinin yaprakları otlu peynir yapımında kullanılır.
2. Bitkinin yaprakları doğranıp haşlanarak soğan ile

birlikte kavurması yapılır.

Kaynak kişiler: 50, 2, 11, 15, 20, 82, 88, 95, 44, 46

Familiya: ANACARDIACEAE

4.1.4 *Pistacia terebinthus* L. ssp. *palaestina* (Boiss.) Engler E.Y. 4

Şekil 7. *Pistacia terebinthus* L. ssp. *palaestina* (Boiss.) Engler' nin doğada görünüşü.

6 m'ye kadar boyunda çalılar veya küçük ağaçlar. Yapraklar dökülücü, paripinnat veya imparipinnat, parçalar (1-) 2 – 4 (-6) çift, ovat-oblong veya oblong-lanseolat, 3 – 7 (-8) x 1,8 – 3 (-4) cm boyutlarında, obtus, akut veya akuminat, mukronat, çıplak, üstte koyu yeşil, altta daha soluk renkte, ortadaki yaprakların uçtaki parçası daima yandakilerden daha küçük veya küçük bir uzantıya indirgenmiş. Meyveler panikula halinde, küresel veya genişçe obovat, 5 - 6 x 4 - 6 mm boyutlarında.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Yetiştirme ortamı: Kayalık yamaçlar, maki, *Pinus brutia* ormanı; 0 - 1500 m.

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Amasya, Antalya, Aydın, Balıkesir, Çanakkale, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli, Malatya, Manisa, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Tokat, Zonguldak, Yalova.

Yöresel adı: Çetene

Kullanılan organ: Meyve, tohum

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Meyveleri dövülüp, öğütüldükten sonra şeker ilavesi ile kaynatılarak marmelat halinde tüketilir.

2. Dövülüp öğütülen meyve un haline gelerek çeşitli ekmek ve çörek yapımında kullanılır.

Kaynak kişiler: 38, 60, 11, 58, 59, 7, 2, 73, 72

Familiya: APIACEAE

4.1.5 *Coriandrum sativum* L. E.Y. 5

Şekil 8. *Coriandrum sativum* L.'un doğada görünüşü.

Sağlam gövdeli, düz ve yuvarlak, (10-) 20 – 50 (-70) cm. Bazal yapraklar 1 (-2) pinnat, segmentler ovat, derin oyuklu dentat, (3-) 10 – 20 x (1,5) 3 – 5 cm. Üstteki yapraklar 2 – 3 – pinnat ya da pinnatisekt, segmentler lineer, petiolat kısa veya yarı sapsız. Işınlar 2 – 6, eşit değil, 0,5 – 2,5 cm. Brakteler 0 – 1, düz – kılsı, 5 mm kadar uzar. Brakteoller (3), linear – lanseolat, 3 mm. Pediseller eşit değil, 0,3 mm. Meyve 3 – 4 mm, olgun iken soluk altın – kahve renkli, ham iken kuru ve siyah. Merikarplar birleşik. İlk çıkıntı dalgalı, ikincisi hemen hemen düz.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 7. aylar

Türkiye'deki yayılış: Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Bursa, Ankara, Antalya, Hatay, Maraş, Adıyaman, Siirt, Tokat

Yetiştirme ortamı: Çalılıklar, boş alanlar, ekilmemiş araziler.

Yöresel adı: Kışniş otu, Kışniş

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışım miktarı ve şekli: 1. İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulup yenir.

2. Yine ince ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek yenir.

Kaynak kişiler: 44, 60, 61, 58, 59, 7, 11

Familiya: APIACEAE

4.1.6 *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W. Hill E.Y 6

Şekil 9. *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W. Hill' un doğada görünüşü.

2 yıllık bitkiler. Gövde dikilici, düz ve yuvarlak, çizgili, 50 – 80 cm. Yaprakların dış tarafı triangular – ovat, 3 – 10 x 2 – 7 cm, tüyüz; kuneat – obovat segmentler lanseolat-linear' a kadar değişir, genellikle derin bölmeli, düzensiz bölmelerinin kenarları çıkıntılı. Çiçekler birleşik salkımlı – demet, demetler umbella halinde ve uzun saplı, 7 – 20 çiçekli, boyları hemen hemen eşit, 1,5 – 4 cm, brakteler 1 – 3, sivri uçlu, 3 – 7 mm, bütün ya da 3 – parçalı, brakteoller 5 – 8, sivri uçlu, küçük.

Çiçeklenme zamanı: Haizran – Ağustos.

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın olarak yetiştirilir.

Yetiştirme ortamı: Tarlalar, deniz seviyesinden 2000 m' ye kadar yükseklik.

Yöresel adı: Maydanoz, maydenüs

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. İnce ince kıyıldıktan ve ezdikten sonra çıkan suyu, 1 çay kaşığı limon suyu ile karıştırılarak içilir ve şekeri düşürdüğü için kullanılır.

2. Kaynatılıp süzülükten sonra günde 1 defa içilen suyu basur hastalığına iyi geldiği söylenmektedir.

Kaynak kişiler: 43, 74

2. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Yemeklerde ve salatalarda kullanılır.

Kaynak kişiler: 43, 60, 1, 7, 11, 58, 59, 67

Familya: ASTERACEAE

4.1.7 *Anthemis arvensis* L. E.Y 7

Şekil 10. *Anthemis arvensis* L.' in doğada görünüşü.

Yatık ya da dik tek yıllık, gövde seyrek pubesent tüylü. Gövde tabandan 40 cm' e kadar dallanmış. Yapraklar 2 – pinnasitekt, 1,5 – 3 cm uzunluğunda, oblong ya da dış yüzeyi oblanceolat, segmentleri linear oblanceolat, yaprak ucu 0,5 mm genişliğinde akut. Kapitula ışımsal, çiçek sapı hafifçe kalınlaşmaya başlar. İnvokrum 0,75 – 1 cm genişliğinde olmakla beraber içteki fillariler oblong – spatulat, genellikle tepede incelmış. Reseptakulum koni şeklinde; palea eliptik – lanseolat, akuminat hemen hemen dik durumlu. Çiçekler ışımsal simetrikli 12 -15, verimsiz; ligulalar 0,75 – 1 cm. Disk korollaları 2,5 mm, tabana doğru hafifçe şişmeye başlar.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 7. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Çanakkale, Kırklareli, İstanbul, Diyarbakır, Bayburt, Tokat

Yetiştirme Ortamı: Yol Kenarları ve ekili alanlar.

Yöresel adı: Papatya, Koyungözü

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullan miktarı ve şekli: Kaynatılıp süzülerek içilen bitki astım, bronşite ve romatizmal ağrılara iyi geldiği söylenmektedir.

Kaynak kişiler: 61, 62, 15, 20, 79, 91, 94, 101

Familiya: ASTERACEAE

4.1.8 *Scorzonera cana* (C.A.Mey.) H. Hoffm. var. *jacquiniana* (W. Koch) Chamb.
E.Y 8

Şekil 11. *Scorzonera cana* (C.A.Mey.) H. Hoffm. var. *jacquiniana* (W. Koch) Chamb.'nın herbarium örneği.

Kısmen skapozdan gövdeliye kadar, tüysüz ya da pubesent tüylü, çok yıllık otsular. 5 – 60 cm, depo kökleri silindirik, yaprak kalıntıları tarafından örtülü. Taban yaprakları düzden pinnat parçalıya kadar, 3 – 20 cm uzunluğunda; yaprak parçaları lineardan linear lanseolata kadar değişken, pubesent, flokkos tüylü ya da tüysüz. Her bir gövde de 1 ila 7 tane kapitulum bulunur, 13 – 30 cm uzunluğunda. Dış fillariler 3 – 6 mm lanseolattan ovat lanseolata kadar; içtekiler 8 – 20 mm lanseolat. Çiçekler sarı, iç fillarilerin en az 1,5 katı uzunluğunda.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Kars, İzmir, Ankara, Kahramanmaraş, Erzincan, Erzurum, Van, Konya, Mardin, Hakkâri, Amasya, Tokat

Yetiştirme ortamı: Çayırlar ve tarla kenarları, 950 – 2400 m.

Yöresel adı: Teke Sakalı

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Bitkinin yaprakları haşlanıp soğan ve salça ile sulu şekilde pişirilir.

2. İnce doğranıp soğan ile yağda kavrulularak yenir.

Kaynak kişiler: 61, 62, 15, 20, 79, 91, 94, 101

Familya: ASTERACEAE

4.1.9 *Lactuca sativa* L. E.Y 9

Şekil 12. *Lactuca sativa* L' nin doğada görünüşü.

Tek yıllık, tüysüz otsulardır. Yapraklar ilk başta rozet şeklinde, her biri açık ya da baş kısımları sıkıca kıvrılır. Karahindiba gibi soluk sarı kapitulumları vardır, 0,5 - (1,3) cm. yapraklar skapoz üzerinde yoğun ve diktir. Işımsal çiçek durumudur.

Türkiye'deki yayılışı: Ülkemizin yaygın olarak yetiştirilir.

Yetiştirme ortamı: Kültür olarak kumlu topraklarda yetiştirilir.

Yöresel adı: Marul

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullan miktarı ve şekli: Salata yapımında kullanılır.

Kaynak kişiler: 67, 1, 16, 85, 89, 96

Familiya: ASTERACEAE

4.1.10 *Tragopogon aureus* Boiss. E.Y. 10

Şekil 13. *Tragopogon aureus* Boiss.' un doğada görünüşü.

Tek yıllık veya çok yıllık dik bitkiler, gövde basit veya dallanmış. Yapraklar basit, bütün, linear veya lanseolat (nadiren geniş oblong), paralel damarlı, damarlar tabana doğru genişler ve yarı amplexikaul. Kapitula iki eşeyli, ligulalar uzun, tek. Fillariler 2 (-3) – seriat, otsu, uzunlukları hemen hemen eşit, lanseolat, meyve genişlemiş, tabana doğru serbest. Reseptakulum çıplak. Çiçekler mor ya da sarı.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 7. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Ağrı, Ankara, Isparta, İstanbul, Tekirdağ, Uşak, Tokat

Yetiştirme ortamı: Ekili alanlar, 400 – 1840 m.

Yöresel adı: Yelmik

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Taze halde iken çiğ tüketilir.

2. Çiğ şekilde doğranarak yoğurtla karıştırılarak yenir.

3. Bitkinin yaprakları haşlanıp soğan ve salça ile sulu

şekilde pişirilir.

Kaynak kişiler: 24, 53, 62, 61, 68, 73, 72

Familiya: ASTERACEAE

4.1.11 *Tussilago farfara* L. E.Y 11

Şekil 14. *Tussilago farfara* L.'nin doğada görünüşü.

Yapraklar saplı, lamina 10 – 20 (-30) cm çapında, oldukça sivri loblu, kenarlar düzensiz dişli, önce her ikiyüzde beyaz ince-uzun tüylü daha sonra üstte çıplak. Skapoz 4 - 15 cm (meyve zamanında 30 cm'ye kadar uzar) çok sayıda morumsu renkte pulsu yapraklı, ince - uzun tüylü, tomurcukdayken dik, çiçek açtıktan sonra sarkık. Kapitulumlar 1,5 – 2,5 cm genişlikte. Brakteler linear, obtus, çoğunlukla morumsu ve beyaz tüylü, bazen siyah salgı tüylü. Akenler 3 - 4 mm. Papus 10 - 15 mm

Çiçeklenme zamanı: 3 – 4. aylar

Yetiştirme ortamı: Ekilmemiş ve kumlu yerler, nemli topraklar; 0 - 2400 m.

Türkiye'deki yayılışı: Ankara, Antalya, Balıkesir, Bolu, Çanakkale, Elazığ, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Niğde, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Tokat

Yöresel adı: Kabalak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullan miktarı ve şekli: Sirkeli suda bekletilen yapraklar güneş çarpmasının ardından vücut yüzeyine yayılarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 78, 44

Familiya: BETULACEAE

4.1.12 *Carpinus betulus* L. E.Y 12

Şekil 15. *Carpinus betulus* L.' un doğada görünüşü.

25 m'ye kadar uzunlukta düz gri kabuklu ağaçlar. Gövdeler çoğunlukla alt kısımda oluklu. Genç sürgünler kahverengi, parlak, bazen tüylü; tomurcuklar kırmızımsı-kahverengi, çıplak veya hafifçe tüylü. Yapraklar ovat, akut veya akuminat, 5 - 10 x 3 - 5 cm boyutlarında, 10 - 15 çift damarlı, düzenlice biserrat, tabanda hafifçe, asimetrik olarak kordat veya rotundat, damarların koltuklarındaki yoğun tüyler hariç her iki yüzde çıplak. İnvolutrum 3 loblu, tam veya hafifçe serrat, belirgin damarlı, orta lop yaklaşık 4 cm uzunlukta, yan loplar az çok eşit, orta lobun 1/3- 1/2' si kadar.

Çiçeklenme zamanı: 7 – 8. aylar

Yetiştirme ortamı: Geniş yapraklı ormanlar (*Quercus-Fagus*) veya karışık ormanlar (*Abies-Picea-Fagus*); 0-1800 m.

Türkiye'deki yayılışı: Ankara, Artvin, Balıkesir, Bolu, Bursa, Gümühane, İstanbul, Kırklareli, Konya, Kütahya, Rize, Sakarya, Samsun, Yalova, Zonguldak, Tokat

Yöresel adı: Gürgen

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Yakacak

Kullanım miktarı ve şekli: Ağacın dalları ve gövdeleri kış aylarında ısınmak amacıyla kullanılır.

Kaynak kişiler: 64, 65, 2, 5, 83, 41, 109, 98

Familiya: BORAGINACEAE

4.1.13 *Anchusa leptophylla* ssp. *leptophylla* Roemer & Schultes E.Y 13

Şekil 16. *Anchusa leptophylla* ssp. *leptophylla* Roemer & Schultes' nın doğada görünüşü.

İki yıllık ya da çok yıllık bitkilerdir. Gövde dikilici, 40 – 70 cm, hemen hemen basit, çok dallanmış. Yapraklar linear, 60 – 110 x 6 – 8 (-18) mm, bütün. Çiçekler ince tüylüden hemen hemen yayılmış strigulos tüylüye kadar değişken, meyve uzamış, 1/3 – 2/3 obtus bölmelere ayrılmış. Korolla genellikle parlak mavi, bazen beyaz'dan yeşile kadar değişir.

Çiçeklenme zamanı: 6 – 7. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Bolu, Ankara, Uşak, Afyon, Yozgat, Sivas, Konya, Tokat

Yetiştirme ortamı: Kayalık yamaçlar, kumul bozkırlar, 800 – 3000 m.

Yöresel adı: Dikencik

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. İnce doğranır ve soğan ile yağda kavrulur ve yenir.
2. İnce ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile

kavrulup bulgur ve su ilave edilerek pişirilip yenir.

Kaynak kişiler: 36, 15, 20, 79, 94, 101

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Kavrulan yapraklar bronşite iyi geldiği söylenmektedir.

Kaynak kişiler: 36

Familya: BORAGINACEAE

4.1.14 *Alkanna orientalis* var. *orientalis* (L.) Boiss. E.Y 14

Şekil 17. *Alkanna orientalis* var. *orientalis* (L.) Boiss.'in doğada görünüşü.

30 – 50 (-80) cm. ye kadar uzayan bitkiler, yoğun ve hemen hemen kısa glandular – pubescent, seyrek setiform tüylü ya da hiç yok. Bazal yapraklar lanseolattan oblonga, 10 – 20 x 1,5 – 4 cm, kenarlar hemen hemen eros – undulat; kaulin oblong'dan ovat' a, 1 – 4 x 0,4 – 1,5 cm. Çiçek kaliksi 6 – 8 mm, meyve 10 – 15 mm. Korolla sarı ya da beyaz, dış tarafı tüysüz, 8 – 13 mm, kanatlar 5 – 9 (-13) mm çapında. Nutletler 3 – 3,5 mm çapında, granular – tuberkulat; gaga hafifçe aşağı eğik.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Bursa, Ankara, Zonguldak, Samsun, Tokat, Gümüşhane, Kars, Eskişehir, Nevşehir, Maraş, Erzincan, Erzurum, Bitlis, Ağrı, Aydın, Konya, Niğde, Hakkâri.

Yetiştirme ortamı: Kayalık alanlar, bozkırlar, volkanik yamaçlar, deniz seviyesinden 2450 m. ye kadar.

Yöresel adı: Havacı otu

Kullanılan organ: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkinin kök kısmı kazınarak toz haline getirilir, zeytinyağı veya suyla birlikte karıştırılarak merhem kıvamında yanıklara sürülerek kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 42, 18, 84, 89, 96

Familiya: BORAGINACEAE

4.1.15 *Lithospermum purpurocaeruleum* L. E.Y 15

Şekil 18. *Lithospermum purpurocaeruleum* L.'un doğada görünüşü

Gövde (17-) 30 – 50 cm, sadece üst kısmın yarısı dallanmış, belirgin hispid özellikle alt kısımlarda pubesent, kaliks bölmeleri 5 – 7 mm, doğrusal, sivri; korolla 12 – 20 mm, ilk başta morumsu kırmızı renkte daha sonra parlak mavi; kaliks tüpü kaliksten uzun; kanatlar kupa şeklinde, nutletler 3,5 – 5 x 3 – 3,5 mm, küresel-ovoid.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Artvin, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çorum, İçel, İstanbul, Tekirdağ, Tokat, Trabzon.

Yetişme ortamı: *Carpinus*, *Cornus*, *Laurus*, *Quercus cocciefera* ve *Rhododendron* altlarında, çalılıklarda, 20 – 1100 m.

Yöresel adı: Taşkesen

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Yaprakları kaynatılıp süzülerek içilen suyu idrar söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 31, 20, 92, 95

Familiya: BORAGINACEAE

4.1.16 *Trachystemon orientalis* (L.) G. Don E.Y 16

Şekil 19. *Trachystemon orientalis* (L.) G. Don'ın doğada görünüşü.

Yumru rizomlu, siyahımsı, uzaklara sürünebilen. Gövde (20-) 28 – 40 (-60) cm, dikilici, birkaç dallı, seyrek retros – hispid. Yapraklar seyrek hispid; petiol, taban ile 10 – 25 cm. ve ovat – kordat, lamina 20 x 18 cm. akuminat; kaulin panduriform, sapsız, ampleksikaul. Brakteler eliptik – lanseolat'tan oblanceolat'a kadar değişir, sapsız, sivri. Çiçekte kaliks 3 – 4 mm, meyve 7 mm, bölmeli; bölmeler üç köşeli, obtus, hispid. Korolla morumsu mavi, korolla tüpü 4 – 6 mm, bölmeli; bölmeler 6 – 8 mm; üstteki pullar beyaz, çok kısa, körelmiş, emarginat. Anterler ve stillus uzamış ve dışa çıkık. Nutletler oblik ovoid, omurgalı, buruşuk – ağsı.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Bolu, Bursa, İstanbul, Kastamonu, Kırklareli, Rize, Sakarya, Samsun, Trabzon, Zonguldak, Tokat

Yetiştirme ortamı: Kayın ormanları, nehir tabanı, nemli vadiler, 50 – 1000 m.

Yöresel adı: Kaldırık

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Bitkini yapraklarından sarma yapılır.
2. İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulularak yenir.

3. Yaprak sapından turşu yapılır.

Kaynak kişiler: 33, 34, 15, 20, 79, 93, 94, 102

Familiya: BRASSICACEAE

4.1.17 Brassica oleracea L. E.Y 17

Şekil 20. *Brassica oleracea* L.'nin doğada görünüşü.

Tek yıllık, iki yıllık ya da çok yıllık bitkilerdir. Çiçekleri sarıdan beyaza kadar değişken renkli, basit indumentum, sıklıkla kılımsı, tüylü, seyrek olarak tüysüz. Yapraklar sapsız, amplexikaul ya da petiolat, basit ya da lirat – pinnatifit. Sepaller dik ya da yayılmış, içtekiler hafifçe kese şeklinde. Petaller belirgin damarlanma olmaksızın obavat. Orta kısmındaki kıvamlı salgı belirgin. Stigma belirgin, kapitat. Silikua lineer ya da oblong, konikal ya da ipliksi gaga ile düz.

Türkiye'deki yayılışı: Karadeniz bölgesinde yaygın olarak yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Kültür olarak bahçelerde ve tarlalarda yetiştirilir.

Yöresel adı: Karalâhana

Kullanılan organ: Yaprak

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli

1. Yapraklar haşlanarak sarma yapılır.

2. Yapraklar ve gövde haşlandıktan sonra ince ince

doğranarak soğan ile beraber yağda kavrulur.

Kaynak kişiler: 36, 44, 64, 65, 66, 67

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Kaynatılan yapraklar süzülüp, suyu soğutulduktan sonra içilir. Bütün vücut ağrıları için kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 36

Familiya: BRASSICACEAE

4.1.18 *Capsella bursa – pastoris* L. E.Y 18

Şekil 21. *Capsella bursa – pastoris* L.'in doğada görünüşü.

Tek yıllık ya da iki yıllık bitkiler, incir kökleri ile beraber 4 – 50 cm, bazal yapraklar rozet şeklinde, lirat, pinnatifit ve bütün, sap kısmı içe doğru daralmış. Gövdedeki sivri kulakçıklar üstteki yaprakları sarar. Belirsiz bir uzun yaprakla sarılan petaller 2 – 2,5 x 0,5 – 1 mm. Meyve sapı 5 – 12 mm. Meyve (3-) 7 – 9 x 2,5 – 6 mm, septum 5 – 7 x 1 – 1,5 mm; kanatlar bulunmaz. Çok tohumlu, 30'un üstünde, genellikle müsilaçlı.

Çiçeklenme zamanı: 1 – 12. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Zonguldak, Adana, Amasya, Samsun, Artvin, Niğde, Malatya, Bitlis, Aydın, Antalya, Konya, Hatay, Tokat

Yetiştirme ortamı: Ekili alanlar ve boş araziler. Deniz seviyesinden 2000 m. ye kadar.

Yöresel adı: Çobançantası, Çoban ekmeği

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışı: Yapraklar ve gövde haşlandıktan sonra ince ince doğranarak soğan ile beraber yağda kavrulur.

Kaynak kişiler: 85, 42, 56, 72, 22

Familiya: BRASSICACEAE

4.1.19 *Lepidium sativum* L. E.Y 19

Şekil 22. *Lepidium sativum* L.'un doğada görünüşü.

Tek yıllık, gövde dikilici 20 – 50 cm, çiçekler nodyumlarda yerleşmiş, tüysüz veya tüylü. Bazal yapraklar lirat – pinnat, uzun petiolat, çabuk solar. Kaulin yapraklar 1 ya da 2 x pinnat, oblong – linear segmentleriyle bazal kısımdan daha az derin, en üsttekiler linear ve bütün. Petaller beyaz ya da leylak renkli, 2 – 3 x 1 mm, oblong – spatulat. Meyve pediselden yukarda bulunur, 2 – 3,5 mm. Silikula geniş eliptik ya da orbikular – ovat, 5 – 6 x 4 – 5 mm, belirgin şekilde emarginat.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Hatay, İstanbul, Urfa, Zonguldak, Tokat

Yetiştirme ortamı: Nadaslarda ve ekili arazilerde.

Yöresel adı: Tere otu

Kullanılan organ: Tüm bitki

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışı: 1. Bitki salatalarda kullanılır.

2. Çiğ olarak tüketilir.

Kaynak kişiler: 53, 1, 16, 85, 96, 97

Familiya: BRASSICACEAE

4.1.20 *Raphanus raphanistrum* L. E.Y 20

Şekil 23. *Raphanus raphanistrum* L.'un doğada görünüşü.

Tek yıllık bitkilerdir. Genellikle tabana yakın bir yerden dallanır, dik dallar 10 – 50 cm boyunda, hemen hemen hispid. Bazal yapraklar lirat, petiolat. Kaulin yapraklar petiolat; en üsttekiler sapsız, bütün. Petaller 14 – 17 x 4 – 8 mm, beyaz, soluk pembe, lila veya sarı, genellikle koyu olan damarlar nadiren bulunmaz. Meyve sapı dik 10 – 30 mm. Meyve 1,4 – 6,5 x 3 – 7 cm boyutlarında. Tohumlar genellikle retikulat.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Antalya, Aydın, Çanakkale, Hatay, İçel, İstanbul, Muğla, Sinop, Trabzon, Şanlıurfa, Tokat

Yetiştirme ortamı: Nadas alanları, ekili araziler, kumul alanlar, deniz seviyesinden 1400 m yüksekli kadar yüksekliklerde bulunur.

Yöresel adı: Turpluk otu

Kullanılan organ: Yumru

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli 1. Bitkinin kökü salatalara doğranıp, rendelenerek konur.

2. Bitkinin kökü doğandıktan sonra yağda kavularak yenir.

Kaynak kişiler: 33, 16, 63, 85, 96

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Taze ve çiğ yumru hazımsızlığı gidermek için tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 36

Familya: BRASSICACEAE

4.1.21 *Sinapis alba* L. E.Y 21

Şekil 24. *Sinapis alba* L.'nin doğada görünüşü.

20 – 60 cm tek yıllık, genellikle hispid, çok nadir tüysüz. Yapraklar petiloat, geniş, dişli uç lobu ile lirat – pinnatifid. Petallar 11 x 5 mm. Pediseller yayılmış, 5 – 14 mm Meyve 20 – 45 x 2 – 4,5 mm, düz ya da bazen kıvrık 15 – 30 mm, gagayı kapsar; 0 – 1 tohumlu; alt kısımdaki segment 1 – 4 tohumlu, tohumların arası belirgin ya da değil.

Çiçeklenme zamanı: 2 – 4. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Aydın, Urfa, Tokat

Yetiştirme ortamı: Yol kenarlarında, boş arazilerde, deniz seviyesinden 1400 m. yüksekliklere kadar yetişir.

Yöresel adı: Manuk, Manık, Hardal otu

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışı: Çiğ ve taze halde tüketilir.

Kaynak kişiler: 54, 73, 72

Familiya: CANNABACEAE

4.1.22 *Cannabis sativa* L.

Tek yıllık bitki, genellikle dik; gövde değişken, salgı tüylü, köşeli, bazen çukur. Bazal yapraklar karşılıklı, üstteki yapraklar alternat, stipulalı, uzun petiolat, palmat, 3 – 11, nadiren tek, lanseolat, serrat, akuminat yapraklar 10 cm'e kadar uzar, genişliği ise 1,5 cm. Çiçekler monoik ya da dioiktir. Erkek çiçekler aksillarda ve uç kısımda salkım halinde, petaller 5 tane ve sarımsı, 5 - porisidal stamenli, dişi çiçekler aksillarda ve terminalde. Meyve kahverengi, parlak aken, tohumu sıkıca saran etli besi doku ve embriyo kıvrımlı.

Çiçeklenme zamanı: 6 – 10. aylar

Yöresel adı: Kendir

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

Kullanım amacı: İp yapmak için kullanılır.

Kullanılışı: Yapraklarından ve gövdelerinden ip yapmak amacı ile kullanılır.

Kaynak kişiler: 69

Familiya: CARYOPHYLLACEAE

4.1.23 *Dianthus calocephalus* Boiss. E.Y 23

Şekil 25. *Dianthus calocephalus* Boiss.'un doğada görünüşü.

30 – 70 cm' e kadar uzayan çok yıllık otsular. Yapraklar linear, uzun akuminat, (1-) 2,5 (-4) mm genişliğinde. Brakteler derimsi, ovat – oblong, kordat, kapitulumdan kısa. Brakteoller 4, kaliks uzunluğunun yarısından daha kısa, derimsi, soluk renkte, ovat, aristat, kenarlar zarsı. Kaliks 16 – 20 x 3 – 4,5 mm, dişler 4 – 6 mm, linear, mukronat. Petal kolları 4 – 5 mm, kırmızı, dentat, barbulat.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 9. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Çanakkale, İstanbul, Sakarya, Bilecik, Manisa, Zonguldak, Amasya, Gümüşhane, Kars, İzmir, Niğde, Kahramanmaraş, Erzincan, Erzurum, Bitlis, Antalya, Hatay, Konya, Tokat

Yetiştirme ortamı: Kumul alanlar, volkanik ve kalkerli yamaçlarda, bozkırlar, otlaklar, açık ormanlık yer, kayalık alanlar, 400 – 2300 m.

Yöresel adı: Orman karanfili

Kullanılan organ: Bütün bitki

Kullanım amacı: Süs

Kullanılışı: Dağdan toplanan orman karanfili bahçelerde süs amaçlı yetiştirilir.

Kaynak kişiler: 1, 2, 18, 81, 89, 103

Familya: CARYOPHYLLACEAE

4.1.24 *Silene alba* ssp. *ericalycina* Reichb. E.Y 24

Şekil 26. *Silene alba* ssp. *ericalycina* Reichb'nın doğada görünüşü.

Tek yıllık, iki yıllık ya da çok yıllık bitkilerdir. Gövde dik, 30 – 85 cm, pubescent tüyler geriye doğru eğik, çok az glandular ve yukarıda yapışkan. Yapraklar oblanceolat, elptik ya da ovat – lanseolat, akut ya da akuminat, alt kısımlar petiolat, üst kısımlar sapsız, gövdede olduğu gibi hepsi indumentumda birlikte. Çiçekler gevşek, dikazyum birleşik, iki eşeyli. Erkek çiçeklerin kaliksi 9 – 16 mm, dişi çiçeklerin kaliksi ise 18 – 23 mm.

Çiçeklenme zamanı: 6 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Ağrı, Ankara, Artvin, Bilecik, Bolu, Bursa, Erzincan, Giresun, Hakkâri, Hatay, İstanbul, Kars, Muş, Niğde, Trabzon, Tunceli, Van, Tokat

Yetiştirme ortamı: Stepler, yamaçlar ve maki ormanı. 500 – 3500 m.

Yöresel adı: Gıcı, Gıcıoğlak, Cincioğlak, Kırıcıoğlak

Kullanılan organ: Yaprak

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Çiğ şekilde tüketilen bitkinin şekeri düşürmede kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 25, 54

2. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkinin yaprak ve gövdesi doğranıp haşlandıktan sonra, sulu yemeği ya da kavurması yapılır.

Kaynak kişiler: 54, 15, 79, 84, 94, 101

Familiya: CARYOPHYLLACEAE

4.1.25 *Stellaria media* (L.) Vill. ssp. *media* E.Y 25

Şekil 27. *Stellaria media* (L.) Vill. ssp. *media* 'nın doğada görünüşü.

Tek yıllık, yaygın yapıda veya hafifçe dik otlar. Gövde tek çizgi halinde tüylü veya çıplaktır. Alt yapraklar saplı, kordat veya ovat; üst yapraklar saplı veya sapsız, çoğunlukla alt yapraklardan daha büyük. Çiçek umbella görünüşünde veya nadiren gevşek ve çok dallanmış. Sepaller 3 - 7 mm, akut, çıplak veya tüylü. Petaller çoğunlukla 5 adet, kaliksin yarısı kadar, bazen çok küçük veya yok. Stamenler 5 - 7 adet. Stilus 3 adet. Kapsül valfleri çoğunlukla kaliksi hafifçe aşmış ve az çok tabana kadar yarık.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Çayırlik alanlar; 0-2100 m.

Türkiye'deki yayılışı: Ankara, Artvin, Bolu, Bursa, Gaziantep, Gümüşhane, İzmir, Muğla, Samsun, Trabzon, Zonguldak, Tokat

Yöresel adı: Hevdidik

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Yapraklar ve gövde haşlandıktan sonra ince ince doğranarak, soğan ile beraber yağda kavrulur.

2. Doğranan yaprak ve gövde haşlandıktan sonra bulgur ilave edilerek pişirilir

Kaynak kişiler: 15, 79, 84, 88, 97, 108

Familya: CHENOPODIACEAE

4.1.26 *Beta vulgaris* L. E.Y 26

Şekil 28. *Beta vulgaris* L.' in doğada görünüşü.

Tek yıllık tüysüz veya tüylü otsular. Yapraklar alternat, undulat ve uzun petiollü. Çiçekler erdişi, periant 5 parçalı, stamenler 5. Ovaryum alt durumlu. Kalın köklere sahiptir, genellikle kültürde yetiştirilir.

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Kültür olarak yetiştirilir.

Yöresel adı: Pazı, Pezük

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Bitkinin yaprak ve yaprak sapından turşu yapılır, iştah açıcı olarak da kullanılır.

2. Dolma yapmak amacı ile sarılır.

3. Sulu veya kavurma yemeği yapılır.

Kaynak kişiler: 55, 73, 72

Familiya: CHENOPODIACEAE

4.1.27 *Chenopodium album* L. ssp. *album* var. *microphyllum* (Boenn.) E.Y 27

Şekil 29. *Chenopodium album* L. ssp. *album* var. *microphyllum* (Boenn.)'nin doğada görünüşü.

20 – 150 cm' e kadar uzayan tek yıllıklar. Yapraklar 2 – 8 x 1 – 5 cm, rombik, deltoid ya da ovat – lanseolat, yapraklar bütün ya da dentikulat, alt tarafı sıklıkla 3 parçalı, alt yüzeyi unsu görünümlü. Glomerulalar çiçeğin uç kısmında sıralanır ya da aksillar başak şeklinde, kimoz ya da rasemoz. Periant segmentleri kuruduğu zaman geriye doğru kıvrılır. Perikarp serbest. Tohum kenarları obtus, neredeyse düz ve pürüzsüz, ışımsal çizgili.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Neşehir, Bolu, Antalya, Bitlis, Hakkâri, Konya, Erzincan, Tokat

Yetiştirme ortamı: Kumlu ve kayalık alanlarda bulunur.

Yöresel adı: Unluca

Kullanılan organ: Gıda

Kullanım amacı: Yaprak ve gövde

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Yoğurtla birlikte karıştırılarak taze olarak yenir.
2. Toplandıktan sonra yıkanıp ince ince doğradıktan sonra bulgur ilave edilerek haşlanan bitkinin suyu süzülür ve soğan ile kavrulur.

Kaynak kişiler: 45, 34, 15, 79, 84, 102

Familya: CHENOPODIACEAE

4.1.28 *Spinacia oleracea* L. E.Y 28

Şekil 30. *Spinacia oleracea* L. ' nin doğada görünüşü.

Tek yıllık, dioik bitkilerdir. Yapraklar alternat, düz, sinuat parçalı, uç parçası deltoit ya da hemen hemen hastat; erkek bitkilerin yaprakları bazen bütün, bazen parçalı. Erkek çiçek durumu uç kısımda, kimo – panikulat; dişi çiçekler yaprak aksillerinde küme halinde. Erkek çiçek yeşil, 4 – 5 tane; dişi çiçekte periant bulunmaz, fakat 2 – 4 brakteolle birlikte bitişik gelişir, orbikular – ovat, meyve ayrı uçlu iğne halinde. Stigmalar 4 – 5. Tohumlar dikey.

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda kültür olarak yaygın yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Bahçelerde ve tarlalarda yetiştirilir.

Yöresel adı: Ispanak

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Soğan ve salça ile birlikte sulu yemeği yapılır.

2. Soğan ve salça ile yağda kavrulan ıspanağa yumurta ilave edilerek yemeği yapılır.

Kaynak kişiler: 2, 121, 58, 59, 60, 64, 65, 67

Familiya: CORNACEAE

4.1.29 *Cornus mas* L. E.Y 29

Şekil 31. *Cornus mas* L.'in doğada görünüşü.

3 - 5 m boylanabilen çalılar veya küçük ağaçlardır. Yapraklar lanseolattan eliptiğe kadar değişen şekillerde, 2,5 - 8,5 cm, 3 - 5 çift damarlı. Çiçek durumu 1,5 - 2,5 cm çapında, 15 - 20 çiçekli, hemen hemen sapsız; brakteler 6 - 10 mm, ovat-lanseolat. Çiçekler soluk sarı; petal 2 - 3 mm; sepal yaklaşık 0,5 mm. Drupa tipi meyve yaklaşık 12 - 15 x 7 mm, eliptik, önce sarı renk daha sonra kırmızıya dönüşür.

Çiçeklenme zamanı: 2 – 3. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Tekirdağ, İstanbul, Bolu, Ankara, Çorum, Trabzon, Trabzon, Erzurum, Artvin, Kütahya, Isparta, Antalya, İçel, Tokat

Yetiştirme ortamı: Geniş yapraklı ormanlar, çalılıklar, 20-1500 m.

Yöresel adı: Kiren

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Şeker ile birlikte kaynatılan meyvelerden marmelat, pekmez, konserve ve reçel yapılır. Kahvaltılarda tüketilir.

Kaynak kişiler: 27, 38, 64, 65, 66, 73, 72, 76, 77

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Elde edilen marmelat göğüs yumuşatıcı olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 27, 38, 64, 65, 66, 73, 72, 76, 77

Familiya: CORYLLACEAE

4.1.30 *Corylus avellana* L. ssp. *avellana* E.Y 30

Şekil 32. *Corylus avellana* L. ssp. *avellana*'nın doğada görünüşü.

6 m'ye kadar uzunlukta kahverengimsi-gri, gövde kabuğu düz, geniş yayılıcı çalılar. Genç sürgünler sarımsı-gri, tüylü veya glandlı pubesent. Yapraklar ovat veya genişçe ovat, 5 - 12 x 3 - 10 cm boyutlarında, 6 - 9 çift damarlı, biserrat ve hafifçe loblu, tepede kısaca akuminat ve tabanda kordat, yukarıda koyu yeşil ve hafifçe pubesent, altta soluk yeşil ve pubesent. Petioller 0,5 - 2,5 cm, glandlı - hispid. Stipulalar oblong-ovat, obtus, tüylü. Erkek çiçekler amentum durumlu, 9 cm'ye kadar uzunlukta, genişçe ovat, brakteli. İnvolutrum çoğunlukla meyveden daha kısa, iki tarafından derince yarıktır, alt kısmında saplı-glandlar bulunur. Nuks az çok küresel veya ovoid, tepede kısaca sivri uçlu, 10 - 22 x 9 - 16 mm boyutlarında, 2 - 8'li kümeler halinde veya bazen tek.

Çiçeklenme zamanı: 2 - 3. aylar

Yetiştirme ortamı: Geniş yapraklı ormanlar (*Quercus-Carpinus-Fagus*), karışık ormanlar (*Fagus-Abies* veya *Picea*), *Pinus nigra* ormanı açıklıkları, 0-1700 m.

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Afyon, Balıkesir, Bitlis, Erzurum, Giresun, Hatay, İstanbul, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Rize, Tokat, Tunceli, Zonguldak

Kullanılan organ: Meyve ve yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Yöresel adı: Fındık

Kullanılışı: 1. Ağaçtan toplanan meyve, taze ya da kurutularak yenir.

2. Yaprakları dolma sarmak için kullanılır.

Kaynak kişiler: 27, 55, 66, 68, 73, 72

Familiya: CUCURBITACEAE

4.1.31 *Cucumis sativus* L. E.Y 31

Şekil 33. *Cucumis sativus* L.'un doğada görünüşü.

Tırmanıcı ya da sürünücü dikenli otlardır. Filizleri dalsız. Çiçekler sarı, genellikle monoik, erkek tek ya da küme halinde, dişi tek. Hipantium kampanulat. Stamenler ve anterler serbest; tepede birleşir; teka kıvrık. Disk bazal, erkek çiçeklerde yarı küresel, dişi çiçeklerde boyuncuk bazalda çembersi, reseptakulum tüpsü veya düz. Ovaryum düz ya da gittikçe tüberkulat, genellikle hispid tüylü. Meyve sert çeperli, etli, kendiliğinden açılmayan, düz ya da dikensi ya da şişkin. Tohumlar çok sayıda, basık, eliptik, düz.

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın olarak yetiştirilen bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Bahçe ve tarlalarda yaygın kültürü yapılır.

Yöresel adı: Hıyar, salatalık

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışı: Salatalarda kullanılır, yoğurt ve sarımsak katılarak “cacık” yapılır.

Kaynak kişiler: 1, 14, 16, 89, 97

Familiya: CUPRESSACEAE

4.1.32 *Juniperus oxycedrus* L. E.Y 32

Şekil 34. *Juniperus oxycedrus* L.'un doğada görünüşü.

Dioik çalı veya ağaçlar. Yapraklar lanseolat, üçlü çevrel dizilişli, seyrek, 6 – 25 mm uzunluğunda, 11,5 mm'ye kadar genişlikte, akuminat–mukronat, yeşil, üst yüzey üzerinde iki belirgin stoma çizgili. Olgun kozalaklar az çok küresel, 6 – 8 mm çapında.

Yetiştirme ortamı: Çam ormanları, meşe çalılıkları, maki; 0–1800 m.

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Bitlis, Çanakkale, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kütahya, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Trabzon, Tokat

Yöresel adı: Arduç

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Arduç meyveleri yörede, kaynatılıp süzildükten sonra, soğuyan suyu hazımsızlığa ve mide rahatsızlığına karşı tüketilmektedir.

2. Suda kaynadıktan ve süzildükten sonra, günde 1 kez 1 bardak içilen su böbrek taşı düşürmede yardımcı olduğu söylenmektedir.

3. Kaynatılıp süzülen su, idrarında kan bulunan hayvanlara içilerek tedavi edilmektedir.

Kaynak kişiler: 1, 14, 16, 89, 97

2. Kullanım amacı: Yakacak

Kullanım miktarı ve şekli: Ağacın gövdeleri yakacak olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 2, 5, 19, 41, 83, 108, 98, 100

Familiya: FABACEAE

4.1.33 *Phaseolus vulgaris* L. E.Y 33

Şekil 35. *Phaseolus vulgaris* L.' İIn doğada görünüşü.

Tek yıllık otsular, dikilici, 20 – 60 cm uzunluğunda, ya da sarıldığı gövde ile 2 – 3 m; yapraklar alternat, yeşil ya da mor, üç yapraklı, stipulalı, petiolat, tabandaki pulvinus belirgin; yaprakçıklar ovat, bütün, akuminat 6 – 15 cm uzunluğunda, 3 – 11 cm genişliğinde. Çiçekler belirsiz, aksillar salkım şeklinde ve az sayıda çiçek içerir, zigomorfik, değişik renklerde, beyaz, pembe ya da morimsu kaliks 1 cm uzunluğunda, yeşil, siyah, sarı ya da mor, silindirik ya da düz, 8 – 20 cm uzunluğunda, 1 – 1,5 cm genişliğinde. Tohumlar 4 - 6 - (12), 1,5 cm uzunlukta, genellikle tüysüz, bazen puberulent, gaga çıkık; tohumlar beyaz, kırmızı, esmer, mor, gri ya da siyah, sıklıkla değişik.

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın olarak yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Bahçe ve tarlalarda kültür olarak yetiştirilir.

Yöresel adı: Fasulye, Böğrölce

Kullanılan organ: Meyve, yaprak ve tohum

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Meyve; Soğan ile birlikte yağda kavrulup üzerine su konularak “taze fasulye yemeği” denilen yemek yapılır.

2. Yaprak; Dolma sarmak için kullanılır.

Kaynak kişiler: 44, 66, 73, 72

Familiya: FAGACEAE

4.1.34 *Quercus coccifera* L. E.Y 34

Şekil 36. *Quercus coccifera* L.'indoğada görünüşü.

Yaz kış yapraklı yeşil çalılar veya nadiren 10 m'ye kadar uzunlukta küçük ağaçlar; genç sürgünler sık yıldız-tomentoz tüylü, kahverengimsi; tomurcuklar yaklaşık 3 - 4 mm, kızıl-kahverengi, ovoid, çıplak veya tomentoz. Yapraklar dalların her tarafına dağılmış halde, genişçe ovattan oblong ovata veya oblong-lanseolata kadar değişen şekillerde, derimsi, 1,5 - 5 x 1 - 3 cm boyutlarında, keskin serrat dikenli, nadiren tam, yassı veya dalgalı, tabanda kordat veya yuvarlak; 4 - 8 damarlı; her iki yüzde çıplak, alt yüzde küçük yıldız tüylü, daha açık renkte; sap 1 - 5 mm. Pedunkul sert, 12 mm'ye kadar uzunlukta veya sapsız. Meyve ikinci yıl olgunlaşır. Kupula yarı küremsi, genişçe çan şeklinde ve çanaklı, 10 - 20 mm çapında, 15 mm'ye kadar uzunlukta, soluk kahverengi, pullar ovattan oblonga kadar değişen şekillerde, basık-yükselici veya geri kıvrık, pubesent; meyve 1/2-2/3'üne kadar kupulanın dışına taşmış, çok çeşitli şekillerde.

Meyve dönemi: 9. ay

Yetiştirme ortamı: Frigana, maki ve orman açıklıkları; 0-1500 m.

Türkiye'deki yayılışı: Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Gaziantep, Giresun, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Konya, Muğla, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Zonguldak.

Yöresel adı: Meşe

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

1. Kullanım amacı: Hayvan yemi

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkinin yaprakları özellikle koyunlara taze olarak yedirilir.

Kaynak kişiler: 52, 83, 109

2. Kullanım amacı: Yakacak

Kullanım miktarı ve şekli: Gövde ve dallar yakacak olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 52, 2, 5, 19, 41, 83, 109, 98, 100

Familiya: GENTIANACEAE

4.1.35 *Gentiana verna* ssp. *pontica* L. E.Y 35

Şekil 37. *Gentiana verna* ssp. *pontica* L.' nin doğada görünüşü.

Çok yıllık otsular. Gövdeler çiçekteyken 10 cm' e kadar uzar, ancak meyvedeyken daha çok uzar. Yapraklar tabanda kümelenmiş, rozet şeklinde. Ovattan eliptiğe kadar. Yapraklar uçları obtus. Bazen kenarları papilloz, 20 x 8 mm' ye kadar. Gövde yaprakları 2 – 3 parçalı ve genellikle daha dar. Çiçekler tek, kaliks 5, 12 – 22 mm, 1/3 kadar bölünmüş, köşelerde kanatlı. Korolla 40 – 46 mm, beyaz benekli koyu mavi renkte, loplar genişçe obtus ve yanlara yatık, loplar küçük ve dar.

Çiçeklenme zamanı: 5 - 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Bursa, Kastamonu, Niğde, Tokat

Yetiştirme ortamı: Alpin çayırlarda, kireç taşı ve taşlı yamaçlar 1800 - 2225 m.

Yöresel adı: Dağ çiçeği

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Arıcılık

Kullanım miktarı ve şekli: Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.

Kaynak kişiler: 4, 10, 87, 111, 99

Familiya: GROSSULARIACEAE

4.1.36 *Ribes rubrum* L. E.Y 36

Şekil 38. *Ribes rubrum* L.'un doğada görünüşü.

1 – 2 m' ye kadar uzayan dikensiz çalılar. Yapraklar 8,5 x 10 cm, üst kısım tüysüz, alt kısım ise seyrek pubescent ve sapsız glandlı. Çiçekler 5 – 10 çiçekli sarkık rasemoz, eksenler tüysüz. Brakteoller 1 mm. Çiçekler hermafrodit, kırmızımsı veya kahverengimsi yeşil; hipantium kampanulat; sepaller geriye bükülmüş; petaller sepallerin 2/3' ü kadar, beyazımsı. Meyve küresel, 10 mm çapında, siyah ya da nadiren zeytin yeşili.

Çiçeklenme Zamanı: 5. ay

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın olarak yetiştirilir.

Yetiştirme ortamı: Ekili alanlar.

Yöresel adı: Civek

Kullanılan organ: Yaprak ve meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Yapraklar iyice yıkandıktan sonra, dolma yapmak amacı ile kullanılır.

2. Meyveler taze tüketilir.

Kaynak kişiler: 64, 65, 85, 110, 19

Familiya: JUNCACEAE

4.1.37 *Luzula spicata* (L.) DC. E.Y 37

Şekil 39. *Luzula spicata* (L.) DC.'nin doğada görünüşü.

Çok yıllık, kespitoz. Gövde 10 – 35 cm, uca doğru çok sayıda bazal ve 3 – 4 kaulin yapraklarla birlikte incelik. Yapraklar 10 cm e kadar boyunda, 1 – 4 mm genişliğinde, seyrek olarak tabanda ve kenarlarda subglabrous tüylü. Çiçekler sarkık, başak benzeri olan kümenin başıdır, çiçeklerin sayısı ve dal gelişimi çeşitlidir. Periant segmentleri ovat, 2 – 3 mm, kısmen eşit, koyu ya da geniş olarak solgun olmakla birlikte siyahımsı kahve, kenarlar kuruyunca aristat. Kapsüller 2 – 2,5 mm, hafifçe sarkık olan perianttan daha kısa, açıktan koyuya kızılımsı ve siyahımsı kahve, genellikle perianttan daha açık. Tohumlar çok küçük, 1 – 1,5 mm.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 7. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Bursa, Bolu, Kastamonu, Trabzon, Balıkesir, Kütahya, Kayseri, Kars, Muğla, Tokat

Yetiştirme ortamı: Yüksek dağ ovalarında ve tepelerinde, açık topraklarda, 1600 – 2800 m. yükseklikte.

Yöresel adı: Orman çiçeği

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Arıcılık

Kullanım miktarı ve şekli: Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.

Kaynak kişiler: 4, 10, 87, 81, 112

Familiya: JUNGLANDACEAE

4.1.38 Juglans regia L. E.Y 38

Şekil 40. *Juglans regia* L.'nin doğada görünüşü.

Geniş, yuvarlak taçlı, 25 – 30 m' ye kadar uzunlukta ağaçlar. Gövde 1,5 (-2,5) m'ye kadar genişlikte, gümüşü-gri, düz kabuklu. Yapraklar 22 – 35 cm boyunda, 5 – 9 (-11) adet, eliptikten obovata kadar değişen şekillerde veya oblong–ovat, akut veya akuminat, tam, altta damar koltuklarındaki tüy demetleri dışında çıplak. Meyve az çok küresel, çıplak, yeşil, (4-) 5 (-6) cm çapında, endokarp ince veya kalın, hafifçe kırışık.

Çiçeklenme zamanı: 5. ay

Yetiştirme ortamı: Ormanlık alanlar, akarsu kenarları, taşlık, kayalık yerler; 0 - 1550 m.

Türkiye'deki yayılışı: Afyon, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Denizli, Hakkâri, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Konya, Muğla, Sakarya, Siirt, Trabzon, Tokat

Yöresel adı: Ceviz

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılış miktarı ve şekli: Ağaçtan toplanan meyve taze ya da kurutularak yenir.

Kaynak kişiler: 64, 65, 66, 68, 73, 72, 74, 75, 71, 70

Familiya: LAMIACEAE

4.1.39 *Lamium maculatum* L. E.Y 39

Şekil 41. *Lamium maculatum* L.'un doğada görünüşü.

Gövde otsu ve gri – mor renktedir, 8 – 37 cm, kare şeklinde bir yapıya sahiptir. Yapraklar 5,5 – 30 x 5,5 – 27 mm, basit ve çiftler halinde karşılıklı dizilmiştir. Genç yapraklar ovat şekilde, kenarlar keskin krenat ve açık yeşil renktedir. Olgun yapraklar kordat, krenat, ya da krenat – dentat kenarlı, tüy kaplı, kadifemsi. Çiçekler iki eşeylidir ve 5 cm uzunluğundadır. Korolla 2 dudaklıdır, üstteki dudak başlıklı, alttaki 3 bölmelidir. Huni benzeri korolla beyaz renktedir. Üstteki dudak mor renklidir.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Ankara, Çorum, Gümüşhane, İstanbul, Tekirdağ, Kastamonu, Amasya, Samsun, Trabzon, Balıkesir, Antalya, Hatay, Tokat

Yetiştirme ortamı: Yamaçlar, bozkırlar, yol kenarları, çorak alanlar, 490 – 2200 m.

Yöresel adı: Adaçayı

Kullanılan organ: Bütün bitki

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Soğuk algınlığı ve göğüs yumuşatmak için kaynar suya atılarak içilmektedir.

Kaynak kişiler: 3, 7, 17, 85, 113

Familiya: LAMIACEAE

4.1.40 *Mentha aquatica* L. E.Y 40

Şekil 42. *Mentha aquatica* L.'nin doğada görünüşü.

90 cm' e kadar boylu, çok yıllık otsulardır. Gövde kare şeklinde, yeşil ya da mor ve az tüylü ya da hemen hemen tüysüz. Rizomlar geniş yayılmış, etli ve kökler lif içerir. Yapraklar ovattan ovat lanseolata, 2 x 6 cm (0,79 x 2,4) uzunluğunda ve 1 x 4 cm (0,39 x 1,6 in) genişliğinde, yeşil (bazen morumsu), karşılıklı dizilmiş, dişli ve tüylü ya da hemen hemen tüysüz değişkenlik gösterir. Çiçekler ufak, çok sayıda yoğun, mor, tüpsü, pembemsi leylak renkte.

Çiçeklenme zamanı: 6 - 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Çanakkale, Sakarya, İstanbul, Bolu, Sinop, Ordu, Trabzon, Rize, İzmir, Erzurum, Kayseri, Antalya, Konya, Maraş, Tokat

Yetiştirme ortamı: Açık alanlarda, vadi içlerinde ve su kenarlarında, bataklıklarda, nemli çayırlarda, kalkerli topraklarda, 500 - 2000 m.

Yöresel adı: Narpuz, Dağ nanesi

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Baharat

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkinin yaprakları kurutularak yemeklerde baharat olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 73, 72, 1, 3, 114

Familiya: LAMIACEAE

4.1.41 *Mentha longifolia* ssp. *longifolia* E.Y 41

Şekil 43. *Mentha longifolia* ssp. *longifolia* Host' nın doğada görünüşü.

Çok yıllık, küf kokulu ya da keskin kokulu izlenimi bırakan tüylü bitkiler. Rizomlar temel olarak skuamiform, hipogea. Çiçekli gövde 40 – 120 cm. Yapraklar (25-) 30 – 90 x 10 – 32(-40) mm, sapsız ya da nadiren petiolate, oblong – eliptik ve ya oblong lanseolat, uç kısım hemen hemen sivri, taban kordat veya subkordat, kenarlar çok sık keskin dişli ve düzensiz. Lamina düz ya da nadiren buruşuk, yeşilden yukarıda gri – tomentosuma, aşağıda yeşilden beyaz – tomentosuma, bazen her iki tarafta da puberuloz. Yaprak tüyleri dallanmamış, kurduğunda kısmen keçeleşmiş, taban hücreleri 18 – 36 (-41) µm. Birçok halkasal, sıkışık, sıklıkla uçta dallanmış başak (30-) 40 – 100 x (7-) 9 – 15 mm çapında oluşur. Kaliks 1 – 3 mm. Korolla leylak ya da beyaz.

Çiçeklenme zamanı: 6 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Zonguldak, Sinop, Amasya, Tokat, Gümüşhane, Rize, Ağrı, Kars.

Yetiştirme ortamı: Akarsu kenarları ve bataklıklar, 600 – 2300 m yükseklikte.

Yöresel adı: Nane, Dağ nanesi

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Kaynatılıp biraz dinlendikten sonra aç karnına günde 1 bardak içilen suyu mide rahatsızlıklarına iyi gelir.

Kaynak kişiler: 43, 3, 84, 114

Familiya: LAMIACEAE

4.1.42 *Mentha x piperita* L. E.Y 42

Şekil 44. *Mentha x piperita* L.'nin doğada görünüşü.

Rizomlu çok yıllık otsu bitkilerdir. 30 – 90 cm (12 – 35) kadar büyür, gövde düz ve kare şeklindedir. Rizomlar geniş yayılır, etlidir ve kök ipliklidir. Yapraklar 4 – 9 cm (1,6 – 3,5) uzunluğunda ve 1,5 – 4 cm (0,59 – 1,6) genişliğinde, koyu yeşildir ve kırmızımsı damarları vardır, uç kısmı sivri ve kenarları kabaca dişlidir. Yapraklar ve gövde genellikle seyrek tüylüdür. Çiçekler mor, 6 – 8 mm (0,24 – 0,31) uzunluğunda, dört bölmeli korolla 5 mm çapında.

Çiçeklenme zamanı: 7 – 9. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Sakarya, Bolu, İzmir, Tokat

Yetiştirme ortamı: Kültür olarak yetiştirilir.

Yöresel adı: Narpuz, Nane

Kullanılan organ: Yaprak

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Limon ile karıştırılarak kaynatılır, soğuk algınlığına karşı tüketilir.

Kaynak kişiler: 35, 1, 3, 31

2. Kullanım amacı: Baharat

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkinin yaprakları kurutularak yemeklerde baharat olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 35, 1, 3, 31

Familiya: LAMIACEAE

4.1.43 *Thymus vulgaris* L. E.Y 43

Şekil 45. *Thymus vulgaris* L.'in doğadaki görünüşü.

Çok yıllık, odunsu, ipliksi köklere sahip bitkilerdir. Gövde çok sayıda dallanmış, halkasal, sert, 10, 16 – 20,32 cm yükselir. Yapraklar küçük, 0,6 cm uzunluğunda ve 0,3 cm genişliğinde, dar ve eliptik, yeşilimsi gri renkte. Çiçekler halkasal şekilde dizilir. Kaliks tüpsü, çizgili, kısa tüylerle örtülmüş ve 2 dudak şeklinde bölünmüş, üst dudak 3 lopluk ve alttaki 2 lopludur. Korolla da 2 dudaklı, soluk mor renkte, üstteki dudak kıvrık, siyah ve ucu 2 lopluk, alttaki dudak uzun ve 3 loba ayrılmıştır. Tohumlar yuvarlak ve çok sayıda. Bitki hoş kokulu ve keskin bir tadı vardır.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Bursa, Çankırı, Denizli, Gümüşhane, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Kütahya, Manisa, Muğla, Samsun, Tekirdağ, Tokat

Yetiştirme ortamı: Seyrek koruluk, kayalık yamaçlar, kuru otlaklar

Yöresel adı: Kekik

Kullanılan organ: Yaprak ve çiçek

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Yapraklar ve çiçekler çay gibi demlenerek içilir. Soğuk algınlığı, göğüs yumuşatıcı, öksürüğe ve nefes darlığına karşı kullanılır

2. Kaynatılıp süzülerek içilen bitki kalp rahatsızlıklarına karşı kullanılır.

Kaynaklar: 43, 73, 72, 24, 55, 56, 25, 36, 34

2. Kullanım amacı: Baharat

Kullanım miktarı ve şekli: Bitki kurutulduktan sonra, yapraklar dövülerek toz haline getirilir ve baharat olarak kullanılır.

Kaynaklar: 24, 55, 56, 25, 36, 73, 72

Familiya: LILLIACEAE

4.1.44 *Colchicum falcifolium* Stapf E.Y 44

Şekil 46. *Colchicum falcifolium* Stapf'un doğadaki görünüşü.

Korm 3 – 4 x 1,5 – 2 cm, ovoid; dış tunikler koyu kırmızımsı kahverengi içtekiler kırmızımsı kahverengi, kâğıt gibiden zarsıya kadar, genellikle üzerinde kalır; yapraklar 3 – 4 adet, çiçekler ile aynı anda çıkar, dar linear, kanalikulat, ilk başlangıçta 2 – 6 cm, olgunlukta 9 – 15 cm x 1 – 3 mm, ucu akuttan obtusa kadar, tüysüz, skabrid ya da sırt ve kenarlarında seyrekten yoğun hispid tüylü. Çiçekler 2 – 5 adet, yıldızsı ya da dar huni şeklinde. Periant segmentleri beyazdan morumsu pembeye kadar renkli, çok dardan darca eliptik ya da dar oblanseolat şekilli, 1,3 – 2,5 x 2 – 4 mm, akut uçlu, seyrek olarak kısmen ya da obtus. Filamentler 8 – 12 mm, tüysüz; anterler siyah, yeşilimsi siyah ya da siyahımsı kahverengi, 2,5 – 3,5 x 1 – 1,5 mm.

Çiçeklenme zamanı: 2 – 4. aylar

Yetiştirme ortamı: Kar sınırındaki çıplak kireç taşı alanlar, step, 250 – 1800.

Türkiye'deki yayılışı: Amasya, Tokat, Trabzon, Artvin, Kahramanmaraş, Erzincan, Diyarbakır, Mersin, Hatay, Mardin, Siirt

Yöresel adı: Çiğdem

Kullanılan organ: Kök

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışı: Bitkinin kökü çiğ olarak tüketilir.

Kaynak kişiler: 4, 17, 69, 71, 88, 116, 117

Familiya: LILLIACEAE

4.1.45 *Gagea taurica* Steven E.Y 45

Şekil 47. *Gagea taurica* Steven' nın doğada görünüşü.

Soğan tek, gömlekler soluk kahverengi, kâğıt benzeri, bazen yarık halde şekillenmiş ve bazen bir yarık ve hafifçe uzamış kım oluşturur, sıklıkla da kalınlaşmış kökleriyle bükülür. Bazal yaprak 1, linear, 3 mm' e kadar genişlemiş, 5 köşeli ya da biraz kanalikulat, sert. Çiçek durumu umbellat, 2,5 – 12 cm. Kaulin yapraklar 3 – 4, yuvarlak, çiçek durumu aşağıya yönelmiş, alttakiler dar lanseolat, 2,5 – 6 cm, çiçekler genellikle aşırı. Çiçekler 1 – 3. Pediseller eşit değil, en uzun olanları 3,5 cm kadar, genellikle tüylü, daima saptan daha kısa. Periant segmentlerinin iç kısmı sarı, dış kısmı yeşil, nadiren lanceolate ve oblanseolat, (10-) 15 – 20 x 2 – 6 mm, çiçeklenme sırasında uzar, uç kısmı akuttan akuminata kadar değişir; kenarlar özellikle iç kısımları şeffaf..

Çiçeklenme zamanı: 4 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Edirne, Kars, Sivas, Balıkesir, Konya, Niğde, Elazığ, Ağrı, Hakkâri, Tokat

Yetiştirme ortamı: Bozkır ve kayalık dağ yamacı, 900 – 2500 m.

Yöresel adı: Orman çiçeği

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Arıcılık

Kullanılışı: Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.

Kaynak kişiler: 4, 10, 81, 90, 117, 116

Familya: LILLIACEAE

4.1.46 *Ornithogalum narbonense* L. E.Y 46

Şekil 48. *Ornithogalum narbonense* L.'nin doğada görünüşü.

80 (-100) cm boyunda. Birkaç yapraklı, yapraklar linear, 16 mm genişliğinde, gövdeden kısa, genellikle kalıcı, kenarlar bütün ya da dentikulat. Çiçek salkımı silindirik, 25 -75 çiçekli. Periant segmentleri 10 – 16 mm, iç tarafı beyaz, beyaz kısım geniş ya da dış tarafında dar yeşil şeritli, çiçeklenmeden sonra kıvrılırlar ve birleşmeye yakın olurlar. Pediseller 40 mm.ye kadar uzar, açıkça dik. Kapsül ovoid ya da ovoid – silindirik.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 4. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Kırklareli, Çanakkale, Kastamonu, Samsun, Artvin, Erzurum, Eskişehir, İzmir, Konya, Yozgat, Malatya, Diyarbakır, Ağrı, Van, İzmir, Denizli, Burdur, İçel, Adana, Gaziantep, Kilis, Adıyaman, Mardin, Siirt, Hakkâri, Tokat

Yetiştirme ortamı: Yamaçlar, ekili araziler, yol kenarları, nadas araziler. Deniz seviyesinden 3000 m 'ye kadar yetişir.

Yöresel adı: Çiğdem

Kullanılan organ: Kök

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışı: Bitkinin kökü çiğ olarak tüketilir.

Kaynak kişiler: 32

Familiya: LILLIACEAE

4.1.47 *Scilla bifolia* L. E.Y 47

Şekil 49. *Scilla bifolia* L.'nin doğada görünüşü.

Soğanın boyutu 0,5 – 2 cm, tunikler kahverengi, pembemsi veya beyazımsı pullu. Yapraklar (1-) 2 (-7), geniş linear, (4-)7 – 19 (-35) cm x (1,5) 3 – 15 mm, sapın alt kısımları genellikle kılıflı. Sap tek, dik, 5 – 28 (-37) cm. Çiçek salkımı 1 -15 (-25) – çiçekli, sıklıkla yarı sarkık, pediseller dik ya da yarı, 5 cm aşağısı, üst kısım daha kısa. Brakteler bulunmaz ya da ovat – lanseolat, 0,5 – 1 (-4) mm. Periant segmentleri parlak mavi, leylak – mavi yada mavimsi mor renkte, (4-) 5 – 10 (-12) x 1,5 – 2,5 (-3) mm., dağılmış. Filamentler 0,5- 1 (-1,5) mm tabanda geniş. Ovaryum obovoid ya da yarıküremsi, 2 – 3 mm çapında. Stillüs düz, (1,5-) 2 – 4,5 (-6) mm.

Çiçeklenme zamanı: 2 – 7. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Afyon, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bolu, Bursa, Çanakkale, Edirne, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Konya, Muğla, Samsun, Trabzon, Tokat

Yetiştirme ortamı: Ormanlarda, kalkerli kayalar, karlı bölgeler. 80 – 2400 m.

Yöresel adı: Sümbül

Kullanılan organ: Bütün bitki

Kullanım amacı: Süs

Kullanılışı: Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 4, 10, 81, 90, 117, 116, 118

Familiya: LORANTHACEAE

4.1.48 *Viscum album* L. ssp. *album* E.Y. 48

Şekil 50. *Viscum album* L. ssp. *album* 'un doğada görünüşü.

Gövde dallanmış, 80 cm' ye kadar uzunlukta. Yapraklar 2,5 – 7 (-8) cm, obovat-oblong, obtus, uzunluğu genişliğinin 4 katından daha az, 3 – 5 damarlı. Çiçekler sapsız, 3 – 5 çiçekli kümeler halinde. Periant 4 parçalı; erkek çiçeklerin tepalleri 4 – 5 mm, ovat, akut; dişi çiçeklerin tepalleri 0,5 – 0,75 mm, üçgenimsi, akut. Meyve yaklaşık 1 cm, beyaz veya sarı, çoğunlukla küresel; tohumlar çoğunlukla üçgenimsi.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Çeşitli ağaçların üzerinde; 180 - 2000 m.

Türkiye'deki Yayılışı: Afyon, Amasya, Ankara, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Çorum, Giresun, Isparta, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Yalova, Tokat

Yöresel adı: Gökçe

Kullanılan organ: Bütün bitki

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanılışı: Suda kaynatılarak içilen bitkinin Astım, bronşit, şeker ve kanser gibi rahatsızlıklara iyi gelir.

Kaynak kişiler: 25, 38, 43, 2, 3, 13, 71, 80

Familiya: MALVACEAE

4.1.49 *Malva neglecta* Wallr. E.Y 49

Şekil 51. *Malva neglecta* Wallr.'nın doğada görünüşü.

Tek yıllık. Gövde yükselici ya da dik, basit piloz ve yıldız şeklinde tüylü. Yapraklar hemen hemen orbikular, derin olmayan loplara sahip, krenat, piloz. Çiçekler yaprak aksilerinde demet halinde taşınmış. Epikaliks segmentleri linear. Sepaller geniş triangular, 2 – 4 mm. Petallerin taban kısmı tüylü, pembe veya beyaz, 8 – 14 mm. Merikarplar tüylü, düz, kenarlarda bitişik tüylü.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Tekirdağ, Zonguldak, Amasya, Samsun, Artvin, Kars, Konya, Kayseri, Sivas, Isparta, Konya, Adana, Gaziantep, Urfa, Mardin, Tokat

Yetiştirme ortamı: Stepler, ekili alanlar, yol kenarları, boş araziler, 2000 m.

Yöresel adı: Kömeç, Gömeç, Ebe gömeci

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulularak yenir.

2. İnce ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilip pişirilerek yenir.

3. Dolma yapmak için sarılır

Kaynak kişiler: 36, 37, 34, 73, 72

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Bağırsak rahatsızlıkları için kaynatıldıktan sonra suyu içilir.

2. Yapraklar yaranın üstüne sarılır ve yarayı hızla iyileştirir.

Kaynak kişiler: 36, 67

Familya: MORACEAE

4.1.50 *Morus alba* L. E.Y 50

Şekil 52. *Morus alba* L.'nin doğada görünüşü

15 m'ye kadar uzunlukta, çıplak sürgünlü ağaçlar. Yapraklar ovat veya genişçe ovat, 6 – 10 (-18) cm, akut veya kısaca akuminat, tabanda yuvarlak veya kordat, tam, loblu veya sinuat, krenat–dentat, ince, yumuşak, çoğunlukla her iki yüzünde çıplak, fakat alt yüzde damar kenarlarında tüy demetleri vardır. Yaprak sapı 1 – 3,5(-4) cm. Pedunkul yaklaşık meyve boyunda. Meyve 1 – 2,5 cm, beyaz, pembemsi veya morumsudur.

Çiçeklenme zamanı: 5. ay

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Adıyaman, Amasya, Çanakkale, Denizli, İstanbul, İzmir, Kars, Malatya, Manisa, Niğde, Tekirdağ, Tokat

Yöresel adı: Dut

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Pekmez haline getirilen dut; astım, bronşit ve öksürük gibi rahatsızlıklara karşı kullanılır.

Kaynak kişiler: 73, 72, 76, 77, 70

2. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Taze meyvesi ya da kurusu yemiş olarak tüketilir.

Kaynak kişiler: 76, 77, 70

Familiya: ONAGRACEAE

4.1.51 *Epilobium parviflorum* Schreber E.Y 51

Şekil 53. *Epilobium parviflorum* Schreber' un doğada görünüşü.

Çok yıllık, dikilici ve dallı, bazal yapraklar rozet şeklinde; gövde 20 – 100 cm, düz veya yuvarlak, uzun – villoz tüylü. Yapraklar nadiren lanseolat, 2 – 6 x 1 – 2 cm, pubesent, üst kısımlarda seyrek, dentikulat serrat, kuneat, taban sapsız. Çiçekler glandular ve eglandular tüylü, pembe, petaller 5 - 8 mm; stigma 4 bölmeli. Meyve kapsül 5 – 7 cm; tohumlar obovoid, 1 cm, papilloz.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 9. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Afyon, Ankara, Antalya, Bitlis, Bolu, Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, Hatay, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Konya, Kütahya, Niğde, Samsun, Siirt, Tekirdağ, Trabzon, Tunceli, Şanlıurfa, Tokat

Yetiştirme ortamı: Akarsu ve göl kenarları, nemli alanlar, 100 – 1750 m.

Yöresel adı: Yer sakızı

Kullanılan organ: Yumru

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanılışı: Bitkinin taze yumruları çiğnenir ve hazmı kolaylaştırır.

Kaynak kişiler: 54, 100, 95, 35

Familiya: ORCHIDACEAE

4.1.52 *Dactylorhiza romana* ssp. *romana* (Sebast.) Soó E.Y 52

Şekil 54. *Dactylorhiza romana* ssp. *romana* (Sebast.) Soó'nın doğada görünüşü.

15 – 40 cm'e kadar boylanabilen bitkilerdir. Gövde tabanı, 2 – 3 büyük kahverengi kınalı, lanseolattan lineara kadar değişken şekilli çok sayıda yapraklar bulundurur. Başak kısmı kısa silindirik. Brakteler otsu, koyu menekşe – mor renkte, çiçekler soluk kırmızı ya da sarı (bazen beyazımsı). Sepaller oblong, 13 x 5 mm; yanıl sepaller hemen hemen ters. Petaller oblik – ovat, 10 x 4 – 7 mm. Labellumun ön kısmı geniş, ovat, 15 mm'ye kadar genişler, ön tarafta kısa 3 bölmeli, bazen bütün, noktasız ya da düz. Mahmuz 10 – 25 mm.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Artvin, Balıkesir, Bitlis, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Gümüşhane, Hakkâri, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Ordu, Sakarya, Samsun, Siirt, Sivas, Trabzon, Tunceli, Yozgat, Tokat

Yetiştirme ortamı: Meşe ve makilikler, kalkerli yamaçlar, kozalaklı ve karışık ormanlar. Deniz seviyesinden 2000 m' ye kadar yetişir

Yöresel adı: Sahlep

Kullanılan organ: Yumru

1. Kullanım amacı: Ticaret

Kullanım miktarı ve şekli: Ekonomik bir değere sahip olduğu için toplanan yumrular kurutulup satılır.

Kaynak kişiler: 40, 33, 53, 34, 13, 71

2. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkinin yumruları kavruarak yenir.

Kaynak kişiler: 53, 71

Familiya: PEDALIACEAE

4.1.53 *Sesamum indicum* L. E.Y 53

Şekil 55. *Sesamum indicum* L.'un doğada görünüşü.

Dikilici, glandular tüylü tek yıllık bitkilerdir. Gövde sıklıkla dallanmış, 30 – 150 cm. Yapraklar petiolat, subentire; alttaki yapraklar karşılıklı, ovat yapraklar nadiren baklavamsı, aksillardaki dallar kısa; üsttekiler alternat, lanseolat ve linear. Çiçekler üstteki yapraklara kadar yükselir, çiçek sapı 2 – 5 mm. Kaliks bölmeleri lanseolat. Korolla beyaz, açık leylak rengi, 2, 5 – 3,5 cm. Meyve kapsül 7 x 30 mm, dikilici. Tohumlar obovat, nadiren marginat, 2,5 – 3 mm, retikulat.

Çiçeklenme zamanı: 7 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Tekirdağ, Manisa, Muğla, Kars, Hatay, Çanakkale, Tokat

Yetiştirme ortamı: Türkiye'de yaygın şekilde kültürü yapılır.

Yöresel adı: Susam otu

Kullanılan organ: Tohum

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Susam börek, çörek ve bazı hamur işi yemeklerde kullanılır.

Kaynak kişiler: 4, 7, 86, 98, 120

Familiya: PINACEAE

4.1.54 *Pinus brutia* Ten. E.Y 54

Şekil 56. *Pinus brutia* Ten.'nin doğada görünüşü.

25 m'ye kadar uzunlukta ağaçlar. Genç sürgünler çıplak, ilk yılda çoğunlukla kıvılcımsı, daha sonra grimsi – kahverengi, nadiren grimsi. Tomurcuklar reçinesiz, pullar geriye kıvrık ve saçaklı. Yapraklar 180 x 0,5 – 1,5 mm'ye kadar boyutlarında, soluk yeşil. Kozalaklar uzun, kahverengi, çoğunlukla ikiden fazla kozalak birlikte bulunur. Pullar çoğunlukla basık umbonat. Pedunküller çok kısa veya yok. Kozalaklar dik veya yükselici.

Yetiştirme ortamı: Sıklıkla ormanda baskın olan ağaçlardır, 0-1200 m.

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Çanakkale, Denizli, Hatay, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kütahya, Malatya, Muğla, Sinop, Zonguldak, Tokat

Yöresel adı: Çam, Kızılçam

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Çam ağacının kabuğu ve gövdesi arasında yer alan, sadece Mayıs ayının son haftasında tüketilen zarımsı kısım çiğ halde yenerek, verem, astım, bronşit, şeker hastalığı, kanser gibi rahatsızlıklara karşı çok iyi gelir.

2. Çamdan elde edilen çıra kaynatılarak elde edilen suyu süzülüp el yaralarına ve ağrı olan yerlere sürülür.

Kaynak kişiler: 25, 46, 34, 68, 76, 77, 2, 3, 17, 18, 71, 83, 35

2. Kullanım amacı: Yakacak

Kullanım miktarı ve şekli: Ağacın gövdesi ve kozalakları yakacak olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 51, 17, 18

3. Kullanım amacı: Yapı malzemesi

Kullanım miktarı ve şekli: Ağacın düzgün gövdeleri inşaatlarda kullanılır.

Kaynak kişiler: 51, 3, 17, 18, 71, 83, 2, 5, 19

Familya: PLANTAGINACEAE

4.1.55 *Plantago major* L. E.Y 55

Şekil 57. *Plantago major* L.'un doğada görünüşü.

Bir veya birkaç rozetli, (4-)10 - 50(-70) cm uzunluğunda, çok yıllık bitkiler. Yapraklar, 3 - 5 damarlı, 3 - 37 x 1 - 11,5 cm, lamina eliptik-ovattan rotundat-ovata kadar değişen şekillerde, az çok tam, düzensiz dentat veya undulat kenarlı, tabana doğru gittikçe daralmış.. Skapozlar 3 - 30 cm uzunlukta, hafifçe oluklu veya çizgili, yapraklara eşit veya onlardan daha uzun, kısaca tüylü. Spika 4 - 40 cm, darca silindirik, alt kısmında seyrek, üst kısmında sık. Alttaki brakteler 2 - 2,5 mm, sepallerden daha uzun, üsttekiler 1 mm, sepallerden daha kısa, ovat, çıplak. Sepaller 2 - 2,5 mm, az çok eşit uzunlukta, yeşil. Korolla tüpü 2,5 - 3 mm, çıplak; loplar 1mm'den daha kısa, üçgenimsi.

Çiçeklenme zamanı: 4 - 9. aylar

Yetiştirme ortamı: Tarlalar, nemli yerler, orman açıkları, tuzlu topraklar; 0 - 2200 m

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Afyon, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Çanakkale, Denizli, Elazığ, Erzurum, Hakkâri, Isparta, İçel, İstanbul, Kayseri, Konya, Kütahya, Sakarya, Tekirdağ, Tokat, Yalova

Yöresel adı: Sinirli ot, Sinirli yaprak

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkiden alınan yaprak bir bez ile yara ve çıbanların üzerlerine sarılır.

Kaynak kişiler: 33, 44, 54, 73, 72

Familya: POACEAE

4.1.56 *Hordeum vulgare* L. E.Y 56

Şekil 58. *Hordeum vulgare* L.'nin doğada görünüşü.

Habitatta *H. distichon* bitkisine benzer, yapraklar başakçık şeklinde, fakat bazılarında başaklar dört ya da altı sıralı; yanal başakçıklar hemen hemen sapsız, hermafrodit.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Niğde, Bitlis, Antalya, Tokat

Yetiştirme ortamı: Ekili alanlarda, deniz seviyesinden 1700 m rakıma kadar.

Yöresel adı: Arpa

Kullanılan organ: Tohum, başak

Kullanım amacı: Ritüel

Kullanım miktarı ve şekli: Arpa tohumunun mantar, sedef gibi cilt hastalıklarında zarar görmüş kısmın etrafında dolaştırılıp ve yaranın etrafı çizilerek geçtiği söylenmektedir.

Kaynak kişiler: 57

Familiya: POLYGONACEAE

4.1.57 *Polygonum aviculare* L. E.Y 57

Şekil 59. *Polygonum aviculare* L.'nin doğada görünüşü.

Tek yıllık bitkiler. Gövde genellikle prokumbent ya da prostrat, keçe şeklinde. Okrealar internodlardan kısa, kahverengi, yapraklar eliptik. Çiçekler üstteki yapraklara salkım halinde atanmıştır. Periant 3 mm'den kısa, pembemsi veya beyaz, uzunluğunun yarısı kadar loplara ayrılmış. Meyve nutlet, 1,5 – 2 mm.

Çiçeklenme zamanı: 7 – 11. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Tekirdağ, Kocaeli, Bolu, Kastamonu, Trabzon, Antalya, Hatay, Adıyaman, Diyarbakır, Tokat

Yetiştirme ortamı: Boş arazi, 700 m eğim.

Yöresel adı: Kuşekmeği

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulularak yenir.

2. İnce ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek pişirilip yenir.

Kaynak kişiler: 13, 7, 21, 12, 8, 68, 78

Familiya: POLYGONACEAE

4.1.58 *Polygonum cognatum* Meisn. E.Y 58

Şekil 60. *Polygonum cognatum* Meisn.'un doğada görünüşü.

Narin odunsu filizleri olup, çok yıllık bir bitkidir. Okrealar şeffaf, 3 – damarlı, bariz, internodyumlardan daha uzun ya da aynı uzunlukta (nadiren çok gevşek tiplerde daha kısa). Yapraklar oblong – eliptik, petiolat, sıklıkla hafifçe mukronat. Çiçekler yaprak aksillarda salkım halinde. Periant pembemsi, 4 – 5 mm, meyvede sertleşir akresent olur. Nutlet parlak, perianta dâhil.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 9. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Bursa, Ankara, Rize, Erzurum, Kütahya, Konya, Ankara, Urfa, Bitlis, Muğla, Konya, Gaziantep, Adıyaman, Tokat

Yetiştirme ortamı: Yol kenarları, yamaçlar, sarp kayalık, ekili alanlar, 720 – 3000 m.

Yöresel adı: Madımak

Kullanılan organ: Yaprak ve gövde

Kullanım amacı: Gıda

Kullanılışı:

1. İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulur ve yenir.
2. İnce ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek pişirilip yenir.

3. Kurutulup kış aylarında da kullanılır.

Kaynak kişiler: 24, 26, 36, 40, 44, 54, 52, 1, 61, 62, 64, 65, 68, 73, 72, 71, 70, 78 6, 9, 31, 70, 114, 120

Familiya: POLYGONACEAE

4.1.59 *Rumex crispus* L. E.Y 59

Şekil 61. *Rumex crispus* L.'un doğada görünüşü.

150 cm' ye kadar uzunlukta çok yıllık bitkiler. Taban yaprakları dar lanseolattan oblanseolata kadar değişen şekillerde, genişliğinin 3 katından daha uzun, akut. Yaprak sapları, oluklu. Çiçekler yoğun. Pediseller meyve zamanında, periant segmentlerinden daha uzun. Periant segmentleri meyva zamanında, kordat veya üçgenimsi, en azından biri tuberküllü, 4 – 5 x 3 – 4 mm boyutlarında.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 8. aylar

Yetiştirme ortamı: Bataklık alanlar, nemli, sulak yerler, yol kenarları, nadasa bırakılmış tarlalar; 0 – 2300 m.

Türkiye'deki yayılışı: Ankara, Artvin, Bolu, Çanakkale, Diyarbakır, Erzincan, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars, Kastamonu, Kırklareli, Konya, Muğla, Sivas, Tunceli, Tokat

Yöresel adı: Efelek, Efelik

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Yaprakları dolma olarak sarılır.

2. Gövde ve yapraklar yıkanıp ince ince doğandıktan sonra soğan ile kavrulur ve içine bulgur konarak pişirilip yenir.

Kaynak kişiler: 33, 53, 61, 73, 72

Familiya: PORTULACEAE

4.1.60 *Portulaca oleracea* L. E.Y 60

Şekil 62. *Portulaca oleracea* L.'nin doğada görünüşü.

Yayılcı, etli gövdeli, tek yıllık bitkiler. Gövdeler yatık, yükselici veya dik, 5 – 20 (-50) cm uzunluğunda. Yapraklar çoğunlukla üst kısımda yoğun, alt kısımda alternat, eliptik-ovovat, tabanda kuneat, obtus veya trunkat, 16 - 20 cm. Stipulalar kılsı veya bir demet tüyle temsil edilir. Çiçek durumu az çok kimoza, çiçekler (1-) 3 - 6, sapsız. Sepaller tabanda tüp şeklinde birleşik. Petaller 5, hafifçe alt kısımda birleşik, sepallerden uzun, sarı, 4 - 6 mm. Ovaryum kısmen alt durumlu veya alt durumlu. Tohumlar siyah, parlak, papillalı.

Çiçeklenme zamanı: 7 – 11. aylar

Yetiştirme ortamı: Tarlalar, nadasa bırakılmış alanlar, nemli, sulak yerler; 0 - 250 m.

Türkiye’de Kayıtlı Olduğu İller: Adana, Artvin, Bursa, Çanakkale, Denizli, İstanbul, Kocaeli, Muğla, Tokat

Yöresel adı: Pirpirin

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. İnce ince doğranan bitki, soğan ile yağda kavrularak yenir.

2. İnce ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek pişirilip yenir.

Kaynak kişiler: 3, 4, 56, 55, 44, 71, 70

Familya: RANUNCULACEAE

4.1.61 *Helleborus orientalis* Lam. E.Y 61

Şekil 63. *Helleborus orientalis* Lam.'in doğada görünüşü.

Gövde 60 cm'e kadar, yapraksız. Bazal yapraklar daima yeşil, uzun – petiolat, digitat, 7 – 8 yapraklı, yapraklar dar-eliptik, tüysüz, alt kısmında kısa tüylü. Sepaller yeşilimsi beyaz, bazen solgun morumsu, ovat, tırnaklı, 20 – 30 (-35) mm, yaprakçıklar sadece tabanda birleşir, 20 – 25 x 8 – 12 mm, gagalı. Tohumlar genellikle 6'dan daha fazla.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Artvin, Bolu, İstanbul, Kastamonu, Sinop, Tokat, Trabzon

Yetiştirme ortamı: Çalılık, ormanlar, deniz seviyesinden 2200 m rakıma kadar yetişir.

Yöresel adı: Dağ çiçeği

Kullanılan organ: Çiçek

Kullanım amacı: Arıcılık

Kullanım miktarı ve şekli: Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.

Kaynak kişiler: 4, 10, 81, 87

Familiya: ROSACEAE

4.1.62 *Alchemilla vulgaris* L. E.Y 62

Şekil 64. *Alchemilla vulgaris* L.'in doğada görünüşü.

15-60 cm kadar boylanabilen, çok yıllık dayanıklı otsu bitkidir. Hafif yassı tüylü, yeşil renkli gövdesi; 7 - 11 loplu, dairemsi biçimde, kenarları dişli ve yeşil ya da mavi-yeşil renkli yaprakları vardır. Gevşek salkımlar halinde bitkinin tepesinde açan küçük çiçekleri yeşilimsi sarı renkte olur. Bitki, tohumlarıyla çoğaltılır, ya da kökünün bölünüp başka yerlere ekilmesiyle kültürü yapılır.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Nemli çayırlarda, otlaklarda ve orman kenarlarında.

Yöresel adı: Domuz ağırşığı

Kullanılan organ: Kök

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Kök kısmı yıkanıp kurduktan sonra, dövülerek ve su ilave edilerek merhem haline getirilir ve yanık yüzeylere sürülür.

Kaynak kişiler: 44, 49, 12, 82, 86, 96, 118

Familiya: ROSACEAE

4.1.63 *Cerasus avium* L. E.Y 63

Şekil 65. *Cerasus avium* L.'un doğada görünüşü.

25 (-35) m'ye kadar uzunlukta ağaçlar. Yapraklar ovat veya obovat-oblongdan eliptiğe kadar değişen şekillerde, 160 x 80 mm'ye kadar değişen boyutlarda, eşit büyüklükte olmayan tek veya çift serrat, önce kahverengimsi ve altta az çok piloz, daha sonra yeşil ve çıplak veya alt taraftaki damarlar üzerinde demetler halinde tüylü. Çiçeklerde brakte olmayıp, 2 - 5 adet umbellalar halindedir; Petaller beyaz, 12 - 15 mm. Meyve drupa şeklinde ve kısmen küresel, yabani formlarda yaklaşık 1 cm çapta, kırmızıdan kısmen siyaha kadar değişen renklerde, parlak, etli, acı veya tatlı.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Türkiye'de Kayıtlı Olduğu İller: Artvin, İstanbul, Kırklareli, Kütahya, Ordu, Samsun, Sinop, Tokat

Yöresel adı: Kiraz

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Taze meyve ağrı kesici olarak tüketilir.

Kaynak kişiler: 43

2. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Taze meyveleri tüketilir.

Kaynak kişiler: 43, 68, 73, 72, 71, 70

Familya: ROSACEAE

4.1.64 *Cerasus vulgaris* E.Y 64

Şekil 66. *Cerasus vulgaris*' un doğada görünüşü.

10 m 'ye kadar çalı ya da bodur ağaçlardır. Genç kökler tüysüz. Stipüller geçici. Yapraklar geniş olarak eliptik ya da obavat – eliptik, 60 – 80 (- 120) x 30 – 50 (- 60) mm, ince, tek başına veya çift olarak serrat, tam, tüysüz ya da hafifçe alt kısımlar gençken tüylü; petioller 10 – 20 mm. Çiçekler 2 – 4, umbellerde 2 küçük yaprak tarafından taşınır; involoukrum pulları dik; pediseller 25 – 50 mm; hipantiyum kampanulat; petaller beyaz, 10 – 12 mm. Meyve drupa tipi ve tüysüz, genellikle uçta basık, sarımsı olmakla birlikte solgun kırmızı, sulu, sert etli.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Amasya, Van, Kars, Tokat

Yetiştirme ortamı: Ekili araziler.

Yöresel adı: Vişne

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Meyveler taze iken yenir.

2. Meyveler kaynatılıp reçel haline getirilerek tüketilir.

Kaynak kişiler: 23, 7, 73, 72 5, 109, 1

Familya: ROSACEAE

4.1.65 *Crataegus monogyna* Jacq. E.Y 65

Şekil 67. *Crataegus monogyna* Jacq.'nın doğada görünüşü.

10 m'ye kadar uzunlukta, dikenli çalı veya küçük ağaçlar. Dallar çıplak veya az tüylü. Yapraklar dıştan ovat veya obovat, 5 x 4 cm'ye kadar boyutlarda, tabanı kuneat veya az çok trunkat, üstte koyu yeşil, altta mavimsi-yeşil. Yapraklar loplu, 3 – 5 (-7), derince parçalı, akut veya obtus, tam veya tepeye yakın kısmında dentat; meyve taşıyan sürgünlerdeki yaprakların alt loplari dentat; yaprak sapı 3 cm'ye kadar uzunlukta. Bitki 10 - 18 çiçekli ve çiçekler seyrek, beyaz veya pembemsi, 8 - 15 mm çapında; sepaller üçgenimsi, meyve oluşumunda geri kıvrık; stilus 1. Hipantiyum çıplak veya az tüylü. Meyve kırmızı veya kahverengimsi-kırmızı, az çok küresel veya ovoid, 6 - 10 mm çapında, çıplak.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Ormanlık, çalılık alanlar, yol kenarları; 0 - 2000 m.

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Adıyaman, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Bursa, Çanakkale, Diyarbakır, Erzincan, İçel, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Konya, Kütahya, Mardin, Samsun, Siirt, Sivas, Tekirdağ, Urfa, Yalova, Zonguldak, Tokat

Yöresel adı: Alıç

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Kaynatılan meyveler marmelat haline getirilir ve kahvaltı sofralarında tüketilir.

2. Meyveler taze ve çiğ yenir.

Kaynak kişiler: 29, 36

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Marmelat haline getirilen meyve soğuk algınlığı için tüketilir.

Kaynak kişiler: 36, 43

Familiya: ROSACEAE

4.1.66 *Cydonia oblonga* Miller E.Y 66

Şekil 68. *Cydonia oblonga* Miller' nın doğada görünüşü.

8 m' ye kadar boylanabilen küçük ağaçlardır. Sürgünler gençken seyrek tomentoz ya da tüysüz olur. Ovat yapraklar oblong ya da suborbicular, 10 x 7 cm, bütün, ilk başta bilateral beyaz tomentose, sonraları yukarı kısımlar tüysüz ve alt kısım yoğun viloz; petiol 1 – 2 cm. Çiçekler 4 – 6 cm çapında, sepaller glandular, dişli, geriye kıvrık. Meyve armut şeklinde ya da yarı küresel, (3-) 5 – 12 cm, yeşilimsi, güzel kokulu.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Çanakkale, İstanbul, Bursa, Sakarya, Zonguldak, Amasya, Antalya, Erzincan, Tokat

Yetiştirme ortamı: Orman ve çalılık alanlar ve kültürde yaygın olarak yetiştirilir, 10 – 1000 m.

Yöresel adı: Ayva

Kullanılan organ: : Meyve

1. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: İshale karşı meyve kaynatılıp suyu içilir.

Kaynak kişiler: 42, 8

2. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Meyveleri taze olarak yenir.

Kaynak kişiler: 42, 8, 11, 63, 115, 112

Familya: ROSACEAE

4.1.67 *Fragaria vesca* L. E.Y 67

Şekil 69. *Fragaria vesca* L.'nin doğada görünüşü.

Stolonlu otlar. Taban yaprakları rozet halinde, 3 yaprakçıklı; yaprakçıklar 1 – 6 (-8,5) cm boyunda, ovat, obovat veya rombik şekilli, serrat, birbirine eşit, alt yüzde gri pubesent, üst yüzde seyrekçe tüylü. Gövde (5-) 10 - 30 cm, çoğunlukla yapraklarından daha uzun, 2 - 7 çiçekli. Çiçekler 12 - 18 mm çapında, çoğunlukla hermafrodit. Sepaller 3 - 4 mm boyunda, lanseolat-kuspidat, epikaliksten hafifçe uzun, segmentler meyve zamanında yayık veya geri kıvrık. Petaller beyaz, 4 - 5 mm, obovat veya yuvarlak şekilli. Reseptakulum kırmızı, çıplak, meyve zamanında yaklaşık 1 cm'ye kadar uzunlukta. Akenler reseptakulum üzerinde eşit şekilde dağılmış durumda.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Özellikle ormanlık alanlar ve nemli yerler; 200 - 2450 m.

Türkiye'deki yayılışı: Bitlis, Bolu, Çanakkale, Giresun, Hatay, İstanbul, Kars, Kastamonu, Kırklareli, Kütahya, Ordu, Samsun, Sinop, Trabzon, Yozgat, Tokat

Yöresel adı: Dağ çileği

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Bitkinin meyveleri doğrudan yenir.

Kaynak kişiler: 33, 8, 63, 80, 99, 93, 117

Familiya: ROSACEAE

4.1.68 *Malus sylvestris* Miller ssp. *mitis* (Wallr.)Mansf. E.Y 68

Şekil 70. *Malus sylvestris* Miller ssp. *mitis* (Wallr.)Mansf.'in doğada görünüşü.

8-12 m'ye kadar uzunlukta ağaçlar, gençken dikenli veya dikensiz; sürgünler hafifçe tomentoz. Yapraklar eliptikten obovata kadar değişen şekillerde veya hemen hemen orbikular, 3 – 8 (-10) x 2 – 4 (-5) cm boyutlarında, krenat veya serrat, özellikle üst kısımda gençken piloz, olgunlukta çıplak veya hafifçe tomentoz, alt kısımda tomentoz veya bazen çıplak, tabanda yuvarlak; petioller tomentoz, sapın 1/4 - 1/2'si kadar. Çiçekler 3 - 4 cm çapında, 4 - 6 çiçekli korimboz halinde; kaliks yoğunca tomentoz-piloz. Meyve hemen hemen küresel, 5 - 15 cm çapında, yeşil, yeşilimsi-sarı veya kırmızimsı; pediseller 1 – 2,5 cm veya daha fazla.

Çiçeklenme zamanı: 4. ay

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda kültür olarak yaygın yetiştirilen bir bitkidir.

Yöresel adı: Elma

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Meyveleri taze iken yenir.

2. Meyveleri kaynatılarak şeker ilavesi ile hoşaf

haline getirilerek tüketilir.

Kaynak kişiler: 25, 30, 1, 64, 65, 66, 73, 72, 74, 75, 76, 77

Familiya: ROSACEAE

4.1.69 *Prunus x domestica* L. E.Y 69

Şekil 71. *Prunus x domestica* L.'nin doğada görünüşü.

12 m'ye kadar uzunlukta dikensiz veya hafifçe dikenli, yaprak döken küçük ağaçlar; sürgünler özellikle gençken çıplak veya pubesent. Yapraklar 10 x 6 cm'ye varan boyutlarda, eliptik veya oblong, gençken pubesent, daha sonra çıplak veya altta hafifçe piloz, tüyler çoğunlukla orta damar ve yan damar üzerinde bulunur. Yaprak sapı 20 mm'ye kadar uzunlukta. Çiçekler beyaz, 2(-4) çiçekli kümeler halinde, yapraklar ile birlikte oluşur, 15 - 25 mm çapında; pediseller 20 mm'ye varan uzunlukta. Meyve drupa tipi ve saplı, ovoid veya hemen hemen küresel, 8 cm'ye kadar uzunlukta, yeşilimsi, sarı veya kırmızıdan mora kadar değişen renklerde veya koyu mavi; etli kısım yeşilimsi veya sarımsı, tatlı; meyve çekirdeği perikarpa bağlı veya ayrı, pürtüklü veya hemen hemen çukurcuklu.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Bolu, Hakkâri, Kırklareli, Kütahya, Niğde, Rize, Samsun, Zonguldak, Tokat

Yöresel adı: Erik

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Meyve taze olarak yenir.

2. Meyve kurutularak yemeklere ekşi tat vermesi

amacı ile kullanılır.

3. Konserve haline getirilerek kış aylarında tüketilir.

Kaynak kişiler: 27, 43, 51,1, 73, 72, 74, 75, 76, 77

Familiya: ROSACEAE

4.1.70 *Padus avium* Mill. E.Y 70

Şekil 72. *Padus avium* Mill.'un doğada görünüşü.

Küçük ağaçlar veya çalılar; genç sürgünler pubesent veya tüysüz. Yapraklar eliptikten oblong – ovat' a kadar değişir, 12 (-15) x 6 cm boyutlarında, keskin serrat, yaprak yüzeyinin alt tarafı tüysüz ya da pubesent tüylü; petioller 1 – 2 cm. Rasemoz 12 ve ya daha fazla sarkık durumda. Çiçekler hoş kokulu; pediseller 10 – 12 mm; petaller beyaz, 5 – 8 mm; hipantiyum kısa kampanulat, iç tarafı pubesent, dış tarafı tüysüz. Meyve drupa tipi, küresel, 8 mm çapında, siyah, ekşi, tohum buruşuk.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Volkanik yamaçlar, alpinik bölgeler, 1800 – 2300 m.

Türkiye'deki yayılışı: Rize, Kars, Erzurum, Tokat

Yöresel adı: Kuş kirazı

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Meyveleri taze halde tüketilir.

Kaynak kişiler: 50, 8, 11, 63, 80, 92, 96, 115

Familiya: ROSACEAE

4.1.71 *Prunus mahaleb* L. E.Y 71

Şekil 73. *Prunus mahaleb* L.'in doğada görünüşü.

Çalı ya da 10 – (-15) m. 'ye kadar bodur ağaçlar; genç sürgünler ince, tüysüz ya da ince puberulent. Stüpüller geçici. Yapraklar küreselden genişçe ovata, 25 – 80 x 15 – 20 mm'ye kadar, glandular-krenat, petioller 30 mm.'e kadar. Çiçekler 6 – 12, gevşek rasemoz, pedisel 20 mm'ye kadar uzar; hipantiyum geniş kampanulat; petaller beyaz, 8 mm; ovaryum tüysüz. Meyve drupa tipi, ovoid, 6 -12 x 4 – 10 mm, parlak; acı etli.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Bolu, Ankara, Amasya, Gümüşhane, Kars, Uşak, Adana, Tunceli, Diyarbakır, Muğla, Van, Mardin, Tokat

Yetiştirme ortamı: Kireçli ve volkanik yamaçlar, maki ve meşelikler, 300 – 1850 m.

Yöresel adı: Mehleb

Kullanılan organ: Meyve, gövde

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Meyveler taze ve kurumuş halde yenir.

Kaynak kişiler: 61, 62, 64, 65, 68, 1, 11, 63, 80, 83

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Kaynatılan meyvenin suyu güneş çarpması halinde içilir.

Kaynak kişiler: 61

3. Kullanım amacı: Yakacak

Kullanım miktarı ve şekli: Ağaç kış aylarında yakacak olarak kullanılır.

Kaynak kişiler: 92, 95, 116, 2, 5, 16, 41

Familiya: ROSACEAE

4.1.72 *Pyracantha coccinea* Roemer E.Y 72

Şekil 74. *Pyracantha coccinea* Roemer'nın doğada görünüşü.

3 m' ye kadar uzayabilen çalılardır; sürgünler gri tüylü; yapraksı dikenli. Yapraklar lanseolat, eliptik ya da obovat – eliptik, 2 – 4 (-5) x 1 – 1,5 (-2) cm, krenat – serrat, alt yüzeyler pubescent, özellikle gençken, ya da tamamen tüysüz; petioller 5 – 10 mm. Korimboz çok çiçekli. Çiçeklerin çapı 8 mm ve daha fazla; pediseller 5 mm. Meyve küresel, 5 – 7 mm çapında, kırmızı ya da bazen sarı ya da turuncu.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Tekirdağ, İstanbul, Bursa, Bolu, Zonguldak, Sinop, Tokat, Trabzon, Artvin, Konya, Ankara, İçel, Hatay

Yetiştirme ortamı: Kalkerli yamaçlar, kumul alanlar, açık ormanlar ve maki alanları, 30 – 1800m.

Yöresel adı: Tavşan elması

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Meyveleri taze halde tüketilir.

Kaynak kişiler: 50, 8, 11, 63, 80, 92, 96, 115

Familiya: ROSACEAE

4.1.73 *Pyrus communis* L. ssp. *communis* E.Y 73

Şekil 75. *Pyrus communis* L. ssp. *communis*' in doğada görünüşü.

20 m'ye kadar uzunlukta ağaçlar, özellikle gençken dikenli; dallar çıplak veya hafifçe pubesent. Yapraklar ovat - eliptikten ovat-orbikulata kadar değişen şekillerde, 3 – 5 (-7) x 1,5 - 4 cm boyutlarında, genişliği uzunluğunun yaklaşık 2 katı kadar, tam veya krenat-serrat, gençken hafifçe pubesent, daha sonra çıplaklaşır, yeşil, üstte parlak, kuruyunca siyahımsı, taban yuvarlak veya az çok kordat; sap 5 cm'ye kadar uzunlukta. Çiçekler 5 - 7, az çok beyaz, 2 - 3 cm çapında, sepaller kalıcı; pediseller 1,5 - 3 cm. Meyve armut şeklinde veya az çok küresel, 5 cm'den uzun, etli, sarımsı-yeşil; meyvenin boyu en az pediseller kadar.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Yöresel adı: Armut

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Meyveler taze iken yenir.

2. Meyveler kaynatılıp hoşaf ve pekmez halinde

tüketilir.

Kaynak kişiler: 25, 30, 1, 66, 73, 72, 74, 75

Familya: ROSACEAE

4.1.74 *Pyrus elaeagnifolia* Pallas E.Y 74

Şekil 76. *Pyrus elaeagnifolia* Pallas'nın doğada görünüşü.

10 (-15) m' ye kadar uzayabilen ağaçlar, dikenli ya da dikensiz; genç sürgünler grimsi ya da beyazımsı tomentose tüylü. Yapraklar nadiren eliptik ya da ovat – oblong, obtus ya da kısa akut, 3 – 7 (-8) x 2 – 3 (-4) cm, bütün, iki tarafıda grimsi ya da beyazımsı pubesent tüylü, kuneat ve dekurent ya da tabanda dairesel; petiol 1- 4 cm. Çiçekler 3 cm çapında, beyaz; sepaller kalıcı; pediseller 2 cm. Meyve tek ya da çift, armut şeklinde ya da yarı küresel, 2 – 3 cm çapında, sarımsı yeşil renkte, başlangıçta beyaz – villoz, daha sonra tüysüz ya da taban ve uç kısımların yan tarafları biraz tüylü.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: İstanbul, Ankara, Kastamonu, Sivas, Eskişehir, Kayseri, Antalya, Tokat

Yetiştirme ortamı: Yaprak döken ve iğne yapraklı ormanlar, bozulmuş ormanlık alanlar, otlaklar, deniz seviyesinden 1700 m yüksekliğe kadar yetişir.

Yöresel adı: Ahlat, Çördük

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli:

1. Meyveler taze iken yenir.
2. Meyveler kaynatılıp hoşaf ve pekmez halinde tüketilir.

3. Meyveler kurutulup öğütülerek un haline getirilir ve çörek yapılır.

Kaynak kişiler: 30, 51, 64, 65, 73, 72, 71, 70

2. **Kullanım amacı:** Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Hoşaf haline getirilen meyve verem hastalığına karşı iyi gelir.

Kaynak kişiler: 36

Familiya: ROSACEAE

4.1.75 *Rosa canina* L. E.Y 75

Şekil 77. *Rosa canina* L.'nin doğada görünüşü.

Dik veya tırmanıcı (0,5-) 1,5 – 3,5 (-7) m uzunluğundaki çalılardır. Dikenler oldukça kaba yapılı, az çok kıvrık, basık, geniş tabanlı, az çok birbirine benzer şekilde, bazen dikenler yok. Yapraklar yeşil, 5 – 7 adet, dar eliptikten genişçe ovata kadar değişen şekillerde, 1 – 4,5 x 0,8 – 3,5 cm boyutlarında, obtus veya akut, tabanlar yuvarlaktan kuneata kadar değişen şekillerde, çıplak veya pubesent, altta damarlar üzerinde bazen glandlı, tek veya çift serrat, dişler belirgin, çoğunlukla uzun ve akut, her bir kenarında 17 – 20 dentat; stipulalar dar veya geniş, çoğunlukla uzun, düz kulakçıklı. Çiçekler tek veya 2 – 15 adet çiçek birlikte; brakteler çoğunlukla geniş. Pediseller 1 – 2,5 (-4,5) cm, düz veya glandlı–hispid. Sepaller ovat, çoğunlukla oldukça kısa, dış sepalier pinnatifit, darca veya genişçe lanseolat, tam veya glandlı–dentat loblu, çıplak, pubesent veya bazen altta glandlı, çoğunlukla geri kıvrık ve çiçek açtıktan sonra düşücü. Petaller 3 cm'ye kadar uzunlukta, beyaz, soluk veya koyu pembe. Stilus çoğunlukla uzun, dışa taşmış, çoğunlukla çıplak veya seyrek tüylü, bazen villoz, stigma başı az çok gevşek, küresel veya konik. Disk geniş, konik, ağzı dar. Hipantiyum ovoidden küresele kadar değişen şekillerde, 1 – 2,5(-3) cm, sarımsı kırmızı veya kırmızı, geç olgunlaşır, olgunlukta etlenir ve nuks tipi meyveleri sarar.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 7. aylar

Yetiştirme ortamı: Kayalık yamaçlar, ormanlık alanlar, çalılık alanlar, kayalık yerler; 0 - 2500 m.

Türkiye’ deki Yayılışı: Afyon, Ağrı, Ankara, Antalya, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Bolu, Çanakkale, Çorum, Elazığ, Giresun, Hakkâri, Isparta, İstanbul, Kahramanmaraş, Kars, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Kütahya, Mardin, Niğde, Ordu, Sivas, Tekirdağ, Trabzon, Yalova, Yozgat, Tokat

Yöresel adı: Kuşburnu, Gülburnu

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Kuşburnu marmelatı; toplanan meyveler ezilip ince tül (yazma) ile süzülerek kalay bir leğen içinde ateş üzerine konur. İçine 18 kg meyve için 5 kg şeker konarak koyu kıvama gelene kadar karıştırılarak kaynatılır. Soğuduktan sonra kahvaltı sofralarında tüketilir.

Kaynak kişiler: 24, 55, 56, 27, 36, 39, 43, 30, 1, 66, 73, 72, 76, 77, 4, 18, 11, 69, 13, 105, 120, 114, 107

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Kuşburnu marmelatı grip, soğuk algınlığı gibi rahatsızlıklara iyi gelir.

2. Kuşburnu marmelatı hazırlanırken, kaynatma sırasındaki tortunun üzerinde kalan suyu soğutularak içilir ve nefes darlığı, bronşit, astım gibi solunum yolu rahatsızlıkları için kullanılır.

3. Yaprak ve meyve çay gibi demlenerek içilir ve romatizma ağrılarına iyi gelir.

Kaynak kişiler: 55, 56, 27, 30, 66, 76, 77, 120, 114, 107, 43, 73, 72

Familiya: ROSACEAE

4.1.76 *Rubus discolor* Weihe et Nees E.Y 76

Şekil 78. *Rubus discolor* Weihe et Nees'un doğada görünüşü.

1 - 2 m uzunluğunda çalılar. Dallar köşeli ve oluksuz, az çok çıplak, çoğunlukla parlak; dikenli. Yapraklar 5 parçalı, pedat veya ternat, paraçalar çoğunlukla büyük ve tepede akuminat, üstte çıplak veya seyrekçe piloz; stipulalar geniş (linear veya lanseolat-linear), seyrekçe glandlı kenarlı; çiçek taşıyan sürgünler daha az tüylü. Panikulalar her zaman gevşek yapılı. Sepaller ovat-oblong, akut, tomentos, geri kıvrık. Petaller pembe, obovattan dairemsiye kadar değişen şekillerde, 8 - 13 mm. Filamentler beyaz, stiluslardan daha uzun; anterler çıplak, polen verimsiz. Karpeller kısmen piloz. Meyve daha büyük (yaklaşık 4 mm) ve çok sulu drupalardan oluşur.

Çiçeklenme zamanı: 6 – 8. aylar

Yetiştirme ortamı: Ormalık, çalılık alanlar, gölge yerler, kumul düzlükler; 0–1400 m.

Türkiye'deki yayılışı: Adana, Artvin, Balıkesir, Bolu, Giresun, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Ordu, Sakarya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon, Tokat

Yöresel adı: Böğürtlen

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Toplanan meyveler, şeker ve su ilavesi ile kaynatılarak marmelat haline getirilir ve kahvaltı sofralarında yer alır.

2. Meyveleri gölgede kurutulduktan sonra yemiş olarak tüketilir.

3. Meyveleri taze yenir.

Kaynak kişiler: 38, 30, 55, 61, 62, 73, 72

Familya: SALICACEAE

4.1.77 *Populus nigra* L. E.Y 77

Şekil 79. *Populus nigra* L.'nin doğada görünüşü.

30 (-35) m'ye kadar uzunlukta ağaçlar. Gövde kabuğu kalın, yaşlı ağaç gövdeleri siyahımsı. Tomurcuklar kırmızımsı-kahverengi, az çok çıplak. Genç sürgünler silindirik, ilk başta sarımsı-kahverengi, daha sonra grimsi. Yapraklar 5 - 10(-12) x 4 - 8(-15) cm boyutlarında, koyu yeşil ve parlak, sapa yakın yerlerde gland bulunmaz, kenarlar yarı şeffaf. Uzun sürgünlerdeki yapraklar, geniş deltoid, tabanda trunkat veya yuvarlak, akut, dentat. Kısa sürgünlerin yaprakları küçük, rombik-ovate, genişliğinden uzun, tabanda kuneat, belirgin akuminat, çok küçük krenat-serrat. Sap 3 - 6 cm. Amentum 16 cm'ye kadar uzunlukta. Kapsül meyve ovoid, 2 valfli.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 4. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda kültür olarak yaygın yetiştirilen bir bitkidir.

Yöresel adı: Kavak

Kullanılan organ: Gövde

Kullanım amacı: Yapı malzemesi

Kullanım miktarı ve şekli: Ağacın gövdesi özellikle inşaatlarda çatı yapımında kullanılır.

Kaynak kişiler: 52, 2, 5, 19, 41, 83, 100, 98

Familiya: SCROPHULARIACEAE

4.1.78 *Veronica polita* Fries E.Y 78

Şekil 80. *Veronica polita* Fries'nin doğada görünüşü.

Tek yıllık. Gövde 5 – 30 cm, son derece yatık, çok dallanmış, yapraklar 1 – 3 çift. Petiol 1 – 5 mm; lamina ovat, 5 – 12 x 4 – 10 mm, seyrek pubesent, bazen kısmen tüysüz, koyu yeşil, hemen hemen derimsi ve parlaksı, kururken yeşil renkte kalır, taban yuvarlaktan kordat'a kadar değişir, kenar krenat ya da derin krenat, hemen hemen revolut. Pediseller 4 – 10 (-15) mm, hemen hemen aşağıya doğru eğik. Kaliks bölmeleri geniş ovat veya eliptik, meyve ile 3,5 – 4,5 x 2,5 – 3,5 mm. Korolla mavi, 5 – 8 mm çapında. Stilus (0,7-) 1 – 1,5 (-1,8) mm. Kapsül kısmen basık, 3 – 4 x 4 – 6 mm, 2 bölmeli. Tohumlar 20 – 24 tane, 1,1 – 1,6 x 0,7 – 1,2 mm, soluk sarımsı, belirgin kayık şeklinde, buruşuk.

Çiçeklenme zamanı: 9 – 6. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Edirne, İstanbul, Bolu, Ankara, Çorum, Samsun, Gümüşhane, Artvin, Çanakkale, Nevşehir, Maraş, Bitlis, Konya, Hatay, Denizli, Tokat

Yetiştirme ortamı: Orman açıklıklarındaki boş araziler, bozkırlar, ekili alanlar, yol kenarları, deniz seviyesinden 1800 m' ye kadar yetişir.

Yöresel adı: Cüce bağırısı

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Gövde ve yapraklar yıkanıp ince ince doğandıktan sonra soğan ile kavrulur ve içine bulgur konarak pişirilerek yenir.

Kaynak kişiler: 3, 11, 122, 25, 78

Familya: SOLANACEAE

4.1.79 *Capsicum annuum* L. E.Y 79

Şekil 81. *Capsicum annuum* L.'un doğada görünüşü.

Gövde 20 – 80 cm, dikilici, dallanmış. Yapraklar tüysüz, uzun petiolat, ovattan lanseolata, tepede akuminat. Çiçekler sapçıklı. Kaliks çok kısa dişli. Korolla beyaz, bazen sarımsı veya morumsu lekeli. Meyve 1 – 25 cm, çok değişken şekilli, genellikle kırmızı, bazen turuncu, sarı, kahverengimsi mor veya siyah.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 11. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın şekilde yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Bahçelerde yaygın şekilde yetiştirilir.

Yöresel adı: Biber

Kullanılan organ: Meyve, tohum

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Yemeklerde ve salatalarda kullanılır.

Kaynaklar: 121, 11, 15, 64, 65

2. Kullanım amacı: Baharat

Kullanım miktarı ve şekli: Tohumları kurutulup baharat olarak kullanılır.

Kaynaklar: 121, 11, 15, 64, 65

Familiya: SOLANACEAE

4.1.80 *Lycopersicon esculentum* Miller E.Y 80

Şekil 82. *Lycopersicon esculentum* Miller'un doğada görünüşü.

Tek yıllık, glandular. Gövde dikilici, dallanmış, 40 – 150 cm. Yapraklar imparipinnat, 20 – 40 cm, ovat – lanseolat, yaprakçıklar dentat, uçtaki yaprakçıklar daha uzun. Kaliks 5 (-8) bölmeli. Korolla sarı, 5 (-8) bölmeli. Stamenler 5 (-8). Meyve küresel, basık küresel, ovoid ya da armut şeklinde, kırmızı, pempe ya da sarı, 10 cm çapında.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 11. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın şekilde yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Bahçe ve tarlalarda yetiştirilir.

Yöresel adı: Domates

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Yemeklerde ve salatalarda kullanılır.

Kaynaklar: 64, 65, 73, 72, 1, 14, 16, 31, 119, 117, 118

Familya: SOLANACEAE

4.1.81 *Solanum tuberosum* L. E.Y 81

Şekil 83. *Solanum tuberosum* L.'un doğada görünüşü.

Toprak altında yaşayan ve tuberlerin uç kısımlarında stolonları taşıyan çok yıllık bitki. Gövde dallanmış, dikilici, 30 – 100 cm. yapraklar imparipinnat, 3 – 4 çift halinde bütün, yaprakçıklar ovat, uçtaki yaprakçıklar ovat veya suborbikular. Çiçekler uçta salkım, pediseller artikulat. Kaliks lanseolat – akuminat dişli. Korolla beyaz veya mor, 25 – 35 mm çapında.

Çiçeklenme zamanı: 5 – 8. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yaygın olarak yetiştirilen bir bitkidir.

Yetiştirme ortamı: Tarlalarda yetiştirilir.

Yöresel adı: Patates

Kullanılan organ: Gövde

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Birçok yemekte kullanılır.

Kaynak kişiler: 36, 37, 44, 1, 14, 16, 31, 86, 101

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Yorgunluk ve halsizlik için haşlanarak yenir.

2. Dilimlenip tuzlanarak başın alın kısmına konarak

bir süre bekletilir ve baş ağrısını aldığı söylenir.

Kaynak kişiler: 36, 43

Familiya: TILIACEAE

4.1.82 *Tilia rubra* DC. ssp. *caucasica* (Rupr.) V. Engler E.Y 82

Şekil 84. *Tilia rubra* DC. ssp. *caucasica* (Rupr.) V. Engler'nın doğada görünüşü.

40 m'ye kadar uzunlukta ağaçlar. Genç sürgünler parlak, çıplak. Yapraklar genişçe ovat, 5 – 10 (-12) x 4 - 11 cm boyutlarında, tepede akuminat, serrat, dişlerin tepesi aristat, altta soluk yeşil, alt yüzeyde orta damar koltuğundaki tüyler hariç her iki yüzeyde çıplak, yaprak sapı 3 - 4 cm, çıplak. Kimoza 2 – 3 (-6) çiçekli, görünüş olarak sarkık değil. Brakteler çıplak. Meyve 7 - 9 mm, çok hafifçe çıkıntılı, kabuk ince, kolay kırılabilir.

Çiçeklenme zamanı: 7. ay

Yetiştirme ortamı: Ormanlık alanlar; 280 - 1500 m.

Türkiye'deki yayılışı: Artvin, Bolu, Çanakkale, Giresun, Gümüşhane, İzmir, Kars, Kastamonu, Samsun, Trabzon, Zonguldak, Tokat

Yöresel adı: Ihlamur

Kullanılan organ: Yaprak ve çiçek

Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: Ihlamurun çiçek ve yaprakları kaynar suyun içine atılarak içilir. Soğuk algınlığı ve göğüs yumuşatmak için tüketilir.

Kaynak kişiler: 24, 68, 1, 3, 17, 31, 80, 86, 102

Familiya: ULMACEAE

4.1.83 *Celtis tournefortii* Lam. E.Y 83

Şekil 85. *Celtis tournefortii* Lam.'nin doğada görünüşü.

Çalı ya da 6 m.'ye kadar bodur ağaç. Sürgünler tüylü. Yapraklar 2 – 6 x 1,5 – 4,5 cm, genişliği iki katından daha fazla uzun değil, genişçe ovat, sıklıkla oblik, bazen subkordat, akuttan subakuminata kadar, serrattan serrat – krenata kadar değişken, seyrek şekilde alt kısımlar tüylü, mat ya da mat – yeşil fakat alt kısımlar daha açık. Dişler geniş ve kısa, sıklıkla seyrek. Pediseller kısa, 0,5 – 1,5(-2) cm uzunluğunda. Meyve yeşil ya da turuncu, 9 – 12 mm çapında, 4 tane çıkıntısı bulunur.

Çiçeklenme zamanı: 3 – 4. aylar

Türkiye'deki yayılış: Ankara, İzmir, Afyon, Niğde, Malatya, Muş, Bitlis, Kars, Isparta, Konya, İçel, Gaziantep, Urfa, Mardin, Siirt, Tokat

Yetiştirme ortamı: Açık kayalık araziler, 300 – 1500 m yüksekliğinde yetişir.

Yöresel adı: Davum

Kullanılan organ: Meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli: Meyve çiğ ve taze olarak tüketilir.

Kaynak kişiler: 56, 57, 59, 7, 11, 41, 69, 71, 93, 103

Familiya: URTICACEAE

4.1.84 *Urtica urens* L. E.Y 84

Şekil 86. *Urtica urens* L.'in doğada görünüşü.

10 - 60 cm uzunluğunda; dallanmış gövdeli tek yıllık monoik otlar. Yapraklar ovat veya eliptik, keskince ve kabaca dentat, tepede obtus veya kısaca akuminat. Spikalar yaklaşık 1 cm uzunluğunda, sık, yaprak koltuğunda, alt kısmında seyrek, üst kısmında sık yapılı, erkek ve dişi çiçekler çok sayıda, dişi çiçeklerde dıştakiler çok küçüktür, kenarlar boyunca piloz, orta kısmında az çok çıplak, kordat - ovat, yaklaşık 2 mm.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 6. aylar

Yetiştirme ortamı: Ekilmemiş tarlalık alanlar, yerleşim alanları çevresi; 0 - 1000 m.

Türkiye'deki yayılışı: Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Muğla, Niğde, Sivas, Tokat

Yöresel adı: Isırgan

Kullanılan organ: Gövde ve yaprak

1. Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli 1. Soğan ile birlikte yapraklar ve gövde yağda kavrularak yenir.

2. Yağda kavrulan soğana salça ve bulgur konularak sulu yemeği yapılır.

Kaynaklar: 24, 55, 56, 40, 44, 34, 64, 65, 78

2. Kullanım amacı: Tıbbi

Kullanım miktarı ve şekli: 1. Bütün bitki suda kaynatıldıktan sonra suyu, sabah ve akşam olmak üzere 1' er bardak içilir. Astım, bronşit gibi rahatsızlıklara karşı iyi gelir.

2. Bağırsak rahatsızlığı için kaynatılıp süzildükten sonra suyu içilir.

3. Kaynatılıp süzildükten sonra içilen suyu rahatlatıcı, sakinleştirici ve dinçlik verdiği için tüketilir.

4. Bitki kurutulup bal ile birlikte tüketildiğinde bazı iç rahatsızlıkları giderir.

5. Taze bitki romatizma ve kireçlenme gibi sorunlu bölgelere sarılır.

Kaynak kişiler: 24, 55, 56, 40, 34

3. Kullanım amacı: Saç bakımı

Kullanım miktarı ve şekli: Bitki kaynatılıp süzülen suyu saçlara sürülür ve saçı sağlamlaştırır.

Kaynak kişiler: 42

Familya: VITACEAE

4.1.85 *Vitis vinifera* L. E.Y 85

Şekil 87. *Vitis vinifera* L.'nin doğada görünüşü.

Gövdeleri uzun, odunsu, tırmanıcı, yaprakları karşılıklı tendrilli. Yapraklar düşücü, palmat loplu, tabanda kordat, kabaca dentat, erkek bitkinin yaprakları çoğunlukla dişi bitkilerden daha derince loplu, gençken alt yüz çoğunlukla tomentoz. Çiçekler hermafrodit. Meyve 6 - 22 mm, tatlı, yeşil, sarı, kırmızı, siyahımsı mor renkte ve az tohumlu (bazen yok) uzun gagalı.

Çiçeklenme zamanı: 4 – 5. aylar

Türkiye'deki yayılışı: Yurdumuzda yetiştirilen bir bitkidir.

Yöresel adı: Asma, Üzüm, Tevek

Kullanılan organ: Yaprak ve meyve

Kullanım amacı: Gıda

Kullanım miktarı ve şekli 1. Yapraklar iyice yıkandıktan sonra dolma yapılır.

2. Meyvelerden pekmez yapılır.

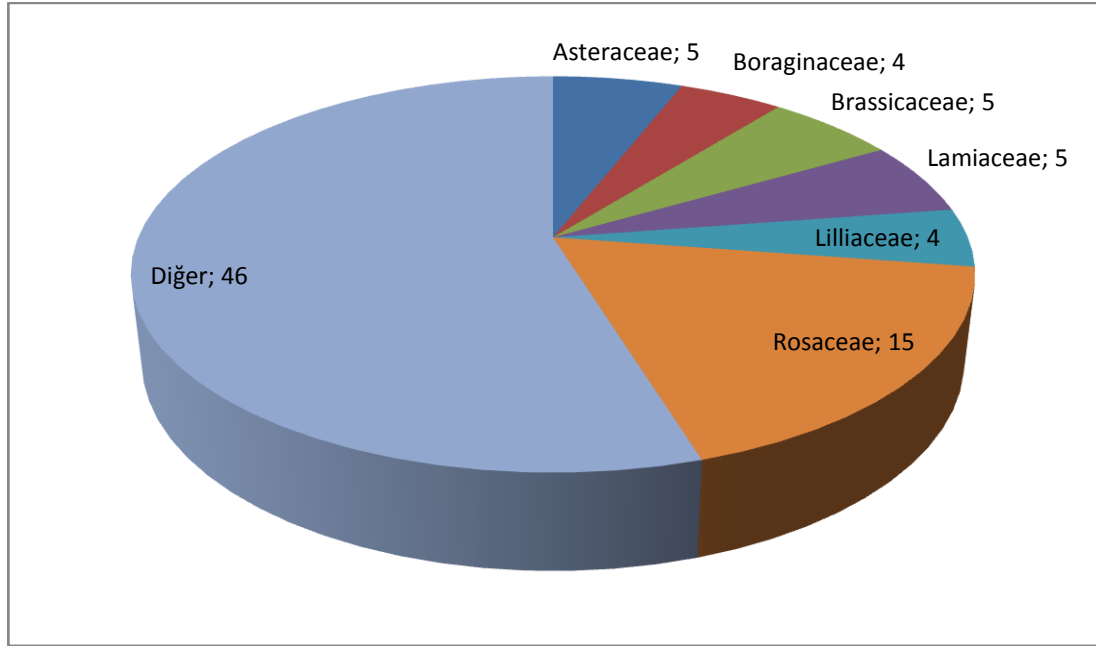
3. Meyveler taze tüketilir.

4. Meyveler kurutulularak yemiş olarak tüketilir.

Kaynak kişiler: 33, 52, 34, 73, 72

4.2. Tartışma

Bu araştırma ile Reşadiye (TOKAT) ve çevresindeki 85 bitkinin yerel halk tarafından farklı amaçlarla kullanıldığı ortaya çıkartılmıştır. Bunların 15'i Rosaceae, 5'i Brassicaceae (Cruciferae), 5'i Lamiaceae (Labiatae), 5'i Asteraceae (Compositae), 4'ü Liliaceae, 4'ü Boraginaceae, 3'ü Solanaceae, 3'ü Polygonaceae, 3'ü Caryophyllaceae, 2'si Apiaceae, 2'si Chenopodiaceae, 2'si Alliaceae, 1'er bitki ile Anacardiaceae, Betulaceae, Cannabaceae, Cornaceae, Corylaceae, Cucurbitaceae, Cupressaceae, Fabaceae, Grossulariaceae, Gentianaceae, Fagaceae, Hyacinthaceae, Juncaceae, Junglandaceae, Loranthaceae, Malvaceae, Moraceae, Onagraceae, Orchidaceae, Pedaliaceae, Pinaceae, Plantaginaceae, Poaceae, Portulacaceae, Ranunculaceae, Salicaceae, Scrophulariaceae, Vitaceae, Ulmaceae, Urticaceae, Tiliaceae; olmak üzere toplam 44 familya yer almaktadır. Familyalara ait dağılım Şekil 88. de verilmiştir.

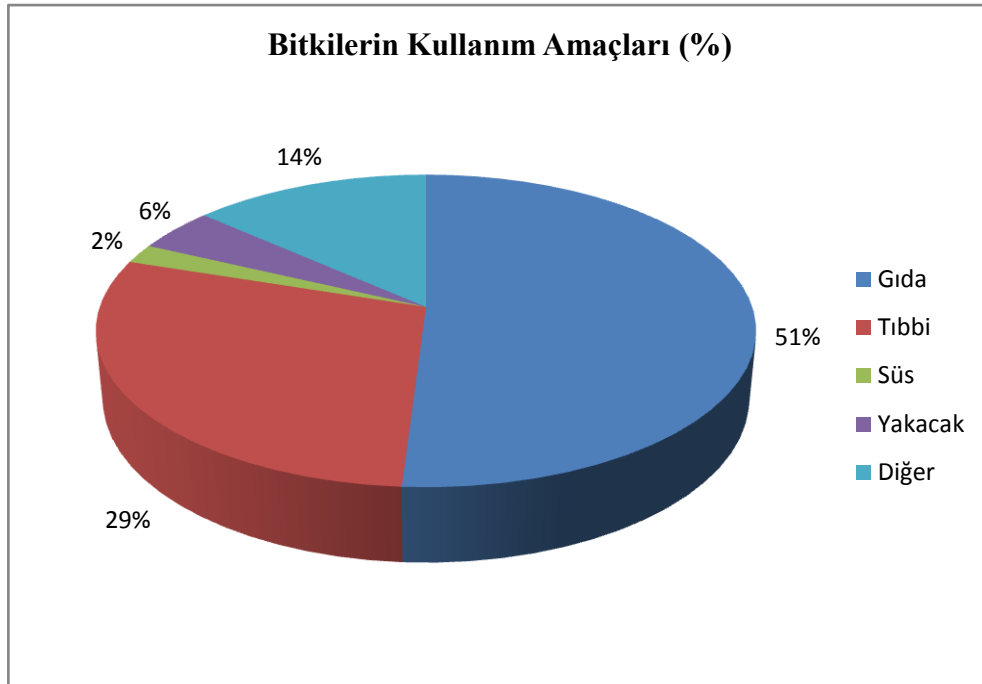

Şekil 88. Bitki kullanımına göre familya dağılımı.

Şekilde de görüldüğü gibi ağırlıklı olarak (%17) Rosaceae, daha sonrada % 6 ile Brassicaceae, Lamiaceae ve Asteraceae yer alırken, % 5 ile de Boraginaceae ve Liliaceae yer almaktadır. Ayrıca % 55 oranında diğer familyalar bulunmaktadır. Araştırma bölgesinde Rosaceae familya üyelerinin etnobotanik anlamda ağırlıklı kullanımının o bölgede yaygın olarak yetişmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

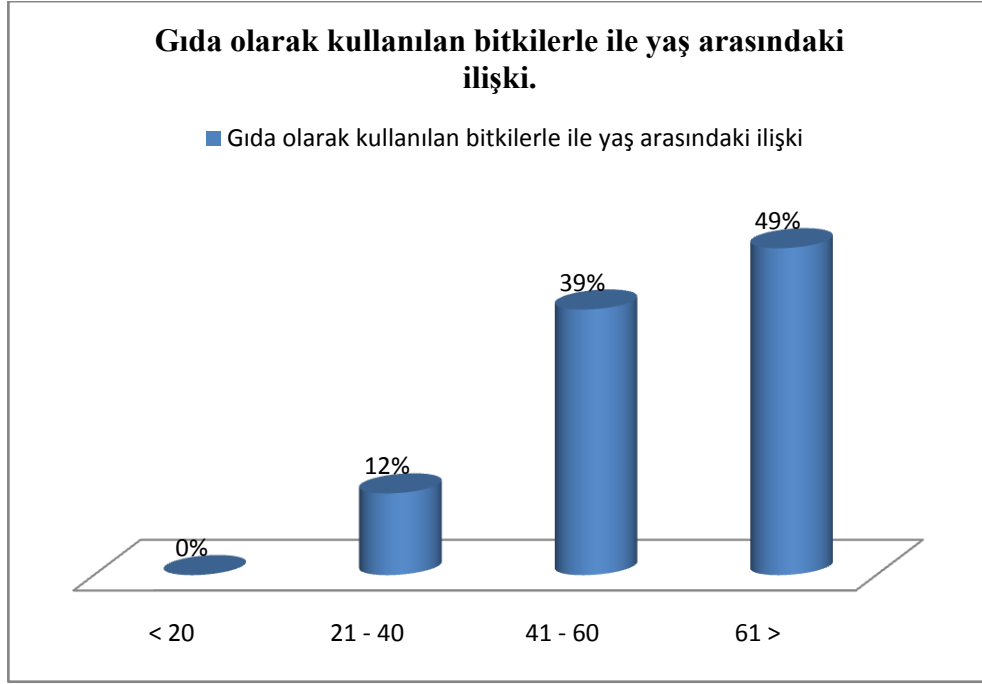
Yörede çeşitli amaçlarla kullanıldığı saptanan 85 türden; 57 tür gıda ve baharat olarak, 33 tür tıbbi amaçlı, 5 tür yakacak olarak, 2 tür süs bitkisi olarak ve 15 tür diğer amaçlar için kullanılmaktadır (Şekil 89). Kullanım amaçları ele alındığında büyük

çoğunluğun gıda amaçlı kullanım (%51) olduğu göze çarpmaktadır. Tıbbi bitki kullanımı ise %29 oranındadır. Süs %2 ve yakacak % 6 ile kullanımı azdır. Diğer kullanım amaçları ise %14 dür. Gıda olarak tüketilen bitkilerin fazlalığının nedeni; yöre halkının ekonomik bakımdan alım gücünün zayıf olması ve bu bitkilerin yöresel bir gelenek olarak kullanılması göze çarpmaktadır. Bu yörede kullanılan tıbbi bitkilerin oranının Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yapılan etnobotanik araştırmalar incelendiğinde takson sayısı ve kullanım amacı açısından daha az olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerden aktarılan bilgilere ilginin az olduğu ve gözlemlerime göre yöre halkının modern tıba yönelmesi bu oranın düşük olmasına neden olduğu düşünülmektedir.

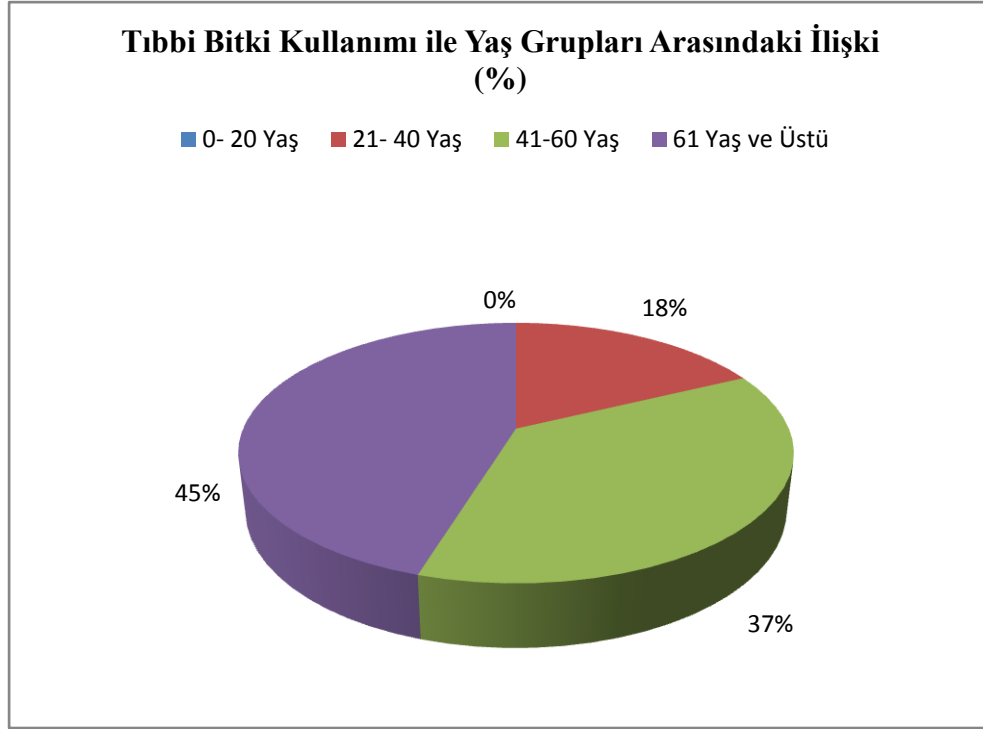
Şekil 89. Bitkilerin kullanım amaçları.

Gıda olarak kullanılan 57 bitki taksonunun, informantların yaşı ile orantısız ilişkisi Şekli 90'da verilmiştir. Buna bağlı olarak yaş ilerledikçe gıda olarak kullanılan bitki sayısında arttığı gözlenmektedir. “< 20” yaş grubunda bitki kullanımı hiç yokken, “21 – 40” yaş grubunda %12,5 , “41 - 60” yaş grubunda %38,6 ve “61 >” yaş grubunda %48,9'dır. Yaşlı insanların atalarından miras kalan bitki kullanım bilgisini, ilgi azlığı nedeniyle genç bireylere aktarmakta sıkıntı çektiği, bu yüzden yaş oranının arttıkça bitki kullanımının da arttığı düşünülmektedir.

Şekil 90. Gıda olarak kullanılan bitkilerle ile yaş arasındaki ilişki.

Tıbbi amaçlı kullanılan bitki sayısı 33 takson olarak belirlenmiştir. Yaş ilerledikçe bitki kullanımının arttığı gözlenmektedir (Şekil 91). “< 20” yaş grubunda hiç bitki kullanılmamaktadır, “ 21 – 40” yaş aralığında 28 (%18), “41 – 60” yaş aralığında 58 (%37), “60 +” yaş aralığında ise 71 (%37)’ dir. Genç nesilin ilgisizliği ve teknolojinin hızla büyümesi gibi etkenler bitkilerin tıbbi olarak kullanımını sadece bu konularla ilgili ve yaşlı insanların yapmasına neden olmuştur.

Şekil 91. Tıbbi Bitki Kullanımı ile Yaş Grupları Arasındaki İlişki.

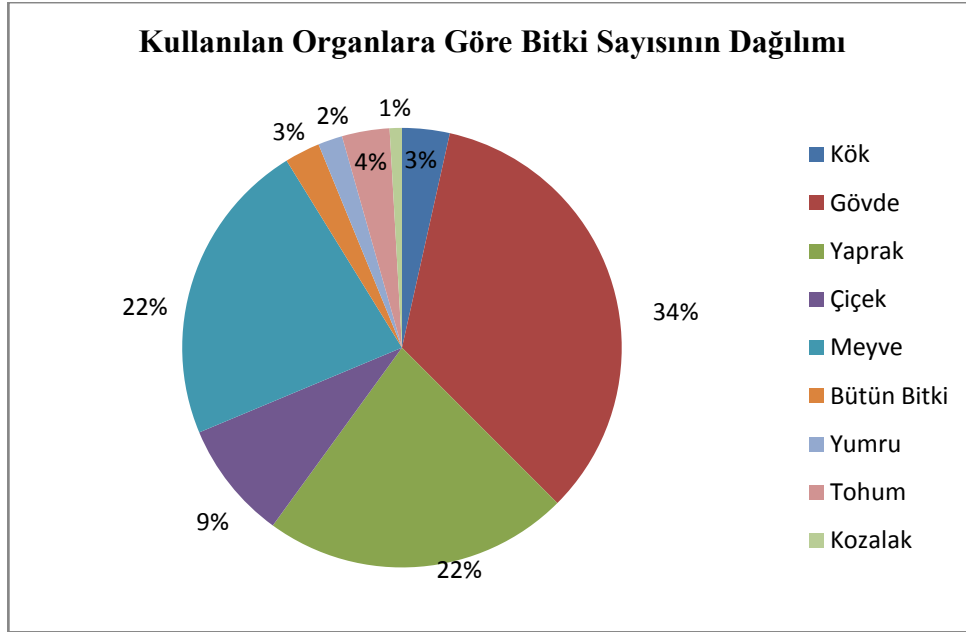
Süs bitkisi olarak 2 bitki türü kullanılmaktadır. Bu bitki türleri *Scilla bifolia* ve *Dianthus calocephalus*'dır. Yöre halkının süs bitkilerine eğilimi yok denecek kadar azdır.

Yakacak olarak 5 bitki türü kullanılmaktadır ve bu bitki türleri; *Prunus mahaleb*, *Pinus brutia*, *Quercus coccifera*, *Juniperus oxycedrus* ve *Carpinus betulus*'dur. Yakacak olarak kullanılan orman ağaç ve çalıları kontrollü şekilde tüketilmektedir. Kullanılan bitkilerin yaygın olmamasının ana nedeni yerel halkın bu konudaki bilinçli davranışı ve kamu kontrol uygulamalarının sağlıklı oluşudur.

Diğer bitki kullanımlarında 15 bitki yer almaktadır. Bu bitki türlerinden *Helleborus orientalis*, *Gagea taurica*, *Luzula spicata* türleri yörede genellikle yayla olarak tanımlanan yükseklerde yaygın biçimde yetişmekte ve mevsimi geldiğinde üreticilerin arı kovanlarını bu bölgeye taşıdıkları görülmektedir.

Bitkilerin kullanılan organlara göre dağılımı; Kök 4 (% 3), Yaprak 26 (% 22), Gövde 39 (%34), Çiçek 10 (% 9), Meyve 26 (% 22), Bütün bitki 3 (% 3), Yumru 2 (% 2), Tohum 4 (% 4), Kozalak 1 (% 1) olarak saptanmıştır (Şekil 92). Bu sonuçlara göre gövde ve yaprak en çok kullanılan organlar olarak gözlenmiştir. Bitkilerin daha çok gıda olarak kullanılması ve bu bitkilerin genellikle yerel halkın pancar yemeği olarak nitelediği yemek

grubuna dâhil olması ve bu yemeklerin standart şekilde pişirildiği göz önüne alındığında gövde ve yaprağın en çok kullanıma sahip organlar olması kaçınılmazdır. Kullanılan organlara göre dağılımda önemli yer kaplayan bir diğer organ ise meyvedir. Bunun nedeni ise familya düzeyinde en çok kullanıma sahip olan Rosaceae üyelerinin tamamının meyve amaçlı kullanılmasıdır. Meyvenin, gerek doğal gerekse kültür olarak çok yaygın olması kullanım oranını yüksek kılmaktadır.

Şekil 92. Kullanılan Organlara Göre Bitkilerin dağılımı.

Araştırma sonuçlarımıza göre 44 familyaya ait 85 takson tek ya da çok amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bitkilerin kullanımı 27 ile 81 yaş arasında dağılım göstermektedir. Yapılan Kendall - Tau regresyon analizinde yaş grupları ile bitki kullanım amacı arasındaki önemli fark bulunmuştur (F: 101,109; P<0,05). Ayrıca, yaş ilerledikçe bitki kullanımı artmaktadır (R^2 :0,881; P<0,05).

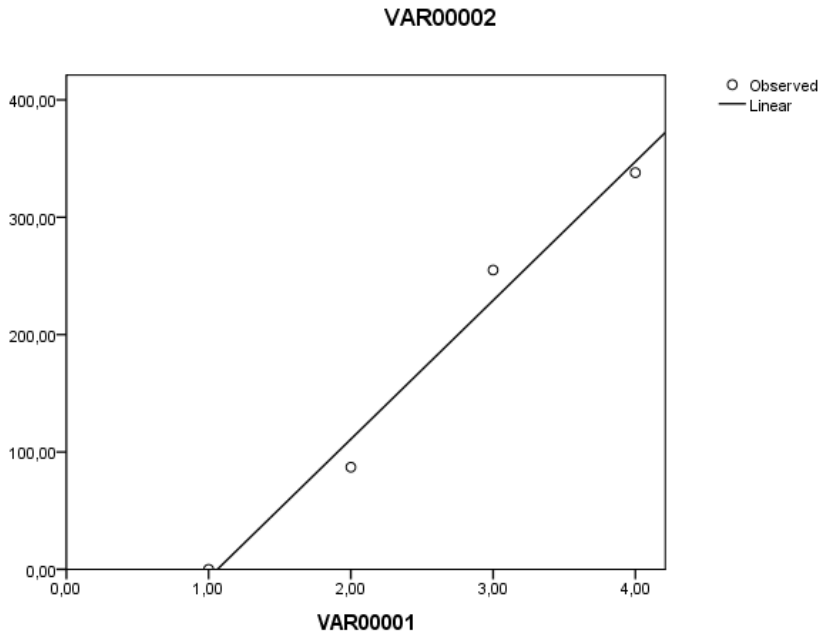
Çizelge 5. Kendall – Tau Regresyon analizi

Eşitlik	Model Özeti					Parametre Tahminleri	
	R ²	F	df1	df2	P	Constant	b1
Linear	0,981	101,109	1	2	0,010	-125,500	118,200

R: Korelasyon katsayısı

df: Serbestlik derecesi

P: Test önemlilik olasılığı

Şekil 93. Regresyon analizi grafiği (VAR00001: Yaş grupları, VAR00002: Bitki kullanım sayısı)

Arazi çalışması boyunca 109 erkek 11 kadın olmak üzere 120 informanta başvurulmuştur. Informantların büyük çoğunluğunun erkek olma nedeni arazi ve köy gezilerinde kadın informantların karşı cinsten bir araştırmacıya bilgi vermekten kaçınma davranışlarıdır. Informantların toplumsal konumları dikkate alındığında bölgede yaşayan insanların büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, bunu ortaokul ve lisenin takip ettiği görülmektedir. Okumamış ve üniversite mezun sayısının oldukça az olduğu gözlenmiştir. Informantlar arasında evli olmayan (bekâr veya dul) sayısı yok denecek kadar azdır ve etnobotanik konusunda çalışanların neredeyse tamamı evli erkeklerden

oluşmaktadır. Ancak arazide bitki toplayanların önemli bölümü bayan olmakla birlikte, iletişim konusunda uzak olmaları nedeniyle bilgiler erkekler tarafından aktarılmaktadır. Informantların büyük bir çoğunluğunu emekli ve çiftçiler oluşturmaktadır. Emeklilerin konuya ilgileri ve daha fazla zaman bulmaları nedeniyle, çiftçilerin ise tarım ile uğraşmalarının yanında bitkiler ile olan ilişkileri konusunda duyarlı olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Informantların çoğunluğu köylerde yaşamaktadır ve uzun yıllar ikamet etmektedirler (Çizelge 6). Bu durumda hem yöreyi daha iyi tanıdıkları ve yerel kültürleri geçmişten bugüne taşımaları nedeniyle bitkiler ile yakın ilişki halinde oldukları sonucunu doğurmaktadır.

Çizelge 6. Informantların toplumsal konumlarına göre dağılımları

	Sayısı	Yüzdesi
İnformantların Yaş Dağılımı		
1 – 20 Arası	0	% 0
21 – 40 Arası	16	% 13
41 – 60 Arası	49	% 41
61 ve Üstü	55	% 46
Eğitim Seviyeleri		
Okumamış	6	% 5
İlkokul Mezunu	58	% 48
Ortaokul Mezunu	29	% 24
Lise Mezunu	26	% 22
Üniversite Mezunu	1	% 1
Evlilik Durumları		
Evli	117	% 97, 5
Bekar	1	% 0, 85
Dul	2	% 1, 65
İş Durumu		
Çiftçi	38	% 29
Ev Hanımı	12	% 9
Emekli	40	% 31
Memur	2	% 2
İşçi	4	% 3
Diğer	34	% 26
Yerleşim Yeri		
Belde veya Belediye	38	% 31, 5
Köy	82	% 68, 5
İkamet Süresi		
10 yıldan fazla	101	% 84
10 yıldan az	19	% 16
Cinsiyet		
Erkek	109	% 91
Kadın	11	% 9

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda elde edilen sonuçlar bitki kullanımı anlamında dikkate alındığında; bugüne kadar yapılan araştırma sonuçları ile karşılaştırıldığında 52 taksonun kullanım amaçlarının benzerlik gösterdiği gözlenmiştir (Çizelge 7). Bu taksonlar; *Allium cepa* L., *Allium sativum* L., *Petroselinum crispum* (Mill.) Nyman, *Lactuca sativa* L., *Carpinus betulus* L., *Scorzonera cana* (C.A.Mey.) H. Hoffm. var. *jacquiniana* (W. Koch) Chamb., *Tragopogon auresus* L., *Anchusa leptophylla* subsp. *leptophylla* Roem. & Schult., *Cornus mas* L., *Polygonum cognatum* Meisn., *Polygonum aviculare* L., *Trachystemon orientalis* (L.) G.Don, *Capsella bursa-pastoris* Medik., *Brassica oleracea* L., *Raphanus raphanistrum* L., *Lepidium sativum* L., *Stellaria media* subsp. *media* (L.) Vill., *Chenopodium album* subsp. *album* var. *microphyllum* L., *Corylus avellana* subsp. *avellana* L., *Cucumis sativus* L., *Juniperus oxycedrus* L., *Beta vulgaris* L., *Spinacia oleracea* L., *Phaseolus vulgaris* L., *Sinapis alba* L. *Capsicum annuum* L., *Quercus coccifera* L., *Juglans regia* L., *Mentha x piperita* L., *Thymus vulgaris* L., *Viscum album* subsp. *album* L., *Malva neglecta* Wallr., *Morus alba* L., *Sesamum indicum* L., *Plantago major* L., *Rumex crispus* L., *Portulaca oleracea* L., *Prunus domestica* L., *Cydonia oblonga* Mill., *Cerasus avium* Moench, *Malus sylvestris* var. *mitis* (Wallr.), *Pyrus communis* subsp. *communis* L., *Rosa canina* L., *Rubus discolor* Wehie & Nees, *Pyracantha coccinea* M.Roem., *Pyrus elaeagnifolia* Pall., *Populus nigra* L., *Lycopersicon esculentum* Mill., *Tilia rubra* subsp. *caucasica* DC., *Urtica urens* L. ve *Vitis vinifera* C.C. Gmel. olup, ortak sonuçlar olarak değerlendirilebilir.

Bunun yanında bulgularımızda bugüne kadar yapılmış diğer araştırmalardan farklı olarak 33 taksonda orijinal kullanım şekilleri belirlenmiştir. Bu sonuçlar tarafımızdan ilk defa ortaya konmuştur. Sözü edilen 33 takson; *Pistacia terebinthus* Mill. (Anacardiaceae), *Coriandrum sativum* L. (Apiaceae), *Anthemis arvensis* L. (Asteraceae), *Tussilago farfara* L. (Asteraceae), *Alkanna orientalis* var. *orientalis* Boiss. (Boraginaceae), *Lithospermum purpureocaeruleum* L. (Boraginaceae), *Cannabis sativa* L. (Cannabaceae), *Dianthus calocephalus* Boiss. (Caryophyllaceae), *Silene alba* subsp. *ericalycina* (Mill.) E.H.L.Krause (Caryophyllaceae), *Gentiana verna* subsp. *pontica* L. (Gentianaceae), *Ribes nigrum* L. (Grossulariaceae), *Muscari armeniacum* Leichtlin ex Baker (Hyacinthaceae), *Luzula spicata* (L.) D.C. (Juncaceae), *Lamium maculatum* L. (Lamiaceae), *Mentha*

aquatica L. (Lamiaceae), *Mentha longifolia* subsp. *longifolium* Host (Lamiaceae), *Ornithogalum narbonense* L. (Lamiaceae), *Colchicum falcifolium* Stapf (Lilliaceae), *Gagea taurica* Steven (Lilliaceae), *Scilla bifolia* L. (Lilliaceae), *Epilobium parviflorum* Schreb (Onagraceae), *Dactylorhiza romana* subsp. *romana* (Sebast.) Soó (Orchidaceae), *Pinus brutia* Ten. (Pinaceae) *Hordeum vulgare* L. (Poaceae), *Helleborus orientalis* Lam. (Ranunculaceae), *Prunus mahaleb* L. (Rosaceae), *Cerasus vulgaris* Mill. (Rosaceae), *Prunus padus* L. (Rosaceae), *Alchemilla vulgaris* L. (Rosaceae), *Fragaria vesca* L. (Rosaceae), *Crataegus monogyna* Jacq. (Rosaceae), *Veronica polita* Fr. (Scrophulariaceae), *Solanum tuberosum* L. (Solanaceae), ve *Celtis tournefortii* Lam. (Ulmaceae) olup, elde edilen sonuçların güvenilirliğinin artırılması anlamında yeni araştırmalar ile desteklenmesi gereklidir. Çünkü ulaştığımız bulgular genişletilerek özellikle yakın çevre bazında yeni araştırmalarla güçlendirilerek daha sağlıklı sonuçlara ulaşılması mümkün olacaktır. Bu taksonlara ait familyalar; Anacardiaceae, Apiaceae, Asteraceae, Boraginaceae, Cannabaceae, Caryophyllaceae, Gentianaceae, Grossulariaceae, Hyacinthaceae, Juncaceae, Lamiaceae, Lilliaceae, Onagraceae, Orchidaceae, Pinaceae, Poaceae, Ranunculaceae, Rosaceae, Scrophulariaceae, Solanaceae ve Ulmaceae olup bu familyalardaki taksonların ağırlıklı kullanımı tıbbi olmaktadır.

Çizelge 7. Bitki Kullanımlarının Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

Bilimsel Ad	Kullanım Şekli	Diğer Kullanım Şekilleri	Yorum
Alliaceae <i>Allium cepa</i> L.	Hemen hemen bütün yemeklerde kullanılır. Soğan ezilerek kaynatılır ve suyu her gün 1 bardak içilir. İç organları temizlettiği söylenir.	Salatalarda ve yemeklerde kullanılarak tüketilmektedir. Çiğ olarak tüketimi sayesinde soğuk algınlığına iyi geldiği belirtilmiştir (Saday, 2009). <i>Allium cepa</i> ' ın (pivaz) soğanı suda kaynatılıp yaraların üzerine haricen uygulanır (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Alliaceae <i>Allium sativum</i> L.	Her türlü zehirlenmelere karşı diş halinde yutulur. Tansiyon ayarlamak için ayranla beraber içilir. Yemeklerde hoş tat ve aroma kattığı için kullanılır.	Soğuk algınlığına olan faydası bilinmekte olup yemek ve salatalarda kullanılmaktadır. Ayrıca tansiyon düşürmek için kullanılır (Saday, 2009). Meyveler tansiyonu düşürmek için çiğ olarak tüketilip aynı zamanda yemek ve salatalarda değişik şekillerde kullanılmaktadır. (Eşen, 2008). Soğancıkların zeytinyağında pişirilip yumuşatılmasından sonra ezilerek çıkartılan suyu damla halinde, kulak ağrısının giderilmesinde kullanılır (Bulut, 2008). Soğancıkları, ezilip, haricen, arı sokmalarına karşı kullanılır (Bulut, 2008). Soğancıkları doğrudan yenerek tansiyon düşürücü olarak kullanılır (Bulut, 2008). Soğancıkları doğrudan veya ezildikten sonra yoğurt içine katılarak yenir (Bulut, 2008). Soğanı nazara karşı evlerin giriş kapısına asılır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Anacardiaceae <i>Pistacia terebinthus</i> Mill.	Meyveleri dövülüp, öğütüldükten sonra şeker ilavesi ile kaynatılarak marmelat halinde tüketilir.	Bitkinin dal ve gövdesinin yaralı yerlerinden akan reçinenin pıhtılaşmasıyla oluşan sakız fındık büyüklüğünde yutulur	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik

	Dövülüp öğütülen meyve un haline gelerek çeşitli ekmek ve çörek yapımında kullanılır.	<p>mide üşütmelerinde ve rahatsızlıklarında, olgunlaşmış meyveleri çerez olarak, ezilerek kahve olarak kullanılır (Saday, 2009).</p> <p>Ağacın gövdesinden elde edilen sakız macun kıvamına getirilip günde fındık tanesi büyüklüğünde yutulmak suretiyle mide rahatsızlığını gidermede kullanılır (Eşen, 2008).</p> <p>Bu bitkinin tohumları yenerek ve öğütülüp kahve yapılarak kullanılıyor (Mart, 2006)</p> <p>Yapraklı küçük bir sürgünü çocuklara süs ve nazarlık olarak asılır (Bulut, 2008).</p> <p>Bitkinin gövde kabukları kurutulup suda kaynatıldıktan sonra ayaklar bu suda 30-60dakika bekletilerek ayak mantarlarının giderilmesinde kullanılmaktadır (Koyuncu, 2005).</p> <p>Meyveler boğaz ağrısı için yenir (Akgül, 2008).</p>	göstermektedir.
Apiaceae <i>Coriandrum sativum</i> L.	İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulur ve yenir. İnce doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek yenir.	-	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir.
Apiaceae <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Nyman	İnce ince kıyıldıktan sonra çıkan suyu 1 çay kaşığı limon suyu ile içilerek şekere karşı kullanıldığı söylenir. Kaynatılıp süzülükten sonra günde 1 defa içilen suyu basur hastalığına iyi geldiği söylenir. Yemeklerde ve salatalarda kullanılır.	Salatalarda kullanılması yanında bitkinin yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çayı Nefes darlığı, idrar arttırıcı, iltihap sökücü olarak kullanılır (Saday, 2009). Bitkinin toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla elde edilen çayı idrar arttırıcı, iltihap sökücü olarak kullanılır (Eşen, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Asteraceae <i>Lactuca sativa</i> L.	Salata yapımında kullanılır.	Yapraklar salata şeklinde çiğ olarak tüketilir (Eşen, 2008).	

		Yapraklar salata şeklinde çiğ olarak tüketilir (Saday, 2009).	
Asteraceae <i>Anthemis arvensis</i> L.	Kaynatılıp süzülerek içilen bitki astım, bronşite ve romatizmal ağrılara iyi geldiği söylenir.	-	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Asteraceae <i>Scorzonera cana</i> (C.A.Mey.) H. Hoffm. var. <i>jacquiniana</i> (W. Koch) Chamb.	Taze halde iken çiğ tüketilir. Çiğ şekilde doğranarak yoğurtla karıştırılarak yenir. Bitkinin yaprakları haşlanıp soğan ve salça ile sulu şekilde pişirilir.	-	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Asteraceae <i>Tragopogon auresus</i> L.	Bitkinin yaprakları haşlanıp soğan ve salça ile sulu şekilde pişirilir. İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulurken yenir.	-	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Asteraceae <i>Tussilago farfara</i> L.	Sirkeli suda bekletilen yapraklar güneş çarpmasının ardından vücuda serilir.	Yapraklar bir bezle bağlanarak, haricen, yara tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Toprak üstü kısımları kaynatılıp suyuna ağrıyan ayaklar sokulur ve dinlendirilir (Kızıllarslan, 2008). Yaprak ve kapitulularının infüzyonu öksürük kesici ve balgam söktürücü olarak içilir (Kızıllarslan, 2008). Yaprakları haşlanarak salata ve soğanla kavrulurken yemek yapılır (Kızıllarslan, 2008).	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Betulaceae <i>Carpinus betulus</i> L.	Ağacın dalları ve gövdeleri kış aylarında ısınmak amacıyla kullanılır.	Odunu balta sapı yapımında kullanılır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Boraginaceae <i>Alkanna orientalis</i> var. <i>orientalis</i> Boiss.	Bitkinin kök kısmı kazınarak toz haline getirilir, zeytinyağı veya suyla birlikte karıştırılarak merhem kıvamında yanıklara sürülür.	Genç toprak üstü kısımları yağda yumurta ile birlikte pişirilerek yenir (Gençay, 2007). Kökünden kırmızı renk boya elde edilir (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Boraginaceae <i>Lithospermum purpureoeruleum</i> L.	Kaynatılıp süzülerek içilen suyu idrar söktürücü olarak kullanılır.	Kurutularak ve taze olarak hayvan beslemede yem olarak kullanılır (Akgül, 2008).	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve

			orijinallik göstermektedir
Boraginaceae <i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G.Don	Bitkini yaprakları dolma olarak kullanılır. İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulur. Yaprak sapından turşu yapılır.	Kökleri temizlenir, dövülüp sütle pişirilip bir beze yayılır, üstüne yumurta kırılıp yayılarak kırık çıkıklara acıyı ve ağrıyı alması için sarılır (Kızıllarslan, 2008). Yaprak ve gövdesi haşlanıp yemeği yapılır, bağırsakları iyi ve düzenli çalıştırdığı düşünüldüğü için bağırsak problemi olanlara sıkça bu yemek yedirilir (Kızıllarslan, 2008). Gövdesi mısır unuyla karıştırılıp kavrulur yemeği yapılır (Kızıllarslan, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Boraginaceae <i>Anchusa leptophylla</i> subsp. <i>leptophylla</i> Roem. & Schult.	İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulur. İnce ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek yenir. Yapraklar kavrulur yendiği takdirde bronşite iyi geldiği söylenir.	-	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Brassicaceae <i>Capsella bursa-pastoris</i> Medik.	Yapraklar ve gövde haşlandıktan sonra ince ince doğranarak soğan ile beraber yağda kavrulur.	İlkbahar aylarında çiçek açmamış haldeki genç sürgünleri sarımsak ve yumurta ile birlikte yağda pişirilerek yenir (Gençay, 2007). Romatizma rahatsızlıklarına karşı toprak üstü kısımları yenilir (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Brassicaceae <i>Brassica oleracea</i> L.	Yapraklar haşlanarak dolma yapımında kullanılır. Yapraklar ve gövde haşlandıktan sonra ince ince doğranarak soğan ile beraber yağda kavrulur. Turşu olarak bekletilir. Kaynatılan yapraklar süzülüp soğutulduktan sonra suyu içilir. Bütün vücut ağrıları için kullanılır.	Yörede lahananın, sindirime iyi geldiği bilinmekle beraber, yemeklerde ve turşu olarak tüketilmektedir (Saday, 2009). Yaprakları kaynatılıp suyu aç karnına içildiğinde vücuttaki ödemleri gidermede aynı zamanda değişik şekillerde yemeklerde kullanılır (Eşen, 2008). Yaprakları ateşte tutulup biraz ısıtıldıktan sonra romatizma ağrısı	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.

		olan bölgelere sarılır (Kızılarlan, 2008). Yaprakları ısıtılıp bademcik iltihabında boğaza sarılır Yapraklarından çorba ve yemek yapılır (Kızılarlan, 2008). Yapraklarından dolma sarılır (Kızılarlan, 2008).	
Brassicaceae <i>Sinapis alba</i> L.	Çiğ ve taze halde tüketilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Brassicaceae <i>Raphanus raphanistrum</i> L.	Bitkinin kökü salatalara doğranıp, rendelenerek konur. Bitkinin kökü doğrandıktan sonra yağda kavrulur ve yenir. Taze ve çiğ yumru hazımsızlığı gidermek için tüketilir.	Genç sürgünleri haşlanıp zeytinyağı, limon suyu katılıp salata yapılır (Bulut, 2008). Toprak üstü kısımları yağda soğanla birlikte kavrulup (yumurta da katılabilir) yemek yapılır (Bulut, 2008). Bitkinin çiçekleri suda kaynatılıp süzildükten sonra elde edilen süzüntü soğutulup günde 1 su bardağı içilerek ya da taze çiçekleri doğrudan yenilerek bas ağrısının giderilmesinde kullanılmaktadır (Koyuncu, 2005).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Brassicaceae <i>Lepidium sativum</i> L.	Bitki salatalarda kullanılır. Çiğ olarak tüketilir.	Tohumları, sabahları aç karnına yutulur, guatr tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Yaprakları haşlanıp zeytinyağı, limon suyu katılıp salata yapılır (Bulut, 2008). Yaprakları doğrudan (özellikle zeytinle birlikte) yenir (Bulut, 2008). Genç toprak üstü kısımları yağda yumurta ile birlikte pişirilerek yenir (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Cannabaceae <i>Cannabis sativa</i> L.	Yapraklarından ve gövdelerinden ip yapmak amacı	-	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde

	ile kullanılır.		kaydedilmemiştir.
Caryophyllaceae <i>Stellaria media</i> subsp. <i>media</i> (L.) Vill.	Yapraklar ve gövde haşlandıktan sonra ince ince doğranarak soğan ile beraber yağda kavrulur. Doğranan yaprak ve gövde haşlandıktan sonra suda pişirilir ve içerisine bulgur ilave edilir.	Toprak üstü kısımlarından börek yapılır (Bulut, 2006). Toprak üstü kısımları yağda soğanla birlikte kavrulup yemek yapılır (Bulut, 2008). Toprak üstü kısımları doğranır içine un ve su katılıp tavada pişirilerek “çırpma” (bir çeşit krep) yapılır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Caryophyllaceae <i>Dianthus calocephalus</i> Boiss.	Dağdan toplanan orman karanfili bahçelerde süs için yetiştirilir.	–	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Caryophyllaceae <i>Silene alba</i> subsp. <i>ericalycina</i> (Mill.) E.H.L.Krause	Çiğ şekilde tüketilen bitkinin C vitaminince zengin olduğu ve şekeri düşürdüğü söylenir. Bitkinin yaprak ve gövdesi doğranıp haşlandıktan sonra sulu yemeği ya da kavurması yapılır.	–	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Chenopodiaceae <i>Beta vulgaris</i> L.	Bitkinin yaprak ve yaprak sapından turşu yapılır, iştah açıcı olarak da kullanılır. Dolma yapmak amacı ile sarılır. Sulu veya kavurma yemeği yapılır.	–	Bitkinin kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Chenopodiaceae <i>Chenopodium album</i> subsp. <i>album</i> var. <i>microphyllum</i> L.	Yoğurtla birlikte karıştırılarak taze olarak yenir. Toplandıktan sonra yıkanıp ince ince doğradıktan sonra haşlanan bitki soğan ile kavrulur ve bulgur ilave edilir.	Hem yaprakları hem de tohumları tavuk ve diğer kümes hayvanları için besin olarak kullanılıyor. Taze iken böreklerde iç malzemesi olarak kullanılır (Saday, 2009). Bitkinin yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çay kadın hastalıkları tedavisinde kullanılırken taze olan yapraklar salata olarak tüketilir (Eşen, 2008). Taze filizleri ve yaprakları haşlanarak yemek ve börek içi yapılır (Kızıllarslan, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.

		Toprak üstü kısımları haşlanıp zeytinyağı ile salatası yapılır, pirinç veya bulgurla kavrulup yemeği yapılır (Kızıllar, 2008).	
Chenopodiaceae <i>Spinacia oleracea</i> L.	Soğan ve salça ile birlikte sulu yemeği yapılır. Soğan ve salça ile yağda kavrulup ıspanağa yumurta ilave edilerek yapılır.	-	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir.
Cornaceae <i>Cornus mas</i> L.	Şeker ile birlikte kaynatılan meyvelerden marmelat, pekmez, konserve ve reçel yapılır. Kahvaltıda gıda olarak tüketilir. Elde edilen marmelat, pekmez soğuk algınlığı ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılır.	Meyveleri ishal kesici olarak aç karnına yenir (Sami, 2007). Olgun meyvelerden reçel ve komposto yapılır, ishal kesici olarak kullanılır (Sami, 2007). Hıristiyanlarda Noel zamanında kızıl dallarını süsleyerek hazırlanan ve manevi değeri (sağlık ve bereket için) olan “survaknitza” yapımında kullanılır (Sami, 2007).	Bitkinin kullanım şekilleri diğer tezlerde kaydedilmemiştir
Corylaceae <i>Corylus avellana</i> subsp. <i>avellana</i> L.	Ağaçtan toplanan meyve taze ya da kurutularak yenir. Yaprakları dolma sarmak için kullanılır.	Tohumları yenir (Bulut, 2008). Tohumları çeşitli tatlılarda kullanılır (Bulut, 2008). Dalları baston yapımında kullanılır (Bulut, 2008). Dalları doğrudan veya hafifçe ateşte ısıtıldıktan sonra sırik olarak kullanılır. Bununla badem, dut ve zeytin gibi meyveler silkelenecek toplanır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Cucurbitaceae <i>Cucumis sativus</i> L.	Salatalarda ve yoğurt ve sarımsak katılarak yapılan “cacık” ta kullanılır.	Sulu olmasından dolayı böbrekleri çalıştırdığı ifade edilmektedir. Salata ve turşu olarak tüketilmektedir (Saday, 2009). Meyveler çiğ olarak tüketilir (Eşen, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Cupressaceae <i>Juniperus oxycedrus</i> L.	Ardıç meyveleri kaynatılıp süzülükten sonra soğuyan suyu hazımsızlığa ve mide	Katran ardıcının çırası doğrudan ateş görmeden tenekeler içerisinde kaynatılarak pekmez	Bitkinin kullanım şekilleri olarak diğer kullanım şekillerine

	<p>rahatsızlığına karşı tüketilir.</p> <p>Suda kaynadıktan ve süzildükten sonra günde 1 kez 1 bardak içilen su böbrek taşı düşürmede yardımcı olur.</p> <p>Kaynatılıp süzülen su idrarında kan bulunan hayvanlara içilerek tedavi edilir.</p> <p>Ağacın gövdeleri kış aylarında yakacak olarak kullanılır.</p>	<p>rengini aldığıında elde edilen öz yılan, arı sokmalarında, uyuz, egzama ve alerjik rahatsızlıklarda kullanılıyor. Küçükbaş hayvanlar için içme sularına çok az miktarda konularak tüketmeleri sağlanıyor (Saday, 2009).</p> <p>Meyveleri kaynatılıp çay gibi içilerek astım ve bronşit gibi rahatsızlıklarda kullanılır (Eşen, 2008).</p> <p>Tohumları kaynatılıp hayvan ilacı olarak özellikle keçilerde kullanılıyor (Mart, 2006).</p> <p>Kozalaklarından hazırlanan dekoksasyon, sabahları aç karnına 1 çay bardağı dolusu içilerek nefes darlığına karşı kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Kozalaklarından hazırlanan dekoksasyon, dahilen, diüretik olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Kozalaklarından hazırlanan dekoksasyon, dahilen, romatizma tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Ardıç Katranı: Dalları bir toprak kap içine doldurulup toprak altına gömülür ve üzeri samanla örtülüp sonra ateşlenir, bir gün sonra testinin dibinde biriken katran alınır (Bulut, 2008).</p> <p>Katranı bir bezle sarılarak, haricen, vücuttaki eziklerin tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Katranı, bir bezle sarılarak, haricen, iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Düzgün gövdeleri baston yapımında kullanılır</p> <p>Gövdeleri çit yapımında kullanılır</p>	<p>benzerlik gösterdiği görülmüştür.</p>
--	--	--	--

		(Bulut, 2008). Gövdeleri ve dalları yakacak olarak kullanılır (Bulut, 2008).	
Fabaceae <i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Meyve; Soğan ile birlikte kavrulup su konarak “taze fasulye yemeği” denilen yemek yapılır, yine kavrulup “fasulye kavurması” adlı yemek yapılır. Yaprak; Dolma yapımında kullanılır. Tohum; Kurutulan tohumlar bir gece önceden ıslatılır, salça, soğan ve su ilavesi ile “kuru fasulye” denilen yemek yapılır.	-	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir.
Fagaceae <i>Quercus coccifera</i> L.	Bitkinin yaprakları özellikle koyunlara taze verilir. Gövde ve dallar yakacak olarak kullanılır.	Ağacın tohumları toplanıp kestane gibi pişirilip tüketildiğinde mide rahatsızlığını gidermede kullanılır. Meyvesinin kaynatılmasıyla elde edilen çayı kabızlığı gidermek için kullanılır. Yaprakları hayvan yemi olarak ta kullanılır (Saday, 2009). Ağacın tohumları toplanıp kestane gibi pişirilip tüketildiğinde mide ağrılarını gidermede kullanılır. Meyvesinin kaynatılmasıyla elde edilen çayı kabızlığı gidermek için kullanılır (Eşen, 2008). Bitki hayvan (koyun, keçi) yemi olarak kullanılır Bitki çit yapımında kullanılır (Bulut, 2008). Bitki yakacak olarak kullanılır (Bulut, 2008). Bitki mangal kömürü yapımında kullanılır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür
Gentianaceae <i>Gentiana verna</i> subsp. <i>pontica</i> L.	Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir

<p>Grossulariaceae <i>Ribes nigrum</i> L.</p>	<p>Yapraklar iyice yıkandıktan sonra dolma yapmak amacı ile kullanılır. Meyveler taze tüketilir.</p>	<p>–</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir</p>
<p>Hyacinthaceae <i>Muscari armeniacum</i> Leichtlin ex Baker</p>	<p>Bitkinin yaprakları otlu peynir yapımında kullanılır. Bitkinin yaprakları doğranıp haşlanarak soğan ile birlikte kavurması yapılır.</p>	<p>Süs bitkisi amaçlı kullanılmaktadır. (Saday, 2009). Bitki soğanlı köke sahip olup beyaz, pembe, mor tonlarında olup peyzaj mimarisinde kullanılır. (Eşen, 2008).</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir</p>
<p>Juncaceae <i>Luzula spicata</i> (L.) D.C</p>	<p>Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.</p>	<p>–</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir</p>
<p>Juglandaceae <i>Juglans regia</i> L.</p>	<p>Ağaçtan toplanan meyve taze ya da kurutularak yenir.</p>	<p>Ceviz, hamur işi ve tatlılarda tüketilmesi yanında kuruyemiş olarakta tüketilmekte. Zihni açığına ve sinirlere iyi geldiğine inanılmaktadır (Saday, 2009). Bitkinin meyveleri aç karnına kolesterol düşürmek için kullanılır. Ağacın yaprakları saç kına yakılırken daha koyu bir renk tutmasını sağlamak için kullanılır (Eşen, 2008). Olgunlaşmamış meyvelerinden hazırlanan infüzyon (40 adet meyve 1 litre su), sabahları aç karnına 1 çay kaşığı içilerek, guatr tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Olgunlaşmamış meyvelerinin ezilerek çıkartılan suyu, haricen, egzama tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Olgunlaşmamış meyveleri balla birlikte, sabah-akşam 1 çorba kaşığı yenerek, hemoroitlere karşı kullanılır (Bulut, 2008).</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.</p>

		<p>Tohumları yenir (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesi silah kabzası yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Meyve kabukları, yaprakları ve kökünden halı, kilim ipliklerinin ve yünlü giysilerin boyanmasında (açık kahverengi renk verir) kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Meyvenin endokarp kısmı külde yakılıp kaşa ve göze sürme çekilmesinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Meyve kabukları yakacak olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Meyveleri iştah açıcı ve kuvvet verici olarak tüketilir (Gençay, 2007).</p> <p>Meyve kabukları yünle birlikte suda kaynatılarak yünün renk almasında kullanılır (Gençay, 2007).</p> <p>Meyve kabuğundan yeşil renkte boya elde edilir (Gençay, 2007).</p> <p>Yapraklardan hazırlanan dekoksion, haricen kadın hastalıklarında kullanılır (Sami, 2007).</p> <p>Yapraklardan hazırlanan dekoksion, haricen hemoroit tedavisinde kullanılır (Sami, 2007).</p> <p>Kurutulmuş tohumlar (ceviz içi) bal ile karıştırılır, iştah açıcı olarak, sabahları aç karnına 1'er çorba kaşığı yenir (Sami, 2007).</p> <p>Tohumları gıda olarak yenir (Sami, 2007).</p> <p>Meyveler olgunlaşmadan toplanır, reçeli yapılır 6. Taze yaprakları ve meyvenin yeşil olan etli</p>	
--	--	--	--

		kabuğu (perikarp) yün ve yumurta boyamada (örn. Paskalya'da) kullanılır (Sami, 2007). Endokarplar ateş yakmak için kullanılır Meyvelerin yeşil kabuğu (perikarpları) rendelenip saç maskelerine katılır (Sami, 2007).	
Lamiaceae <i>Lamium maculatum</i> L.	Soğuk algınlığı ve göğüs yumuşatmak için kaynar suya atılarak içilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Lamiaceae <i>Mentha aquatica</i> L.	Bitkinin yaprakları kurutularak yemeklerde baharat olarak kullanılır.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Lamiaceae <i>Mentha longifolia</i> subsp. <i>longifolium</i> Host	Kaynatılıp biraz dinlendikten sonra aç karnına günde 1 bardak içilen suyu mide rahatsızlıklarına iyi geldiği söylenir.	Yemeklere naneye benzer katılarak baharat olarak kullanılmaktadır (Mart, 2006). Toprak üstü kısımları dövüldükten sonra bir bezle sarılıp, haricen, romatizma tedavisinde kullanılır (Bulut, 2006). Kökü öğütülüp kına ile karıştırıldıktan sonra baş ağrısını gidermek amacıyla saça sürülür (Gençay, 2007). Toprak üstü kısımları suda kaynatılır, romatizma hastaları rahatsızlıklarını gidermek amacıyla, elde edilen bitki suyu ile banyo yaparlar (Gençay, 2007). Genç yaprakları ayran aşı çorbası ve cacığa katılır. Yaprakları baharat olarak kullanılır (Gençay, 2007). Yapraklar suda kaynatılır, suyu bir leğene boşaltılır, vücuttaki alerjiyi gidermek amacıyla leğendeki suyun içine girilerek	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir

		banyo yapılır, ayrıca cildi güzelleştirir. Soğuk algınlığına karşı yaprakları kurtulduktan sonra suda kaynatılarak içilir (Gençay, 2007).	
Lamiaceae <i>Mentha x piperita</i> L.	Soğuk algınlığına karşı suda nane limon ile karıştırılır. Bitkinin yaprakları kurutulmuş yemeklerde baharat olarak kullanılır.	Sinirsel kökenli mide bulantılarını kesici, gaz söktürücü, koku verici ve baharat olarak kullanılıyor (Saday, 2009). Bitkinin toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla elde edilen çay mide bulantısı ve soğuk algınlığında kullanılır. Bitkinin yaprakları taze iken salatalarda kuvvet verici olarak, kurusu ise yemeklerde baharat olarak kullanılır (Eşen, 2008). Kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon, dahilen gaz söktürücü ve midevi olarak kullanılır (Sami, 2007). Kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon, dahilen gece yatmadan önce içilerek, uykusuzluğa karşı kullanılır (Sami, 2007). Taze yaprakları ağız kokusunu gidermek için çiğnenir (Sami, 2007). Taze toprak üstü kısımları ve kurutulmuş yaprakları öğütülerek yemeklerde baharat olarak kullanılır (Sami, 2007).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.
Lamiaceae <i>Thymus vulgaris</i> L.	Yapraklar ve çiçekler çay gibi demlenerek içilir. Soğuk algınlığı, göğüs yumuşatıcı, öksürüğe ve nefes darlığına karşı kullanılır Kaynatılıp süzülerek içilen bitki kalp rahatsızlıklarına karşı kullanıldığı söylenir. Bitki kurutulduktan sonra yapraklar dövülerek baharat olarak kullanılır.	Çay olarak demlenerek kullanılıyor, yöresel olarak kullanıldığı rahatsızlıklar tansiyon, ağrı, ve böbrek taşı rahatsızlıkları. Kalbe ve basura zararlı olduğu belirtiliyor (Saday, 2009).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Liliaceae <i>Ornithogalum narbonense</i> L.	Bitkinin kökü çiğ olarak tüketilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Liliaceae <i>Colchicum falcifolium</i> Stapf	Bitkinin kökü çiğ olarak tüketilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Liliaceae <i>Gagea taurica</i> Steven	Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
LiliaceaeL. <i>Scilla bifolia</i> L.	Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Loranthaceae <i>Viscum album</i> subsp. <i>album</i> L.	Suda kaynatılarak içilen bitkinin Astım, bronşit, şeker ve kanser gibi rahatsızlıklara iyi geldiği söylenir.	Bitkiden hazırlanan dekoksion, dahilen, menstruasyon düzenleyici olarak kullanılır (Bulut, 2008). Kurutulmuş yapraklı dallarından hazırlanan infüzyon, dahilen hipertansiyon tedavisinde kullanılır (Sami, 2007). Kurutulmuş yapraklı dallarından hazırlanan dekoksion, dahilen sabahları aç karnına 1 su bardağı içilerek, kan şekeri düşürücü olarak kullanılır (Sami, 2007). Yapraklı dallarının dekoksionu tülbentten süzülür ve sabahları 1 bardak şeker hastalığı tedavisinde içilir (Kızıllarslan, 2008).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür
Malvaceae <i>Malva neglecta</i> Wallr.	İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulur ve yenir. Yine ince ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek yenir.	Bu bitki sebze olarak yemek yapılarak kullanılıyor (Mart, 2006). Bölgede yöre insanları tarafından çok sevilen ve çok bilinen bir bitkidir. İlkbahar aylarında	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür

	Dolma yapmak için sarılır Bağırsak rahatsızlıkları için kaynatıldıktan sonra suyu içilir. Yapraklar yaranın üstüne sarılır ve hızlı iyileştirir.	özellikle Nisan ve Mayıs aylarında genç toprak üstü kısımları kadınlar tarafından toplanarak, yağda yumurta ile birlikte pişirilip günün üç öğününde yenilmektedir (Gençay, 2007). Meyveleri çocuklar tarafından soyularak yenir Yaprakları iltihaplanmaları gidermek amacıyla kaynatılarak, suyu içilir. İyi bir antibiyotik olup, solunum yolları iltihaplanmalarına karşı toprak üstü kısımları kaynatılarak içilir (Gençay, 2007).	
Moraceae <i>Morus alba</i> L.	Pekmez haline getirilen dut; astım, bronşit ve öksürük gibi rahatsızlıklara karşı kullanılır. Taze meyvesi ya da kurusu yemiş olarak tüketilir.	Meyve olarak tüketimi olmakta, bunun yanında pekmez yapılarak tüketilmektedir (Saday, 2009). Taze meyveler gıda olarak pekmezi ise kan yapıcı olarak kullanılır (Eşen, 2008). Meyvelerinin suyu, haricen bebeklerdeki pamukçuğa karşı kullanılır (Bulut, 2008). Meyveler doğrudan yenir (Bulut, 2008). Meyvelerinden reçel yapılır (Bulut, 2008). Odunu özellikle evlerde ekmek pişirilirken kullanılır (Bulut, 2008). Meyveleri ateş düşürücü olarak kullanılır ve gıda amaçlı yaş ve kuru halde yenilir (Gençay, 2007). Dalları çocuklar tarafından sapan yapımında kullanılır Kuru dalları dayanıklı olduğundan hayvan barınaklarının yapımında dalları kullanılır (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür
Onagraceae <i>Epilobium parviflorum</i> Schreb	Bitkinin taze yumruları çiğ halde çiğnenir ve hazmı kolaylaştırır.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve

			orijinallik göstermektedir
Orchidaceae <i>Dactylorhiza romana</i> subsp. <i>romana</i> (Sebast.) Soó	Ekonomik bir değere sahip olduğu için toplanan yumrular kurutulup satılır. Bitkinin yumruları kavruarak yenir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir
Pedaliaceae <i>Sesamum indicum</i> L.	Susam börek, çörek ve bazı hamur işi yemeklerde kullanılır.	Tarımı yapılır. Tohumları tahin yapımında kullanılır (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür
Pinaceae <i>Pinus brutia</i> Ten.	Çam ağacının kabuğu ve gövdesi arasında yer alan, sadece Mayıs ayının son haftasında tüketilen zarımsı kısım çiğ halde yenerek, verem, astım, bronşit, şeker hastalığı, kanser gibi rahatsızlıklara karşı çok iyi geldiği söylenir. Çamdan elde edilen çıra kaynatılarak damıtılır ve damıtılan sıvı el yaralarına ve ağrı olan yerlere sürülür Ağacın gövdesi ve kozalakları yakacak olarak kullanılır. Ağacın düzgün gövdeleri inşaatlarda kullanılır.	Ağacın gövdesinin yaralanmasıyla çıkan sıvı iltihaplı yaraların iyileştirilmesinde kullanılır. Kozalaklar kaynatılıp çay gibi içilerek öksürük kesmede, aynı zamanda yakacak tutuşturucu olarak ta kullanılır (Saday, 2009). Ağacın gövdesinden çıkan sıvı iltihaplı yaralara haricen uygulanır. Kozalaklar kaynatılıp içilerek öksürük kesmede, kurutulup yakacak olarak kullanılır (Eşen, 2008). Gövdenin yaralanması sonucunda oluşan reçinesinden hazırlanan dekoksasyon bir tülbent yardımıyla süzöldükten sonra geriye kalan kısım (sakız olarak adlandırılır), dahilen, mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Bulut, 2008). Reçinesi, haricen, kesik tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Reçinesi, bal ile karıştırılıp, sabahları aç karnına yenerek, mide ülseri tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Reçinesi, haricen, ayaktaki çatlak ve yaraların tedavisinde kullanılır	Bitkinin bazı kullanım şekilleri ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir

		<p>(Bulut, 2008).</p> <p>Reçinesi kaynatılmış tavuk suyu ile birlikte haricen, yanık tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yaprakların suda kaynatılması ile oluşan buhar üzerine yeni doğum yapmış hayvan oturtularak doğum sonrası rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Reçinesi sakız olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövde ve dalları maşa yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesi tokaç (çamaşır döveceği) yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Dalları sırık olarak (asmalar için) kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yapraklarından kolye ve bilezik (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste kanepede oturak yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kerestesinden sebze-meyve kasası yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste pineyit (ekmek hamuru konulan kasa) yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste ekmek teknesi (ekmek hamuru yoğrulur) yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste</p>	
--	--	--	--

		<p>yastağaç (üzerinde hamur açılır) yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesi elektrik-telefon direği (Bulut, 2008).</p> <p>Düzgün dalları kürek sapı yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste salıncak yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste merdiven yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste içinde hayvanların yem yediği “oluk” yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste mezar yerinin belirlenmesinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Gövdesinden elde edilen kereste kılıç adı verilen ve dokuma yapılırken ipleri ayırmaya yarayan aletin yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Odunu yakacak olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Kozalakları ateş tutuşturucu olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Çırası ateş tutuşturucu olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yapraklı dalları çardak ve çatı üzerine sıcaktan ve güneşten koruyucu olarak konur (Bulut, 2008).</p> <p>Yapraklı dalları bacaları süpürmede kullanılır (Bulut,</p>	
--	--	--	--

		<p>2008).</p> <p>Yaş gövdeleri şeritler haline getirildikten sonra örülerek sepet yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yapraklı çam dalı peynir mayasının konulduğu cam şişenin kapağı (aynı zamanda koruyucu ve koku verici) olarak eskiden kullanılmıştır (Bulut, 2008).</p> <p>Birkaç küçük dal parçası suda kaynatılır ve bu su kırk günlük bebeklerin ilk banyo suyu (buna “kırk suyu” denilir, içine çam dalı ile birlikte kırk taş ve bazen kekik konur) olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Dalları ölü defnedildikten hemen sonra mezarın üzerine bırakılır. Bu dallar aynı zamanda mezar yerinin hoş kokmasını sağlamanın yanı sıra mezarı hayvanların eşelemesini de engelleyicidir (Bulut, 2008).</p>	
<p>Plantaginaceae <i>Plantago major</i> L.</p>	<p>Bitkiden alınan yaprak bir bez ile yara ve çıbanların üzerlerine sarılır.</p>	<p>Yaralarda yara üzerine sarılarak yara iyileştirici olarak kullanılıyor (Mart, 2006).</p> <p>Yaprakları, haricen, böcek sokmalarına karşı kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yapraklar, haricen, yara tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli olarak diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterdiği görülmüştür.</p>
<p>Poaceae <i>Hordeum vulgare</i> L.</p>	<p>Arpa tohumunun mantar, sedef gibi cilt hastalıklarının etrafında gezdirilerek ve çizilerek geçirildiği söylenir.</p>	<p>Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır (Saday, 2009).</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir.</p>
<p>Polygonaceae <i>Rumex crispus</i> L.</p>	<p>Yaprakları dolma olarak sarılır. Gövde ve yapraklar yıkanıp ince ince doğrandıktan sonra soğan ile kavrularak ve içine</p>	<p>Meyvelerinden hazırlanan infüzyon, 1 hafta boyunca günde 1 bardak dolusu içilerek, guatr tedavisinde kullanılır (Bulut,</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.</p>

	bulgur konarak yenir.	2008). Bitki soğanla birlikte yağda kavrulup yemek yapılır (Bulut, 2008).	
Polygonaceae <i>Polygonum cognatum</i> Meisn.	İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulup yenir. İnce ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek yenir. Kurutulup kış aylarında da kullanılır. Şişelerde konserve şeklinde muhafaza ederek yine kış aylarında tüketilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir.
Polygonaceae <i>Polygonum aviculare L.</i>	İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulup yenir. Yine ince ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek yenir.	Bu bitki kaynatılıp içilmek suretiyle böbrek taşı ve böbrek rahatsızlıklarında kullanılıyor (Mart, 2006).	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir.
Portulacaceae <i>Portulaca oleracea L.</i>	İnce ince doğranan bitki soğan ile yağda kavrulup yenir. Yine ince ince doğranan bitki, yağda soğan ve salça ile kavrulup bulgur ve su ilave edilerek yenir.	Çiğ olarak salata malzemesi ve kavrulup yemek olarak tüketiliyor (Saday, 2009). Bitkinin toprak üstü kısımları çiğ olarak yoğurtla karıştırılıp tüketildiğinde sindirim sistemini düzenleme ve tansiyon düşürmede kullanılır (Eşen, 2008). Toprak üstü kısımları pişirilip yemek yapılır (Bulut, 2008). Toprak üstü kısımları çiğ olarak doğranıp zeytinyağı ve limon suyu katılarak salata yapılır (Bulut, 2008). Genç toprak üstü kısımların salatası yapılarak gıda olarak tüketilir. Genç gövde dallar ve yaprakları yağda yumurta ile birlikte kızartılarak yenir (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.

		Genç toprak üstü kısımları şeker hastalığına karşı yenir. Demir eksikliğini gidermek ve kemikleri güçlendirmek amacıyla özellikle çocuklara yemeği yapılır (Gençay, 2007).	
Ranunculaceae <i>Helleborus orientalis</i> Lam.	Arı yetiştiriciliğinde bitkinin yer aldığı bölge seçilir.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir.
Rosaceae <i>Prunus domestica</i> L.	Meyve taze olarak yenir. Meyve kurutularak yemeklere ekşi tat vermesi amacı ile kullanılır. Konserve haline getirilerek kışında tüketilir.	Taze meyve olarak tüketilmesi yanında kurutularak da yenir. Aynı zamanda kaynatılarak hoşafı yapılır (Saday, 2009). Ağacın meyveleri gıda olarak tüketilir. (Eşen, 2008).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Rosaceae <i>Prunus mahaleb</i> L.	Meyveler taze ve kurumuş halde tüketilir. Kaynatılan meyve güneş çarpması halinde içilir. Ağaç kış aylarında yakacak olarak kullanılır.	-	Bitkinin kullanım şekli ilk defa kaydedilmiş ve orijinallik göstermektedir.
Rosaceae <i>Cydonia oblonga</i> Mill.	İshale karşı meyve kaynatılıp suyu içilir. Taze olarak yenir.	Meyveleri çiğ tüketilmesi yanında, pişirilip tüketilmek suretiyle mide ağrılarını gidermede kullanılır. Yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çay öksürük kesilmesi için kullanılır (Saday, 2009). Meyveler suda haşlanmak suretiyle mide ağrılarını gidermede kullanılır. Yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çay öksürük kesilmesi için kullanılır (Eşen, 2008). Yapraklarından hazırlanan infüzyon, dahilen, öksürüğe karşı kullanılır (Bulut, 2008). Yapraklarından hazırlanan infüzyon, dahilen, hazımsızlığa karşı kullanılır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.

		<p>Meyvelerinden reçel yapımında kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Meyvelerinden komposto yapılır (Bulut, 2008).</p> <p>Kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon, dahilen soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Sami, 2007).</p> <p>Kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon, dahilen öksürük kesici olarak kullanılır (Sami, 2007).</p> <p>Meyveleri aç karnına yenilerek, ishale karşı kullanılır</p> <p>Taze meyveleri gıda olarak yenir veya reçel, komposto ve marmelat yapımında kullanılır (Sami, 2007).</p>	
<p>Rosaceae <i>Cerasus avium</i> Moench</p>	<p>Taze meyve ağrı kesici olarak tüketilir.</p> <p>Taze meyveleri tüketilir</p>	<p>Ağacın meyveleri besin olarak tüketilirken meyvenin saplarından kaynatılıp içilerek idrar söktürücü olarak yararlanılır. (Eşen, 2008).</p> <p>Meyve sapsarından hazırlanan infüzyon, dahilen, düretik olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Meyveleri yenir (Bulut, 2008).</p> <p>Meyvesi gıda olarak tüketilir. Reçeli yapılı. Meyvelerinden şurup elde edilir. Eskiden gövdede çıkan reçinesi su ile karıştırılıp yapıştırıcı olarak kullanılırdı (Gençay, 2007).</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.</p>
<p>Rosaceae <i>Malus sylvestris</i> var. (Wallr.)</p>	<p>Meyveleri taze iken yenir.</p> <p>Meyveleri kaynatılarak şeker ilavesi ile hoşaf haline getirilerek tüketilir.</p>	<p>Meyveleri yenilerek kullanılıyor (Mart, 2006).</p> <p>Meyveleri yenir (Bulut, 2008).</p> <p>Meyveler özel olarak kurutulup kışın yenir (Bulut, 2008).</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.</p>
<p>Rosaceae <i>Pyrus communis</i> subsp. <i>communis</i> L.</p>	<p>Meyveler taze iken yenir.</p> <p>Meyveler kaynatılıp hoşaf ve pekmez halinde tüketilir.</p>	<p>Meyveleri çiğ olarak yenir.</p> <p>Kadınlar tarafından komposto yapımında kullanılır (Gençay, 2007).</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.</p>
<p>Rosaceae <i>Cerasus vulgaris</i> Mill.</p>	<p>Meyveler taze iken yenir.</p> <p>Meyveler kaynatılıp reçel haline</p>	<p>–</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde</p>

	getirilerek tüketilir.		kaydedilmemiştir.
Rosaceae <i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu marmelat: Çok muazzam şekilde toplanan meyveler ezilip ince tül (*Yazma) ile süzülerek Kalay bir leğen içinde ateş üzerine konur. İçine 18 kg meyve için 5 kg şeker konarak koyu kıvama gelene kadar karıştırılarak kaynatılır. Soğuduktan sonra kahvaltı sofralarında tüketilir. “Kuşburnu marmelatı grip, soğuk algınlığı gibi rahatsızlıklarda sıklıkla tüketilir. Kuşburnu marmelatı hazırlanırken, kaynatma sırasındaki ilk yüzeyde kalan suyu soğutularak içilir ve nefes darlığı, bronşit, astım gibi solunum yolu hastalıklarına iyi geldiği söylenir. Çay gibi demlenerek içilen yaprak ve meyve romatizma ağrıları için kullanılır.	Kuşburnu meyveleri çay gibi demlenip suyu şeker hastalığı ve mide rahatsızlıklarında kullanılıyor (Saday, 2009). Bu bitkinin meyveleri çay yapılarak kullanılıyor (Mart, 2006). Meyvelerinden hazırlanan dekoksiyon, dahilen, soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Meyvelerinden marmelat yapılı (Bulut, 2008). Meyvelerinden çay yapılı (Bulut, 2008). Meyveleri kurutulduktan sonra suda kaynatılıp soğuk algınlıklarına karşı suyu içilir (Gençay, 2007). Çiçek yaprakları bir şişenin içine doldurulur, üzerine su eklenir, şişe güneşte 1 gün bekletilir. Elde edilen gül aroması soğutulduktan sonra içilir (Gençay, 2007). Evlerin bahçelerinde süs bitkisi olarak yetiştirilir (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir ve orijinallik göstermektedir..
Rosaceae <i>Rubus discolor</i> Wehie & Nees	Toplanan meyveler, şeker ilavesi ile kaynatılarak marmelat haline getirilir ve kahvaltı sofralarında yer alır. Meyveleri gölgede kurutulduktan sonra yemiş olarak tüketilir. Meyveleri taze yenir.	Meyveler taze ya da reçel yapılarak tüketilmektedir. (Eşen, 2008). Meyveleri yenir (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Rosaceae <i>Prunus padus</i> L.	Meyveleri taze halde tüketilir.	–	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir.
Rosaceae <i>Pyracantha coccinea</i> M.Roem.	Meyveleri taze halde tüketilir.	Cizre merkez ve köylerinde evlerin bahçelerinde süs bitkisi olarak yetiştirilir. Meyveleri yeniliyor (Gençay, 2007).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Rosaceae	Kök kısmı yıkanıp kuruduktan		Bitkinin kullanım

<i>Alchemilla vulgaris</i> L.	sonra dövülerek ve su ilave edilerek merhem haline getirilir ve yanık yüzeylere sürülür.	-	şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir.
Rosaceae <i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pall.	Meyveler taze iken yenir. Meyveler kaynatılıp hoşaf ve pekmez halinde tüketilir. Meyveler kurutulup öğütülerek un haline getirilir ve çörek yapılır. Hoşaf haline getirilen meyve vereme karşı iyi geldiği söylenir.	Meyveleri yenir, fazla yenirse kabızlığa sebep olur. Ayrıca hayvanlara yiyecek olarak verilir (Saday, 2009). Meyveler taze olarak tüketilerek mide ve bağırsak şişkinliklerini gidermede kullanılır (Eşen, 2008). Bu bitki meyve olarak kullanılıyor. (Mart, 2006).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Rosaceae <i>Fragaria vesca</i> L.	Bitkinin meyveleri çiğ olarak tüketilir.	Meyveler doğrudan yenir (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Rosaceae <i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	Kaynatılan meyveler marmelat haline getirilir ve kahvaltı sofralarında tüketilir. Meyveler taze ve çiğ yenir. Marmelat getirilen meyve soğuk algınlığında tüketilir.	Yöresel kullanımında odununun yumuşak olması nedeniyle kaşık yapımında kullanılıyor. Sadece kalp rahatsızlıkları için alç meyveleri kaynatılarak suyu içilmek suretiyle tüketildiği gibi, meyveleri gıda olarak yeniliyor (Saday, 2009). Meyveleri taze olarak kalp ve damar tıkanıklığı olan hastalar tarafından, kaynatılmasıyla elde edilen çay ise tansiyonu düşürmede kullanılmaktadır. Ağacın kabuk ve yaprakları şeker hastaları tarafından kaynatılıp içilmektedir (Eşen, 2008). Bu bitkinin olgun meyveleri yeniyor (Mart, 2006) Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon, dahilen, tansiyon düşürücü olarak kullanılır (Bulut, 2008). Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon, dahilen, bronşit tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Salicaceae <i>Populus nigra</i> L.	Ağacın gövdesi özellikle inşaatlarda çatı yapımında	Bahçelerde rüzgâr kesici ve odun hammaddesi olarak	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım

	kullanılır.	kullanılmaktadır (Saday, 2009). Yaşlı gövde ve dallar odun olarak kullanılır (Eşen, 2008). İnce dalları uçurtma yapımında kullanılır (Bulut, 2008). Gövdesi evlerin çatılarının yapımında kullanılır (Bulut, 2008).	şekillerine benzerlik gösterir.
Scrophulariaceae <i>Veronica polita</i> Fr.	Gövde ve yapraklar yıkanıp ince ince doğandıktan sonra soğan ile kavrularak ve içine bulgur konarak yenir.	-	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir.
Solanaceae <i>Solanum tuberosum</i> L.	Birçok yemekte kullanılır. Yorgunluk ve halsizlik için haşlayarak yenir. Dilimlenip tuzlanarak başın alın kısmına konarak bir süre bekletilir ve baş ağrısını aldığı söylenir.	Zeytinyağlı yemek ve kızartma olarak tüketilir. Haşlamasının ishale karşı kullanıldığı belirtilmiştir (Saday, 2009).	Bitkinin bazı kullanım şekilleri farklılık gösterir.
Solanaceae <i>Capsicum annuum</i> L.	Yemeklerde ve salatalarda kullanılır. Tohumları kurutulup baharat olarak kullanılır.	-	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir.
Solanaceae <i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	Yemeklerde ve salatalarda kullanılır.	Yemeklerde, salatalarda ve salça olarak tüketimi yapılmaktadır. Kanser türlerine karşı koruyucu olduğu belirtilmiştir (Saday, 2009).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Tiliaceae <i>Tilia rubra</i> subsp. <i>caucasica</i> DC.	Ihlamurun çiçek ve yaprakları kaynar suyun içine atılarak içilir. Soğuk algınlığı ve göğüs yumuşatmak için tüketilir.	Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon, dahilen, soğuk algınlığı tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008). Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon, dahilen, barsak enfeksiyonlarına karşı kullanılır (Bulut, 2008).	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.
Ulmaceae <i>Celtis tournefortii</i> Lam.	Meyve çiğ ve taze olarak tüketilir.	-	Bitkinin kullanım şekli diğer tezlerde kaydedilmemiştir.
Urticaceae <i>Urtica urens</i> L.	Soğan ile birlikte yapraklar ve gövde kavrularak yenir	Börek iç malzemesi olarak kullanılması yanın da soğanla	Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım

	<p>Yağda kavrulan soğana salça ve bulgur konularak sulu yemeği yapılır.</p> <p>Bütün bitki suda kaynatıldıktan sonra suyu, sabah ve akşam olmak üzere 1' er bardak içilir.</p> <p>Astım, bronşit gibi rahatsızlıklara karşı tüketilir.</p> <p>Bağırsak rahatsızlığı için kaynatılıp süzülükten sonra suyu içilir.</p> <p>Kaynatılıp süzülükten sonra içilen suyu rahatlatıcı, sakinleştirici ve dinçlik verdiği için tüketilir.</p> <p>Bitki kurutulup bal ile birlikte tüketildiğinde bazı iç rahatsızlıkları giderdiği söylenir.</p> <p>Taze bitki romatizma ve kireçlenme gibi sorunlu bölgelere sarılır.</p> <p>Bitki kaynatılıp suyu saçlara sürülür ve saçı sağlamlaştırdığı söylenir.</p>	<p>kavrularakta tüketilmektedir.</p> <p>Yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çayı idrar arttırıcı, iltihap söktürücü, kan temizleyici, kan yapıcı olarak kullanılır. Ayrıca kansere karşı yaprak ve sürgünleri salata şeklinde veya pişirilerek tüketilir (Saday, 2009).</p> <p>Yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen çay, idrar arttırıcı, iltihap söktürücü, kan temizleyici, kan yapıcı olarak kullanılır. Ayrıca kansere karşı yaprak ve sürgünleri salata şeklinde veya pişirilerek tüketilir (Eşen, 2008).</p> <p>Bu bitki 5. ve 6. aylarda taze bitki toplanarak yemek yapımında kullanılıyor. Yaygın olarak suyu kaynatılıp içilmekte, kalp rahatsızlıklarına ve kansere iyi geldiği iddia ediliyor. Ayrıca bitkinin kaynatılan suyuyla saçlar yıkıyor (Mart, 2006)</p> <p>Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon, günde 2 bardak dolusu içilerek, ağrı kesici olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon, dahilen, mide rahatsızlıklarının giderilmesinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon, dahilen kanser tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon, dahilen, bağışıklık sistemini güçlendirici olarak kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon, sabahları aç</p>	<p>şekillerine benzerlik gösterir.</p>
--	--	---	--

		<p>karnına 1 bardak dolusu içilerek, idrar yolları hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Bulut, 2008).</p> <p>Toprak üstü kısımları haşlanıp yemek yapılır (Bulut, 2008).</p> <p>Toprak üstü kısımları yağda soğanla birlikte kavrulup (yumurta da katılabilir) yemek yapılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yaprakları tuzla ovulduktan sonra içine un ve su katılıp tavada pişirilerek “çırpma” (bir çeşit krep) yapılır (Bulut, 2008).</p> <p>Toprak üstü kısımlarından börek yapılır (Bulut, 2008).</p>	
<p>Vitaceae <i>Vitis vinifera</i> C.C. Gmel.</p>	<p>Yapraklar iyice yıkandıktan sonra dolma yapmak amacı ile kullanılır.</p> <p>Meyveler pekmez yapmak amacı ile kullanılır.</p> <p>Meyveler taze tüketilir.</p> <p>Meyveler kurutularak yemiş olarak tüketilir.</p>	<p>Meyvelerinin kaynatılmasıyla elde edilen pekmez kan yapıcı olarak kullanılır. Meyveler yaz aylarında taze, kış aylarında ise kuru olarak tüketilir. Ayrıca yapraklarından sarma yemekleri yapılır (Saday, 2009).</p> <p>Meyvelerden elde edilen pekmez kan yapıcı olarak kullanılır, meyveler yaz aylarında taze kış aylarında ise kuru olarak tüketilirken yapraklarda çeşitli yemeklerde kullanılır (Eşen, 2008).</p> <p>Meyveleri yenir (Bulut, 2008).</p> <p>Meyvelerinden pekmez yapılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yapraklarından dolma yapılır (Bulut, 2008).</p> <p>Yaprakları sarma yemeğinde kullanılır</p> <p>Bölgede yetiştiriciliği çok yaygın</p>	<p>Bitkinin kullanım şekli diğer kullanım şekillerine benzerlik gösterir.</p>

		<p>olan bir bitkidir (Gençay, 2007).</p> <p>Taze meyveleri yenilerek, ishal yapıcı olarak kullanılır (Sami, 2007).</p> <p>Meyveleri siyah olan türlerin meyve ve çekirdekleri yenilerek, kan yapıcı ve kalp-damar hastalıklarının tedavisinde kullanılır (Sami, 2007).</p> <p>Meyveleri siyah olan türlerin meyve ve çekirdekleri yenilerek, varis tedavisinde kullanılır (Sami, 2007).</p> <p>Taze yaprakları yemeklerde sarma olarak kullanılır (Sami, 2007).</p>	
--	--	---	--

Orijinal kullanıma sahip ve tıbbi ağırlıklı olan taksonların değerlendirilmesi için hem bu bitkilerdeki etken maddelerin belirlenmesi, hemde farmakolojik çalışmalar ile elde edilen verilerin daha nitelikli sonuçlara taşınması mümkün olabilir. Böylece elde edilen sonuçlar ile yöresel ekonomiye destek vermek amacı ile değerlendirilmesi, ekonomik olarak zayıf olan bölgeye bir canlılık getirecektir. Yani nitelikli ve olumlu sonuçlara ulaşılan bitkilerin üretiminin yaygınlaştırılması ve bu alanda tüketime sunulması yöre halkı için önemli bir ekonomik gelir kaynağı oluşturabilir.

KAYNAKLAR

- Acartürk R., 2001. Şifalı Bitkiler Flora ve Sağlığımız, Ankara, s. 173.
- Alm T., 2006. Ethnobotany of *Linnaea borealis* (Linnaeaceae) in Norway, *Botanical Journal of the Linnean Society*, 151, 437–452.
- Balos M.M., 2007. Zeytinbahçe ve Akarçay Arasında Kalan (Birecik) Bölgenin Florası ve Etnobotanik Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Şanlıurfa.
- Baytop T., 1984, *Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi*, İstanbul Üniversitesi yayınları, No: 3255, İstanbul.
- Baytop T. 1999. *Türkiye’de Bitkilerle Tedavi*, İst. Ün. Yayın no:3255 Ecz. Fak. Yay No.40 Sanal Matbaası, İstanbul, s. 122.
- Baytop T., 2003. *Farmakognozi Ders Kitabı*, III. Cilt, 3. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2003, Eczacılık Fakültesi No: 19, İstanbul, s. 265.
- Baytop T., 2007. *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Yayın No:578, Ankara.
- Bulut G.E., 2008. Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasotik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Cansaran A., Kaya, Ö.F., Yıldırım, C., 2007. Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köşeler Köyleri (Gümüşhacıköy/Amasya) Arasında Kalan Bölgede Etnobotanik Bir Araştırma, *Science and Eng. J. of Fırat Univ.*, 19 (3), 243-257.
- Cotton C.M., 1996. Ethnobotany Principles and Applications, *John Wiley & Sons, Chichester*, p 424.
- Çubukçu B. Ve Özhatay, N., 1987. Anadolu Halk İlaçları Hakkında Bir Araştırma. *III. Milletlerarası Türk Folklor Bildirileri*, IV. cilt
- Davis P.H., 1985. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, Ed: Davis P.H., Vol. 1 - 9, Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Davis P.H., Mill R.R., Tan K., 1998. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, Vol. 10, Edinburgh University Press, Edinburgh.

- Deniz L., 2008. Uşak Üniversitesi 1 Eylül Kampüsü (Uşak) Florası ve Etnobotanik Açından Değerlendirmesi (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Afyon.
- Elçi B., Erik S., 2006. Güdül (Ankara) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, (26) 2: 57-64.
- Ertuğ F., 2000. An Ethnobotanical Study In Central Anatolia (Turkey), *Economic Botany*, 54 (2) : 155 - 182.
- Ertuğ F., 2002. Bodrum Yöresinde Halk Tıbbında Yararlanılan Bitkiler, *Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı*, Bildiriler, 29 - 31 Mayıs 2002.
- Ertuğ F., Tümen, G., 2004. *Buldan (Denizli) Etnobotanik Envanter Çalışması*, İstanbul.
- Ertuğ F., 2004b. Wild Edible Plants of Bodrum Area (Muğla, Turkey), *Turk J. Bot*, 28: 161 - 174.
- Ertuğ F., Tümen, G., Çelik, A., Dirmenci, T., 2004. Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, 2/2004.
- Eşen B., 2008. Aydınlar Köyü ve Çevresinin (Erdemli/Mersin) Etnobotanik Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Konya.
- Evren H., 1991. Elazığ Yöresinden Toplanmış *Fabaceae* ve *Asteraceae* Familyalarına Ait Tıbbi ve Endüstriyel Bitkiler, *Fırat Havzası Tıbbi ve Endüstriyel Bitkileri Sempozyumu*, Elazığ, 127-135.
- Ezer N., Arısan Ö. M., 2006. Folk Medicines in Merzifon (Amasya, Turkey). *Turk. J. Bot.* 30:223 - 230.
- Farnsworth N.R., 1990. The Role of Ethnopharmacology in Drug Development. In: Chadwick, DJ., Marsh, J. (ed.), John Wiley & Sons Ltd., West Sussex; *Bioactive Compounds from Plants*. 2 - 21.
- Gençay A., 2007. Cizre (Şırnak)'nin Etnobotanik Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Van.
- Ghorbani A., 2005. Studies on Pharmaceutical Ethnobotany in the Region of Turkmen Sahra, North of Iran (Part 1): General Results, *Journal of Ethnopharmacology*, 102, 58 - 68.
- Güner A., Özhatay N., Ekim T., Başer K.H.C., 2000. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. 11*, Edinburgh University Press, Edinburgh.

- Harrell P.E., Forney S., 2001. Integrating Social Studies and Ethnobotany: A Multicultural Approach, *Social Studies*, Vol. 92 (3) pp.126 – 129.
- Ishtiaq M., Hanif W., Khan M.A., Ashraf M., Butt M.A., 2007. An Ethnomedicinal Survey and Documentation of Important Medicinal Folklore Food Phytonims of Flora of Smahni Valley (Azad Kashmir) Pakistan, *Pakistan Journal of Biological Sciens* 10 (13): 2241 – 2256.
- Işık S., Gönüz A., Arslan Ü., Öztürk M., 1995. Afyon (Türkiye) İlindeki Bazı Türlerin Etnobotanik Özellikleri. *Ot Sistematik Botanik Dergisi* (2) 1: 161-166.
- Kartal M., 2007. Intellectual Property Protection in the Natural Product Drug Discovery, Traditional Herbal Medicine and Herbal Medicinal Products, *Phytotherapy Res.* 21, 113–119.
- Kızıllarlan Ç., 2008. İzmit Körfezi'nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). İÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasotik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Koca A., 2003. Flora and Ethnobotany of The Akçakoca District (Düzce) (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Koçak S., 1999. Karaman Yöresinde Etnobotanik Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Koçyiğit M., 2005. Yalova İlinde Etnobotanik Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasotik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Korkut M.M., 2006. Arat Dağı (Şanlıurfa) Florası ve Etnobotanik Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Şanlıurfa.
- Koyuncu O., 2005. Geyve (Sakarya) ve Çevresinin Floristik ve Etnobotanik Açından İncelenmesi (Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Kültür Ş., 2007. Medicinal Plants used in Kırklareli, *Journal of Ethnopharmacology*, 11. 24-35.
- Lin K.W., 2005. Ethnobotanical Study of Medicinal Plants Used By the Jah Hut Peoples in Malaysia, *Ind. J. Med. Sci.* Vol. 59 no. 4 pp 156 – 160.

- Mart S., 2006. Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) Halkının Kullandığı Doğal Bitkilerin Etnobotanik Yönden Araştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Adana.
- Martin G. J., 1995. *Ethnobotany*. Chapman & Hall, University Press, London.
- Metin A., 2009. Mut ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin (Mersin) Etnobotanik Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Konya.
- Oral D.Ç., 2007. Konya İlinde Kullanılan Halk İlaçları Üzerinde Etnobotanik Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fitoterapi Programı, Ankara.
- Ospankulova E., 2005. Türkiye Etnobotanik Araştırmalar Veri Tabanı (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasotik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özhatay N., Koyuncu M., Atay S., Byfield A., 1997. *Türkiye'nin Doğal Tıbbi Bitkilerinin Ticareti Hakkında Bir Çalışma*, Doğal Hayatı Koruma Derneği. ISBN. 975 – 96081 – 9 – 7. s. 9. İstanbul.
- Özhatay N., Byfield A., Atay S., *Türkiyenin 122 Önemli Bitki Alanı*. Doğal Hayatı Koruma Vakfı Yayınları, s. 73-76, İstanbul.
- Özhatay N., Kültür Ş., 2006. Check List of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey III, Tr. *J. Of Botany* 30, 281–316.
- Pieroni A., Muenz H., Akbulut M., Başer K.H.C., Durmuşkahya C., 2005. Traditional Phytotherapy and Trans - Cultural Pharmacy Among Turkish Migrants Living in Cologne, Germany. *Journal of Ethnopharmacology*, 102: 69-88.
- Redzic S., 2006. Wild Edible Plants and Their Traditional Use in the Human Nutrition in Bosnia-Herzegovina, *Ecology of Food and Nutrition*, 45: 189–232.
- Rigat M., Bonet M.A., Garcia S., Garnatje T., 2007. Studies on pharmaceutical ethnobotany in the high river Ter valley (Pyrenees, Catalonia, Iberian Peninsula), *Journal of Ethnopharmacology* 113 267–277.
- Saday H., 2009. Güzeloluk Köyü ve Çevresinin (Erdemli / Mersin) Etnobotanik Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Konya.

- Sadıkoglu N., 1998. Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasotik Botanik Bilim Dalı, İstanbul.
- Sami S.N., 2007. İspirih (Razgrad – Bulgaristan) İlçesinde Etnobotanik Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasotik Botanik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Sayar A., Güvensen A., Özdemir F., Öztürk M., 1995. Muğla (Türkiye) İlindeki Türlerin Etnobotanik Özellikleri, *OT Sistematik Botanik Dergisi*, 2 (1): 151–160.
- Senchina D.S., 2006. Utilizing Herbaria in Medical Botany Curricula, *Vulpia*, Vol. 5, pp. 1-13.
- Sezik E., Yeşilada E., Tabata M., Honda G., Takaishi Y., Tetsuro F., Tanaka T., Takeda Y.: Traditional Folk Medicine in Turkey VIII. Folk Medicine in East Anatolia;Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır Provinces. *Economic Botany* 51(3): 195-211.
- Şimşek İ., Aytekin, F., Yeşilada E., Yıldırım Ş., 2001. Ankara Gölbaşı'nda Yabani Bitkilerin Kullanılış Amaçları ve Şekilleri Üzerinde Bir Araştırma, *OT Sistematik Botanik Dergisi*, 8 (5), 15-120.
- Şimşek İ., Aytekin F., Yeşilada E., Yıldırım Ş., 2004. An Ethnobotanical Survey of the Beypazarı, Ayas and Güdül District Towns of Ankara Province (Turkey). *Economic Botany* (58) 4: 705-720.
- Tabata M., Sezik E., Honda G., Yeşilsada E., Fukui H., Goto K., Ikeshiro Y.: Traditional Medicine in Turkey III. Folk Medicine in East Anatolia, Van and Bitlis Provinces. *Int. J. Pharmacognosy*, (32) 1: 3-12.
- Tuzlacı E., 2006. *Türkiye Bitkileri Sözlüğü*. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Türkoğlu İ., 2000. Elazığ İlindeki Etnobotanik Değeri Olan Taksonların Araştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Elazığ.
- Tütenocaklı T., 2002. Ayvacık (B1. Çanakkale) ve Çevresinin Etnobotaniği (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Uğulu İ., Başlar S., Yörek N., Doğan Y., 2009. The Investigation and Quantitative Ethnobotanical Evaluation of Medicinal Plants Used Around Izmir Province, Turkey, *Journal of Medicinal Plants Research* Vol. 3(5), pp. 345-367.

- Waldstein A., Adams C., 2006. The interface between medical anthropology and medical ethnobiology, *J. Roy. Anthropol. Inst. (N.S.)*, pp. 95 – 118.
- WHO *Monographs on Selected Medicinal Plants*, Vol 1, World Organization Geneva, 1999.
- WHO *Monographs on Selected Medicinal Plants*, Vol. 2, World Organization Geneva, 2002.
- Wondimu T., Asfaw Z., Kelbessa E., 2007. Ethnobotanical study of medicinal plants around ‘Dheeraa’ town, Arsi Zone, Ethiopia. *Journal of Ethnopharmacology*, 152–161.

EKLER

Çizelge 8. Informant bilgileri

İnf. No.	Kullanıcı adı	Belde (B) ve Köy (K)	Yaş	Meslek	İkamet Süresi	Öğrenim Durumu	Medeni Durumu	Cinsiyet
1	Cemal KAPLAN	Bayırbaşı (K)	65	Emekli	10	Ortaokul	Evli	Erkek
2	Erkan YILDIZ	Muratkaya (K)	45	İşçi	45	İlkokul	Bekâr	Erkek
3	Dursun İSTİRAÇ	Çavuşbeyli (K)	62	Emekli	5	İlkokul	Evli	Erkek
4	Ahmet YILDIZ	“	73	Emekli	20	İlkokul	Evli	Erkek
5	Necati ŞAHİN	Köklü (K)	60	Emekli	10	Lise	Evli	Erkek
6	Sami ŞİMŞEK	“	51	Memur	51	Lise	Evli	Erkek
7	Nebi İNAL	Bağdatlı (K)	71	Emekli	15	Lise	Evli	Erkek
8	Ahmet GÜL	Yenituraç (K)	73	Emekli	73	İlkokul	Evli	Erkek
9	Mehmet ÖNDER	Güvendik (K)	65	Emekli	10	Lise	Evli	Erkek
10	Dursun ÖNDER	“	81	Emekli	30	Ortaokul	Evli	Erkek
11	Metin ERÇIKTI	Soğukpınar (B)	65	Emekli	5	Ortaokul	Evli	Erkek
12	Nazmi YÜCEL	“	63	Emekli	63	Lise	Evli	Erkek
13	Mehmet İLHAN	Çakmak (K)	65	Emekli	15	Lise	Evli	Erkek
14	Hayrettin ÇAĞMAN	Darıdere (K)	69	Emekli	10	Lise	Evli	Erkek
15	Ertuğrul ÇAĞMAN	“	39	Çiftçi	39	İlkokul	Evli	Erkek
16	Hasan GÜL	Çayırpınar (K)	47	Çiftçi	47	İlkokul	Evli	Erkek

17	Ahmet GÜL	“	52	Çiftçi	52	İlkokul	Evli	Erkek
18	Sami GÜL	“	58	Emekli	8	Ortaokul	Evli	Erkek
19	Hasan YILMAZ	Uluköy (K)	71	Emekli	71	İlkokul	Evli	Erkek
20	Hilmi YILMAZ	“	63	Emekli	63	Ortaokul	Evli	Erkek
21	Turgut YALÇIN	Bereketli (B)	37	Çiftçi	37	Ortaokul	Evli	Erkek
22	İfayet GÜL	“	52	Ev Hanımı	52	İlkokul	Evli	Kadın
23	Efdal ŞAHİN	“	29	Esnaf	29	Lise	Evli	Erkek
24	Nihal YILMAZ	Sarıyayla (K)	45	Ev Kadını	45	İlkokul	Evli	Erkek
25	Zafer YILMAZ	“	55	Emekli	55	Lise	Evli	Erkek
26	Gülcühan ERDEM	Karlıyayla (K)	27	Ev Hanımı	27	İlkokul	Evli	Kadın
27	Hacı GÜNEŞ	Çamlıkaya (K)	35	Çiftçi	35	İlkokul	Evli	Erkek
28	Kemal YILDIZ	“	67	Çiftçi	67	İlkokul	Evli	Erkek
29	Şakir ERDEM	“	65	Çiftçi	65	İlkokul	Evli	Erkek
30	Cavit KÜLEKÇİ	Hasanşeyh (B)	50	Çiftçi	50	Ortaokul	Evli	Erkek
31	Zafer YILMAZ	“	55	Emekli	5	Lise	Evli	Erkek
32	Hasan SIRAKAYA	“	52	Emekli	5	Ortaokul	Evli	Erkek
33	Ömer SIRAKAYA	“	60	Emekli	60	Ortaokul	Evli	Erkek
34	Naim KÜÇÜK	Çambalı (K)	53	Emekli	5	Lise	Evli	Erkek
35	Zekai ERDOĞAN	“	55	Çiftçi	55	İlkokul	Evli	Erkek
36	Hüseyin ELMAS	Taşlıca (K)	67	Çiftçi	67	İlkokul	Evli	Erkek

37	Veysel AVŞAR	“	37	İşçi	37	Lise	Evli	Erkek
38	Halil ERASLAN	Bostankollu (K)	69	Çiftçi	69	Okumamış	Evli	Erkek
39	Rıza YILDIZ	“	54	Emekli	4	Lise	Evli	Erkek
40	Mustafa YILDIZ	“	73	Emekli	73	İlkokul	Evli	Erkek
41	Ramazan ÇATAL	“	33	Muhtar	33	Lise	Evli	Erkek
42	Fatma ÖZKENAR	Karşıkent (K)	49	Ev Hanımı	49	İlkokul	Evli	Kadın
43	Ahmet ÖZKENAR	“	37	İşçi	37	İlkokul	Evli	Erkek
44	Adem ER	Kızılcaören (B)	42	Memur	42	Lise	Evli	Erkek
45	Celal ÇAKIR	“	68	Çiftçi	68	Okumamış	Evli	Erkek
46	Veysel ÇOBAN	“	28	Çiftçi	28	Lise	Evli	Erkek
47	Keramet ÇAKIR	“	71	Emekli	71	Ortaokul	Evli	Erkek
48	Cemal ÇAKIR	“	65	Çiftçi	65	İlkokul	Evli	Erkek
49	Adnan YENER	“	48	Şoför	48	Lise	Evli	Erkek
50	Bayram YILDIZ	Baydarlı (B)	66	Çiftçi	66	İlkokul	Evli	Erkek
51	Sefer BOZTEPE	“	49	Çiftçi	49	İlkokul	Evli	Erkek
52	Fikri DEMİR	“	62	Mermerci	62	İlkokul	Evli	Erkek
53	Ekrem ATEŞ	“	61	İnşaat	61	İlkokul	Evli	Erkek
54	Tural ÖZKAYA	“	47	Encümen	47	Ortaokul	Evli	Erkek
55	Nihat KANAT	Bozçalı (B)	47	Esnaf	47	Ortaokul	Evli	Erkek
56	Halil İbrahim Sarıboğa	“	37	İnşaat	37	Ortaokul	Evli	Erkek

57	İrfan ÇAKIR	Reşadiye	32	Esnaf	32	Lise	Evli	Erkek
58	Nuray ÇAKIR	“	35	Ev Hanımı	35	Lise	Evli	Kadın
59	Leyla ERYILMAZ	“	44	Ev Hanımı	44	İlkokul	Evli	Kadın
60	Fadime YÜZBAŞIOĞLU	“	78	Ev Hanımı	78	Okumamış	Dul	Kadın
61	Ali GÜNEŞ	Çevrecik (B)	55	Emekli	55	İlkokul	Evli	Erkek
62	Müasser KAHRAMAN	“	54	Emekli	4	İlkokul	Evli	Erkek
63	Murat Hayta	“	48	Emekli	2	Ortaokul	Evli	Erkek
64	Celal ORUÇ	İsmailiye (K)	58	Muhtar	58	İlkokul	Evli	Erkek
65	Mehmet UÇAR	“	78	Çiftçi	78	İlkokul	Evli	Erkek
66	Hüseyin ÖNER	Uğurlu (K)	55	Emekli	55	İlkokul	Evli	Erkek
67	Musa UÇAR	Tozanlıfındıcak (K)	52	Çiftçi	52	İlkokul	Evli	Erkek
68	Yakup ERDAĞ	Özlüce (K)	39	Muhtar	39	İlkokul	Evli	Erkek
69	Mehmet ERDOĞAN	Sazak (K)	65	Emekli	65	İlkokul	Evli	Erkek
70	Cavide ERDOĞAN	“	62	Ev Hanımı	12	Ortaokul	Evli	Kadın
71	Celal ERDOĞAN	“	65	Emekli	12	Lise	Evli	Erkek
72	Bekir YILDIZ	Saraykışla (K)	70	Çiftçi	70	İlkokul	Evli	Erkek
73	Fadime YILDIZ	“	63	Ev Hanımı	63	Okumamış	Evli	Kadın
74	İbrahim HASARKAYA	Esenköy (K)	53	Emekli	53	Ortaokul	Evli	Erkek
75	Hasan YILDIZ	“	61	Çiftçi	61	İlkokul	Evli	Erkek

76	Serdar ERASLAN	Abdurrahmanlı (K)	28	Esnaf	28	Lise	Evli	Erkek
77	Halil ERASLAN	“	37	Çiftçi	37	Ortaokul	Evli	Erkek
78	Fahrettin KAYIP	Eyüp (K)	56	Çiftçi	56	İlkokul	Evli	Erkek
79	Celal KORKMAZ	Dutdibi (K)	51	Çiftçi	51	Ortaokul	Evli	Erkek
80	Metin OKTAY	Elmacık (K)	49	Çiftçi	49	İlkokul	Evli	Erkek
81	Veli ŞEN	Yeniköy (K)	62	Emekli	12	İlkokul	Evli	Erkek
82	Salice ŞEN	“	54	Ev Hanımı	12	İlkokul	Evli	Kadın
83	Yusuf AYDIN	“	62	Emekli	6	İlkokul	Evli	Erkek
84	Alime AYDIN	“	56	Ev Hanımı	6	Okumamış	Evli	Kadın
85	Sami ALTINTAŞ	Çayırpınar (K)	45	Çiftçi	45	İlkokul	Evli	Erkek
86	Mustafa TEMİZ	Kuzbağı (B)	71	Çiftçi	71	İlkokul	Evli	Erkek
87	Mehmet DEMİR	“	79	Emekli	79	Ortaokul	Evli	Erkek
88	Kaya KARABAY	Konak (K)	55	Emekli	5	Üniversite	Evli	Erkek
89	Cengiz KARABAY	“	60	Emekli	10	Lise	Evli	Erkek
90	Mehmet YILDIZ	Umurca (K)	65	Çiftçi	65	Ortaokul	Evli	Erkek
91	Hikmet ÇARDAK	Kabalı (K)	70	Emekli	15	Ortaokul	Evli	Erkek
92	Mustafa KARACA	“	77	Emekli	25	Lise	Evli	Erkek
93	İbrahim YILMAZ	Gülkonak (K)	43	Çiftçi	43	İlkokul	Evli	Erkek
94	Şemsi GÜL	Yeşilyurt (K)	71	Ev Hanımı	71	Okumamış	Dul	Kadın
95	Durmuş AYYILDIZ	“	73	Çiftçi	73	İlkokul	Evli	Erkek

96	Mahmut AYYILDIZ	“	81	Çiftçi	81	İlkokul	Evli	Erkek
97	Ömer ŞAHİN	Büşürüm (B)	71	Çiftçi	71	İlkokul	Evli	Erkek
98	Yunus DAĞDEVİREN	Göllüköy (K)	61	Emekli	61	Ortaokul	Evli	Erkek
99	Ergül ÇARDAK	“	65	Emekli	65	İlkokul	Evli	Erkek
100	Cengiz AYDOĞAN	Danişment (K)	45	Çiftçi	45	İlkokul	Evli	Erkek
101	Erdal ŞAHİN	Gökçesüleymanlı (K)	52	Emekli	52	İlkokul	Evli	Erkek
102	Ekrem ERDEM	Eymir (K)	51	Çiftçi	51	Ortaokul	Evli	Erkek
103	Tacettin YİĞİT	Çınarcık (K)	57	Çiftçi	57	İlkokul	Evli	Erkek
104	Ömer BEKDEMİR	Yağsıyan (K)	72	Çiftçi	72	İlkokul	Evli	Erkek
105	Salih MEYDAN	“	75	Çiftçi	75	İlkokul	Evli	Erkek
106	Aziz Çeçen	Kuyucak (K)	55	Emekli	55	Ortaokul	Evli	Erkek
107	Nuri YANMAZ	“	65	Emekli	65	İlkokul	Evli	Erkek
108	Mehmet YANMAZ	“	71	Emekli	71	İlkokul	Evli	Erkek
109	Halil ATEŞ	İslamlı (K)	60	Emekli	10	Lise	Evli	Erkek
110	Cavit Erdoğan	Altıparmak (K)	55	Emekli	55	İlkokul	Evli	Erkek
111	Lütfü ŞAHİN	Köklü (K)	51	Çiftçi	51	İlkokul	Evli	Erkek
112	Şevket BOZKAYA	Yolüstü (B)	65	Emekli	10	Ortaokul	Evli	Erkek
113	Kazım ÖZDEMİR	“	71	Emekli	21	Lise	Evli	Erkek
114	Kani YILDIZ	Demircili (B)	76	Emekli	76	İlkokul	Evli	Erkek
115	Necati YAMAN	“	62	Emekli	10	Lise	Evli	Erkek

116	Mehmet DOĞAN	İbrahimşeyh (K)	71	Emekli	21	Ortaokul	Evli	Erkek
117	Nizamettin DOĞAN	“	59	Emekli	10	Ortaokul	Evli	Erkek
118	Ahmet Kahraman	Nebişeyh (B)	71	Emekli	15	Ortaokul	Evli	Erkek
119	Emin Varol	“	40	İşçi	40	Ortaokul	Evli	Erkek
120	Bayram OCAK	Döllük (K)	61	Çiftçi	61	İlkokul	Evli	Erkek

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1. Arazi çalışması sırasında gidilen yerleşim yerleri.....	10
Çizelge 2. Etnobotanik mülakat formu	12
Çizelge 3. Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Sıcaklık Ortalama Değerleri (1975 - 2008)	16
Çizelge 4. Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1975 - 2008).....	16
Çizelge 5. Kendall – Tau Regresyon analizi.....	121
Çizelge 6. İnförmantların toplumsal konumlarına göre dağılımları	122
Çizelge 7. Bitki Kullanımlarının Karşılaştırmalı Değerlendirmesi	125
Çizelge 8. İnförmant bilgileri.....	xiii

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Reşadiye İlçesinin Genel Görünüşü (12.06.2009).....	11
Şekil 2. Tokat ili ve Reşadiye ilçesin Türkiye haritasındaki yeri.	13
Şekil 3. Reşadiye ilçesinin haritası ve köylerin yerleşimi.	13
Şekil 4. <i>Allium cepa</i> L. ‘nın doğada görünüşü.....	17
Şekil 5. <i>Allium sativum</i> L. ‘un doğada görünüşü.	19
Şekil 6. <i>Muscari armeniacum</i> Leichtlin ex Baker’in doğada görünüşü.	20
Şekil 7. <i>Pistacia terebinthus</i> L. ssp. <i>palaestina</i> (Boiss.) Engler’ nın doğada görünüşü.	21
Şekil 8. <i>Coriandrum sativum</i> L. ‘ un doğada görünüşü.....	22
Şekil 9. <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W. Hill ‘un doğada görünüşü.	23
Şekil 10. <i>Anthemis arvensis</i> L. ‘ in doğada görünüşü.....	24
Şekil 11. <i>Scorzonera cana</i> (C.A.Mey.) H. Hoffm. var. <i>jacquiniana</i> (W. Koch) Chamb.’nın herbaryum örneği.....	25
Şekil 12. <i>Lactuca sativa</i> L ‘ nın doğada görünüşü.	26
Şekil 13. <i>Tragopogon aureus</i> Boiss.’ un doğada görünüşü.....	27
Şekil 14. <i>Tussilago farfara</i> L.’ nın doğada görünüşü.	28
Şekil 15. <i>Carpinus betulus</i> L.’ un doğada görünüşü.....	29
Şekil 16. <i>Anchusa leptophylla</i> ssp. <i>leptophylla</i> Roemer & Schultes’ nın doğada görünüşü. ...	30
Şekil 17. <i>Alkanna orientalis</i> var. <i>orientalis</i> (L.) Boiss.’ in doğada görünüşü.	31
Şekil 18. <i>Lithospermum purpureocaeruleum</i> L.’ un doğada görünüşü.....	33
Şekil 19. <i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don’ in doğada görünüşü.	34
Şekil 20. <i>Brassica oleracea</i> L.’ nın doğada görünüşü.....	35
Şekil 21. <i>Capsella bursa – pastoris</i> L.’ İn doğada görünüşü.	36
Şekil 22. <i>Lepidium sativum</i> L.’ un doğada görünüşü.	37
Şekil 23. <i>Raphanus raphanistrum</i> L.’ un doğada görünüşü.	38
Şekil 24. <i>Sinapis alba</i> L.’ nın doğada görünüşü.	40
Şekil 25. <i>Dianthus calocephalus</i> Boiss.’ un doğada görünüşü.....	42
Şekil 26. <i>Silene alba</i> ssp. <i>ericalycina</i> Reichb’nın doğada görünüşü.	43
Şekil 27. <i>Stellaria media</i> (L.) Vill. ssp. <i>media</i> ’ nın doğada görünüşü.....	44
Şekil 28. <i>Beta vulgaris</i> L.’ in doğada görünüşü.	45
Şekil 29. <i>Chenopodium album</i> L. ssp. <i>album</i> var. <i>microphyllum</i> (Boenn.)’ nin doğada görünüşü.	46
Şekil 30. <i>Spinacia oleracea</i> L. ‘ nin doğada görünüşü.....	47
Şekil 31. <i>Cornus mas</i> L.’ in doğada görünüşü.....	48

Şekil 32. <i>Corylus avellana</i> L. ssp. <i>avellana</i> 'nın doğada görünüşü.....	49
Şekil 33. <i>Cucumis sativus</i> L.'un doğada görünüşü.	50
Şekil 34. <i>Juniperus oxycedrus</i> L.'un doğada görünüşü.	51
Şekil 35. <i>Phaseolus vulgaris</i> L.' İn doğada görünüşü.	52
Şekil 36. <i>Quercus coccifera</i> L.'indoğada görünüşü.	53
Şekil 37. <i>Gentiana verna</i> ssp. <i>pontica</i> L.' nın doğada görünüşü.	55
Şekil 38. <i>Ribes rubrum</i> L.'un doğada görünüşü.	56
Şekil 39. <i>Luzula spicata</i> (L.) DC.'nın doğada görünüşü.	57
Şekil 40. <i>Juglans regia</i> L.'nın doğada görünüşü.	58
Şekil 41. <i>Lamium maculatum</i> L.'un doğada görünüşü.	59
Şekil 42. <i>Mentha aquatica</i> L.'nın doğada görünüşü.....	60
Şekil 43. <i>Mentha longifolia</i> ssp. <i>longifolia</i> Host' nın doğada görünüşü.	61
Şekil 44. <i>Mentha x piperita</i> L.' nın doğada görünüşü.	62
Şekil 45. <i>Thymus vulgaris</i> L.'in doğadaki görünüşü.	63
Şekil 46. <i>Colchicum falcifolium</i> Stapf'un doğadaki görünüşü.	65
Şekil 47. <i>Gagea taurica</i> Steven' nın doğada görünüşü.	66
Şekil 48. <i>Ornithogalum narbonense</i> L.'nin doğada görünüşü.....	67
Şekil 49. <i>Scilla bifolia</i> L.'nin doğada görünüşü.	68
Şekil 50. <i>Viscum album</i> L. ssp. <i>album</i> 'un doğada görünüşü.	69
Şekil 51. <i>Malva neglecta</i> Wallr.'nın doğada görünüşü.	70
Şekil 52. <i>Morus alba</i> L.' nın doğada görünüşü	72
Şekil 53. <i>Epilobium parviflorum</i> Schreber' un doğada görünüşü.	73
Şekil 54. <i>Dactylorhiza romana</i> ssp. <i>romana</i> (Sebast.) Soó'nın doğada görünüşü.	74
Şekil 55. <i>Sesamum indicum</i> L.'un doğada görünüşü.	76
Şekil 56. <i>Pinus brutia</i> Ten.'nın doğada görünüşü.	77
Şekil 57. <i>Plantago major</i> L.'un doğada görünüşü.....	79
Şekil 58. <i>Hordeum vulgare</i> L.'nin doğada görünüşü.....	80
Şekil 59. <i>Polygonum aviculare</i> L.'nin doğada görünüşü.....	81
Şekil 60. <i>Polygonum cognatum</i> Meisn.'un doğada görünüşü.	82
Şekil 61. <i>Rumex crispus</i> L.'un doğada görünüşü.....	83
Şekil 62. <i>Portulaca oleracea</i> L.'nın doğada görünüşü.	84
Şekil 63. <i>Helleborus orientalis</i> Lam.'in doğada görünüşü.	85
Şekil 64. <i>Alchemilla vulgaris</i> L.'in doğada görünüşü.	86
Şekil 65. <i>Cerasus avium</i> L.'un doğada görünüşü.	87

Şekil 66. <i>Cerasus vulgaris</i> ' un doğada görünüşü.	88
Şekil 67. <i>Crataegus monogyna</i> Jacq. 'nın doğada görünüşü.	89
Şekil 68. <i>Cydonia oblonga</i> Miller' nın doğada görünüşü.	91
Şekil 69. <i>Fragaria vesca</i> L. 'nın doğada görünüşü.	92
Şekil 70. <i>Malus sylvestris</i> Miller ssp. <i>mitis</i> (Wallr.)Mansf. 'in doğada görünüşü.	93
Şekil 71. <i>Prunus x domestica</i> L. 'nın doğada görünüşü.	94
Şekil 72. <i>Padus avium</i> Mill. 'un doğada görünüşü.	96
Şekil 73. <i>Prunus mahaleb</i> L. 'in doğada görünüşü.	97
Şekil 74. <i>Pyracantha coccinea</i> Roemer' nın doğada görünüşü.	98
Şekil 75. <i>Pyrus communis</i> L. ssp. <i>communis</i> ' in doğada görünüşü.	99
Şekil 76. <i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pallas' nın doğada görünüşü.	100
Şekil 77. <i>Rosa canina</i> L. 'nın doğada görünüşü.	102
Şekil 78. <i>Rubus discolor</i> Weihe et Nees' un doğada görünüşü.	104
Şekil 79. <i>Populus nigra</i> L. 'nın doğada görünüşü.	106
Şekil 80. <i>Veronica polita</i> Fries' nın doğada görünüşü.	107
Şekil 81. <i>Capsicum annuum</i> L. 'un doğada görünüşü.	108
Şekil 82. <i>Lycopersicon esculentum</i> Miller' un doğada görünüşü.	109
Şekil 83. <i>Solanum tuberosum</i> L. 'un doğada görünüşü.	110
Şekil 84. <i>Tilia rubra</i> DC. ssp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler' nın doğada görünüşü.	111
Şekil 85. <i>Celtis tournefortii</i> Lam. 'nin doğada görünüşü.	112
Şekil 86. <i>Urtica urens</i> L. 'in doğada görünüşü.	113
Şekil 87. <i>Vitis vinifera</i> L. 'nın doğada görünüşü.	115
Şekil 88. Bitki kullanımına göre familya dağılımı.	116
Şekil 89. Bitkilerin kullanım amaçları.	117
Şekil 90. Gıda olarak kullanılan bitkilerle ile yaş arasındaki ilişki.	118
Şekil 91. Tıbbi Bitki Kullanımı ile Yaş Grupları Arasındaki İlişki.	119
Şekil 92. Kullanılan Organlara Göre Bitkilerin dağılımı.	120
Şekil 93. Regresyon analizi grafiği (VAR00001: Yaş grupları, VAR00002: Bitki kullanım sayısı).....	121

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Erkan YÜZBAŞIOĞLU

Doğum Yeri: Reşadiye/TOKAT

Doğum Tarihi: 11.02.1984

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Biyoloji

Bölümü, Botanik A.B.D

Yüksek Lisans Öğrenimi: -

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce (Orta Seviye)

BİLİMSEL FAALİYETLER

a) Yayınlar -SCI -Diğer

b) Bildiriler -Uluslararası – Ulusal

Ulusal Bildiriler:

Karabacak E, Uysal İ, Tütenocaklı T, Özmen H & **Yüzbaşıoğlu E** (2008). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Terzioğlu Yerleşkesi Bitkileri. Çanakkale: Çanakkale Merkezi Değerleri Sempozyumu Bildirileri Kitabı, 227-250, (Sözlü Bildiri).

c) Katıldığı Projeler

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl: -

İLETİŞİM

E-posta Adresi: erkanyuzbasioglu@yahoo.com